

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta laiksi työttömyysturvalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laiksi sekä

hallituksen esityksen johdosta laiksi työllisyyslain ja työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 10 päivältä huhtikuuta 1984 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 38 työttömyysturvalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laiksi. Edelleen eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 22 päivältä toukokuuta 1984 lähettänyt valiokuntaan valmistavaksi käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 94 laiksi työllisyyslain ja työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta. Koska hallituksen esitykset liittyvät toisiinsa, valiokunta on päättänyt käsitellä esitykset yhdessä.

Aloitteet

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväkseen myös eduskunnan 28 päivänä lokakuuta 1983 valiokuntaan lähettämän ed. A. Kempaisen ym. lakialoitteen n:o 167 laiksi valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain 16 §:n ja työllisyyslain 17 §:n muuttamisesta.

Valiokunta on ottanut myös käsiteltäväkseen eduskunnan 17 päivänä kesäkuuta 1983 valiokuntaan lähettämät ed. Hurskaisen ym. toivomusaloitteen n:o 1207 työttömien oikeusturvan parantamisesta, ed. Hurskaisen ym. toivomusaloitteen n:o 1208 eri paikkakunnilla asuvien työttömien saattamisesta samaan asemaan työllisyysasetuksen mukaisia päätöksiä tehtäessä, ed. Hurskaisen ym. toivomusaloitteen n:o 1209 vähintään neljälapsisen kassa-avustuksen saajan oikeuttamisesta saamaan kustakin lapsesta lapsikorotus, ed. Koskenniemen ym. toivomusaloitteen n:o 1265 työttömyyspäivärahojen korottamisesta ja työttömyysturvan kattavuuden laajentamisesta, ed. Kuopan ym. toivomusaloitteen n:o 1271 työttömyyskorvauksen ja työttömyyskassa-avustuksen korottamisesta, ed. E. Laineen ym. toivomusaloitteen n:o 1281 työttömyyskorvauksen

maksamisesta alle 18-vuotiaille kotona asuville työttömille, ed. S. Mikkolan ym. toivomusaloitteen n:o 1325 työttömän henkilön työn vastaanottovelvollisuuden laajentamisesta, ed. Paasion ym. toivomusaloitteen n:o 1362 liukuviin tulo-raja-asteikkoihin siirtymisestä työttömyyskorvauksia myönnettäessä, ed. Puhakan ym. toivomusaloitteen n:o 1388 työttömyysturvajärjestelmän puutteiden korjaamisesta, ed. Tennilän ym. toivomusaloitteen n:o 1439 työttömyyspäivärahan korottamisesta, ed. Tuovisen ym. toivomusaloitteen n:o 1444 selvityksen laatimisesta työttömyyskorvausjärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden määrästä ja heidän toimeentuloturvansa järjestämisestä, ed. P. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1467 työttömyyskorvauksen ja -avustusten korottamisesta, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1488 työttömien velvollisuudesta ottaa vastaan heille tarjottua työtä, ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1493 työttömyysvakuutusjärjestelmän toteuttamisesta ja ed. V. Vennamon ym. toivomusaloitteen n:o 1494 työttömyyskorvausten jälkeensä jääneisyyden poistamisesta sekä eduskunnan 20 päivänä maaliskuuta 1984 valiokuntaan lähettämät ed. Mäkipään ym. toivomusaloitteen n:o 505 koulutustuen turvaamisesta ammattikurssikeskuksissa opiskeleville työttömille, ed. Tennilän ym. toivomusaloitteen n:o 544 työttömyyspäivärahan korottamisesta ja ed. Zilliacuksen toivomusaloitteen n:o 553 työttömyyskorvausjärjestelmän uudistamisesta ja yhtenäistämisestä.

Asiantuntijat ja lausunnot

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina ministeri Vappu Taipale, työvoimaministeri Urpo Leppänen, kansliapäällikkö Kari Puro, osastopäällikkö Matti Marjanen, apulaisosasto-

päällikkö Jorma Perälä, suunnittelupäällikkö Markku Lehto, lainsäädäntöneuvos Matti Mikkola, vanhempi hallitussihteeri Tuulikki Haikarainen, vanhempi hallitussihteeri Sakari Heikkilä ja ylitarkastaja Kari Välimäki sosiaali- ja terveysministeriöstä, kansliapäällikkö Taisto Heikkilä, hallitusneuvos Matti Ilonen, erikoistutkija Pekka Tiainen, tutkija Ilkka Nio ja tutkija Oiva Lönnberg työvoimaministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Pekka Nurmi oikeusministeriöstä, nuorempi budjettisihteeri Erkki Virtanen valtiovarainministeriöstä, esittelijä Liisa Linna-Angelvuori ympäristöministeriöstä, toimistopäällikkö Maija Rajakylä asuntohallituksesta, ylitarkastaja Mirjami Laitinen verohallituksesta, vakuutusylituomari J. V. Hiekkaranta vakuutus oikeudesta, johtaja Pekka Morri, osastopäälliköt Mikko Kämäräinen, Mauno Saalasti, Olavi Suihko ja Tero Helin sekä jaostopäällikkö Olli Valpola kansaneläkelaitoksesta, pääsihteeri Leila Räsänen tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, toimistonjohtaja Antti Palomäki Helsingin työvoimatoimistosta edustaan samalla Työvoimahallinnon Toimistonjohtajat ry:tä, toimistonjohtaja Kalevi Lipponen Porin työvoimatoimistosta, toimistonjohtaja Pekka Peltola Rovaniemen työvoimatoimistosta, toimistonhoitaja Aarne Pajunen Vihdin työvoimatoimistosta edustaan samalla Työvoimahallinnon Henkilökuntaliitto ry:tä ja toimistonhoitaja Olli Vihanta Tampereen työvoimatoimistosta edustaan samalla Työvoimahallinnon Henkilökuntaliitto ry:tä, tulopoliittinen selvitysmies, toimitusjohtaja Matti Pekkanen, sosiaaliasiainsihteeri Lauri Kaarisalo Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, osastonjohtaja Iikka B. Voipio ja kassanjohtaja Hannu Santaola Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Veikko Simpanen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavasta, johtaja Seppo Riski ja oikeustieteen kandidaatti Martti Huttunen Suomen Työntantajain Keskusliitosta, filosofian kandidaatti Veikko Savela Liiketyöntantajain Keskusliitosta, osastopäällikkö Raimo Tammilehto Maataloustuottajain Keskusliitosta, puheenjohtaja Matti Haapakoski Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitosta, sosiaaliasiainsihteeri Osmo Mäkinen Liiketyöntekijäin Liitosta, lakimies Matti Koskinen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitosta, oikeustieteen kandidaatti Jari Hellstén Rakenustyöläisten Liiton työttömyyskassasta, johtaja Arto Kuusiola Metallityöväen Liiton työttömyyskassasta, kassanjohtaja Hannu Santa Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liiton työttö-

myyskassasta, toimistonhoitaja Marjut Mikkonen Opettajien Työttömyyskassasta, puheenjohtaja Nils Komi Suomen Liikeväen Liitosta, työmarkkina-asiamies Kauko Parkkinen Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Markku Ruohonen Sosiaaliturvan Keskusliitosta, lakimies Seppo Savolainen Sotainvalidien Veljesliitosta, puheenjohtaja Juha Kajaniemi Ammattikurssilaisten Liitosta, pääluottamusmies Sirkka Kujala Suomen Triko Oy:stä, puheenjohtaja Kari Lintunen valtakunnallisesta työttömien toimikunnasta sekä puheenjohtaja Keijo Mäkinen Suolahden työttömien toimikunnasta.

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt hallituksen esityksestä n:o 38 perustuslakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan lausunnot, jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi. Käsiteltyään asian valiokunta esittää seuraavaa.

Hallituksen esityksen ja aloitteiden sisältö

Hallituksen esityksen n:o 38 mukaan toteutettaisiin työttömien toimeentuloturva koskeva kokonaisuudistus, jonka tarkoituksena on parantaa työttömien asemaa, saattaa etuudet veronalaisiksi, yhtenäistää päivärahan saamisen edellytyksiä sekä uudistaa ja kehittää hallintoa ja muutoksenhaku järjestelmää. Työttömien toimeentuloturva ehdotetaan säädettäväksi työttömyysturvalailla. Työttömyysturvalain mukainen taloudellinen etuus olisi työttömyyspäiväraha, jota maksetaan joko peruspäivärahana (perusturva) tai ansioon suhteutettuna päivärahana (ansioturva). Työttömyyspäivärahan saamisen yleiset edellytykset olisivat yhtenevät perusturvassa ja ansioturvassa. Yleisinä edellytyksinä olisi, että henkilön on ilmoitauduttava työvoimatoimistoon, hänen tulee hakea kokoaikatyötä, olla työkykyinen, työtön ja työmarkkinoiden käytettävissä. Lisäksi edellytyksenä on, että hänelle ei ole voitu osoittaa työtä tai koulutusmahdollisuutta. Näistä edellytyksistä olisi eräitä rajoituksia, jotka koskevat joko työnhakijan ominaisuuksia tai hänen saamiaan etuuksia. Lisäksi työttömyyspäivärahan saamista rajoittaisivat työriidat eräissä tapauksissa sekä henkilön kieltäytyminen vastaanottamasta työtä tai koulutusta eräin edellytyksin.

Peruspäivärahan saamiselle ei yleensä asetettaisi erityisedellytyksiä. Sen suuruutta määrättäessä otettaisiin kuitenkin huomioon taloudellisen tuen tarve. Ansioon suhteutetun päivärahan saa-

misen erityisedellytyksinä olisi työttömyyskassan jäsenyys ja työssäoloehdon täyttäminen.

Peruspäivärahaa voitaisiin maksaa 70 markkaa päivältä ottaen huomioon tarveharkinta. Valtioneuvosto voisi tarkistaa markkamääriä enintään palkkatason muutosta vastaavasti. Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuisi peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osa olisi 45 prosenttia henkilön vakiintuneesta palkasta. Työttömyyspäivärahaan maksettaisiin lapsikorotus.

Peruspäivärahaa maksettaisiin ajallisesti rajoittamattomana ja ansioon suhteutettua päivärahaa enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Ansioon suhteutettua päivärahan suuruus alenisi sadan työttömyyspäivän jälkeen. Eräissä tapauksissa ansioon suhteutettua päivärahaa voitaisiin maksaa 500 päivän ylittävältäkin ajalta. Eräät lakisääteiset etuudet yhteensovittettaisiin ansioon suhteutettua päivärahan kanssa.

Työttömyysturvan hallinto uudistettaisiin siten, että se kuuluu toimeentuloturvaan liittyvien asioiden osalta sosiaali- ja terveystieteille ja työvoimapolitiittisten asioiden osalta työvoimaministeriölle. Perusturvan osalta asiaa hoitaisi kansaneläkelaitos ja ansioturvan osalta työttömyyskassat. Perusturvan rahoittaisi valtio kokonaisuudessaan ja ansioturvan valtio, työnantajat ja vakuutetut.

Peruspäivärahaa ja ansioon suhteutettua päivärahaa koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta työttömyysturvalautakunnalta, jonka päätöksestä edelleen saisi hakea muutosta vakuutusosastoelta. Työttömyysturvalautakunnassa olisi puheenjohtaja sekä tarpeellinen määrä varapuheenjohtajia, lakimiesjäseniä, lääkärijäseniä ja työmarkkinajärjestöjen edustajia. Lautakunnan asettaisi valtioneuvosto, työmarkkinajäsenten osalta edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta.

Työttömyyskassojen asema säilyisi pääosin ennallaan. Voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna lainsäädäntöä täydennettäisiin muun muassa työttömyyskassan jäsenten erottamisperusteiden, luottamushenkilöiden vastuuvollisuuden sekä kassojen hallintoelimenä toimivan hallituneuvoston osalta. Kassojen yhteensulautumista helpotettaisiin ja kassan rekisteröintiä koskevia säännöksiä täydennettäisiin. Työttömyyskassalakiin otettaisiin myös säännökset kassan hallituksen kokoonpanosta, hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien vastuuvollisuudesta sekä tilintarkastajien kelpoisuusehdoista.

Työttömyyskassojen kyky selviytyä omasta ra-

hoitusosuudestaan ehdotetaan varmistettavaksi kassojen keskinäisellä tukikassalla ja valtion lisäosuudella. Yksittäistä kassaa kohtaava pitkäaikainen työttömyyskausi tasoitettaisiin vakuutettujen maksuista kerätyllä tukirahastolla eikä nykyiseen tapaan valtion lisäosuudella. Valtion lisäosuus jäisi ääritilanteiden varmistusmenettelyksi. Kassojen toimintaedellytysten parantamiseksi ehdotetaan, että kassan jäsenmäärän tulisi olla vähintään 3 000, jotta kassa voisi saada valtionosuutta. Tätä pienemmiltä kassoilta valtionosuutta alennettaisiin jäsenmäärän suhteessa. Ennen lain voimaantuloa rekisteröityihin kassoihin ei kuitenkaan 3 000 jäsenen vaatimusta sovellettaisi.

Nykyisin työttömyyskorvaukset ja -avustukset sekä työllisyyskoulutuksessa annettava koulutustuki ovat asianomaisen henkilön verotonta tuloa. Tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) muutoksella nämä etuudet saatettaisiin veronalaiseksi yhdenmukaisesti muiden sosiaalietuuksien verotuksen kanssa.

Hallituksen esityksessä n:o 94 ehdotetaan kumottavaksi työllisyyslain (946/71) työttömyyskorvausta koskevat säännökset, jotka työttömyysturvalaki korvaa. Samalla säännöksiin tehtäisiin muutoksia, joita ehdotettu työttömyysturvalaki edellyttää. Työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) 16 §:n ehdotetulla muuttamisella saatetaan koulutustuki verotettavaksi tuloksi.

Lakialoitteessa n:o 167 (1983 vp.) ehdotetaan työttömyyskassojen maksamien päiväavustusten ja työttömyyskorvausten tason nostamista.

Toivomusaloitteessa n:o 1207 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin, joilla työttömien oikeusturvaa parannetaan niin, että ohjeiden antaja ja korkein valitusporras eivät ole yksi ja sama.

Toivomusaloitteessa n:o 1208 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin työllisyysasetukseen liittyvien soveltamisohjeiden korjaamiseksi niin, että eri paikkakunnalla asuvat työttömät olisivat samassa asemassa päätöksiä tehtäessä.

Toivomusaloitteessa n:o 1209 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin, että neljä- tai useampilapsiset kassa-avustuksen saajat olisivat oikeutettuja saamaan kustakin lapsesta lapsikorotuksen.

Toivomusaloitteessa n:o 1265 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin työttömyyskorvauksen taloudellisen tarveharkinnan kaavamaisuudesta aiheutuvien haittojen poistamiseksi ja työttömyyspäivärahojen reaalin jälkeenjääneisyyden poistamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1271 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi välittömästi toimenpiteisiin työttömyyskorvauksen ja kassa-avustusten korottamiseksi 30 markalla päivässä.

Toivomusaloitteessa n:o 1281 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin työttömyyskorvauksen maksamiseksi alle 18-vuotiaille vanhempiensa kanssa samassa taloudessa asuville työttömille.

Toivomusaloitteessa n:o 1325 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus tutkisi mahdollisuuksia muuttaa työttömyyskassoista annettua lakia siten, että työttömyyskorvauksen saamisen edellytyksenä olevaa työn vastaanottovelvollisuutta laajennettaisiin.

Toivomusaloitteessa n:o 1362 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimiin työttömyyskorvausten tarveharkinnassa sovellettavan järjestelmän muuttamiseksi liukuviin tulo-asteikkoihin perustuvaksi.

Toivomusaloitteessa n:o 1388 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin työttömyysturvajärjestelmämme heikkouksien poistamiseksi takaamalla erityisesti työttömyysturvan tason kohottamisen, välinputoajien aseman parantamisen, työttömyysturvan hallinnon uudistamisen sekä oikeusturvan lisäämisen siten, että uudistukset voisivat tulla voimaan jo tulevan vuoden alusta lukien.

Toivomusaloitteessa n:o 1439 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus antaisi eduskunnalle viivyttelemättä esityksen työttömyyspäivärahan korottamisesta 30 markalla ja päivärahan maksamisesta jokaiselta viikon päivältä.

Toivomusaloitteessa n:o 1444 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus asettaisi toimikunnan, joka selvittäisi minkälaisilla lakien korjauksilla, muutoksilla ja lisäyksillä sekä mahdollisilla hallintojen sisäisillä ohjeistuksilla voitaisiin niiden ihmisten toimeentulo ja tulevaisuus paremmin turvata, jotka nyt joutuvat toimeentuloturvansa hakemaan työttömyyskorvauksena, vaikka eivät tosiasiassa työmarkkinoiden käytössä olekaan, sekä joka samalla selvittäisi nykyisen esim. työttömyyskorvaustason mukaisen työttömyysvakuutuksen toteuttamismahdollisuudet ja kustannukset.

Toivomusaloitteessa n:o 1467 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin työttömyyskorvausten ja -avustusten markkamäärien korottamiseksi niin, että niiden reaaliarvo palautetaan aikaisemmin vallinneelle tasolle sekä niiden korottamiseksi vastaisuudessa ainakin kulloinkin tapahtunutta inflaatiota vastaavasti.

Toivomusaloitteessa n:o 1488 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin säännösten muuttamiseksi niin, että työtä tarvitsevien on otettava vastaan kaikkea heille sopivaa työtä myös perhe- ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Toivomusaloitteessa n:o 1493 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin asianmukaisen koko kansaa koskevan työttömyysvakuutuksen toteuttamiseksi aukottoman toimeentulon turvan aikaansaamiseksi maassamme.

Toivomusaloitteessa n:o 1494 (1983 vp.) ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin työttömyyskorvausten reaalisien jälkeensä jääneisyyden viivytyksettä poistamiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 505 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin suunnitelluista ammattikursseista koulutustuen heikentämistoimenpiteistä luopumiseksi.

Toivomusaloitteessa n:o 544 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi heti toimenpiteisiin työttömyyspäivärahojen korottamiseksi 25 markalla ja päivärahan maksamiseksi jokaiselta viikon päivältä.

Toivomusaloitteessa n:o 553 ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin työttömyyskorvausjärjestelmän uudistamiseksi ja yhtenäistämiseksi, jotta kaikki työttömät riippumatta siitä ovatko he ammattijärjestön jäseniä voisivat nauttia riittävää sosiaalista perusturvallisuutta.

Yleisperustelut

Sosiaalivaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena erityisesti siltä kannalta, että se yhtenäistää työttömyysturvan saamisen yleisiä edellytyksiä, jotka kassa-avustus- ja korvausjärjestelmässä poikkeavat toisistaan. Työttömyyskorvauksen tuominen selvemmin osaksi sosiaaliturvaa on perusteltua ja järjestelmän siirtäminen työttömyysturvan osalta yhdelle hallinnonalalle antaa mahdollisuuden yhtenäistää tavoitteistoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Samalla työvoimaministeriön hallinnonala voi perusteellisemmin keskittyä sen toiminnan kannalta keskeisiin työvoimapolitiittisiin kysymyksiin. Merkittävää on myös oikeusturvan lisääntyminen työttömyysturvaa koskeissa asioissa sen seurauksena, että muutoksenhakujärjestelmästä tulee kaksiportainen ja osa oikeuslaitoksen tarjoamaa oikeusturvaa ylimmässä muutoksenhakuasteesta.

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää järjestelmää yhtenä osana sosiaaliturvajärjes-

telmää, jonka tulee antaa riittävä toimeentulo. Valiokunnan mielestä on tutkittava mahdollisuuksia asteittain luopua työttömyysturvan tarveharkinnasta. Tätä tavoitetta palvelevan tietopohjan luominen on aloitettava välittömästi. Tarpeelliset korjaukset tarveharkintaan on tehtävä, kun työttömyysturvan tarveharkintatoimikunnan mietintö on valmistunut. On selvitettävä myös tarveharkinnan aiheuttamat hallinnon kustannukset.

Valiokunta korostaa, että työttömyysturvan antaminen on toissijaista suhteessa työn ja koulutuksen järjestämisen.

Sosiaalivaliokunta pitää tärkeänä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainottumista eri aloilla ja alueilla. Valiokunnan mielestä olisi kiireellisesti säädettävä uusi työllisyyslaki, jota koskeva esitys hallituksen tulee antaa eduskunnalle. Tällaisen esityksen lähtökohdaksi on otettava hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin valtiovallalle asetama velvollisuus täystyöllisyyden saavuttamisesta ja ylläpitämisestä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että kaikki työttömät saadaan työttömyysturvan piiriin. Tällä hetkellä tämä koskee erityisesti osa-aikatyötä tekeviä tai sellaista työtä hakevia. Työttömyysturvan kattavuutta on jatkuvasti seurattava ja siihen on esitettävä tarvittavat säännösmuutokset.

Valiokunta on tehnyt hallituksen esittämään työttömyysturvan tasoon eräitä korotuksia sen ohella, että perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti tarveharkinnan perusteet on otettu lakiin. Valiokunta on todennut, että tarveharkintatoimikunnan välimietinnössä mainitut tulorajat lieventäessään tarveharkintaa eräiden tuloryhmien kohdalla kiristävät sitä ennen muuta monilapsisten perheiden osalta. Tästä syystä valiokunta on korottanut tarveharkinnan tulorajoja suunnaten korotukset lapsiperheille ja ulottaen ne jo ensimmäiseen lapseen.

Valiokunta on alentanut 100 päivän jälkeisen ansioon suhteutetun päivärahan alentumisprosenttia, jotta päiväraha ei kohtuuttomasti laskisi suhteessa menetettyyn ansioon.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että työttömyysturvalakiehdotukseen sisältyvää 44 §:n 2 momentin suojasäännöstä, jolla estetään vuosien 1984 ja 1985 vaihteessa työttömänä olevien työttömyysturvan mahdollinen aleneminen, on korjattava. Valiokunta katsoo, ettei muutosta mainittuun hallituksen esityksen 44 §:n 2 momenttiin ole tarpeen tehdä sen jälkeen, kun valiokunta on tehnyt työttömyysturvan markka-

määriin edellä mainitut korotukset. Suojasäännös jää kattamaan edelleen niitä yksittäisiä tapauksia, joita mahdollisesti esiintyy.

Valiokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksen perusteluista ilmenevään työllisyyskoulutuksen koulutustuen mitoittamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että työllisyyskoulutuksen koulutustuki on vähintään yhtä suuri kuin työttömyyspäiväraha, jotta tältä osin voidaan varmistaa halukkuus työllisyyskoulutukseen. Työttömyysturvaa alempi koulutustuen taso on kohtuuton siitäkkin syystä, että työttömyysturvalain mukaan osoitetusta koulutuksesta kieltäytyminen rinnastetaan osoitetusta työstä kieltäytymiseen ja aiheuttaa työttömyysturvaa koskevan karenssisäännöksen alaiseksi joutumisen. Viitaten mietintönsä n:o 1/1984 vp. valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että työllisyyskoulutukseen osallistuvan henkilön sosiaaliset edut järjestetään siten, että koulutukseen osallistuminen on taloudellisesti edullisempaa kuin työttömänä oleminen.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan työttömyyseläkeikä palautetaan asteittain 60 ikävuoteen. Valiokunta on aiemmin ilmoittanut kantanaan, että tämä edellyttää työttömyysturvan kokonaisuudistusta ja joustavaa eläkeikäjärjestelmää. Työttömyysturvauudistuksen nyt toteutuksessa valiokunta kiirehtii joustavaan eläkeikään siirtymistä koskevan lakiesityksen saamista eduskunnan käsiteltäväksi. Sosiaalivaliokunta edellyttää, että työttömyysturvauudistukseen liittyvän työttömyyseläkeiän nostamisen yhteydessä tarkistetaan lainsäädäntöä siten, että työttömyyseläkkeen myöntämisedellytykset ja eläkkeen määräytymisperusteet saatetaan eläkkeen hakijan kannalta oikeudenmukaisiksi.

Hallituksen esityksen mukaan ansioturvan rahoitusosuudet on järjestetty vain vuotta 1985 koskevin. Valiokunta katsoo, että näiden rahoitusosuuksien säilyttämistä on pidettävä lähtökohdaksi nykymuotoisen rahoituksen voimassa ollessa. Rahoitusjärjestelyjen pitkäjänteisessä kehittämisessä tulee tavoitteena olla maksuperusteiden muuttaminen siten, etteivät maksut rasita kohtuuttomasti työvoimavaltaisia yrityksiä eivätkä niiden rahoitusosuudet nykyisestään ainakaan nouse.

Valiokunnan käsityksen mukaan uudistuksen yhteydessä ja varsinkin etuuksien verolle saattamisen johdosta lisääntyä erityisesti kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen työmäärä. Tästä syystä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että järjestelmään liittyvä hallinto olisi saatettava

mahdollisimman yksinkertaiseksi. Samoin säädetessä asetuksella työvoimatoimikunnan ja työvoimatoimiston välisestä tehtävänjaosta on tärkeää, että järjestelmästä luodaan joustava ja ennen kaikkea työttömyysturvan hakijan kannalta riittävän nopea. Työvoimahallinnon tulee uudistuksen toteuttamisen jälkeen voida keskittyä työvoimapolitiisiin tehtäviin. Erityisesti työnvälityksen tehostaminen ja sen saaminen muun muassa automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen kattavamaksi on olennainen edellytys lain toimeenpanolle. Lain toimeenpanemiseksi välttämättömät henkilöstövoimavarat on turvattava.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työttömyysturvan muutoksenhakujärjestelmässä turvataan maallikkojäsenten ja asiantuntijoiden edustus sen eri asteissa. Siksi valiokunta on lisännyt työttömyysturvalautakuntaan työvoimaviranomaisten edustuksen. Valiokunta edellyttää, että hallitus tutkii mahdollisuudet asettaa vakuutusoikeuteen maallikkojäseniksi työmarkkinaosapuolten lisäksi työvoimaviranomaisten edustuksen käsiteltäessä työttömyysturvaan liittyviä kysymyksiä.

Valiokunta edellyttää, että hallitus tutkii työttömyyden ajan eläketurvan kertymisessä mahdollisesti olevat ongelmat ja ryhtyy havaittujen epäkohtien korjaamiseen.

Valiokunnan lakiin tekemät muutokset lisäävät kustannuksia hallituksen esitykseen nähden noin 40 miljoonaa markkaa. Lisäksi tarveharkinnan sisällyttäminen lakiin aiheuttaa tarveharkintatoimikunnan laskelmien perusteella arviolta 45 miljoonan markan kustannukset. Valiokunta toteaa, että laskelmiin sisältyy eräitä epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat tilastopohjan puutteellisuksista.

Hallituksen esitykseen sisältyvissä ehdotuksissa työttömyysturvalaiksi ja työttömyyskassalaiksi on osa pykälästä otsikoitu ja osa jätetty otsikoimatta. Valiokunta on otsikoinut mainittujen lakien kaikki pykälät ja lisäksi muuttanut eräiden pykälien otsikot vastaamaan paremmin pykälän sisältöä. Näitä otsikointeja ja niiden muutoksia ei jäljempänä ole erikseen perusteltu.

Uudistuksen laajuuden ja merkityksen, valmistelutyön vaikeudet sekä tarvittu tilastomateriaalin puutteellisuuden huomioon ottaen valiokunta edellyttää, että hallitus kahden vuoden kuluessa lakien voimaantulosta antaa selonteon niiden sosiaali- ja työvoimapolitiittisista vaikutuksista sekä toimeenpanosta. Hallituksen tulee siinä selvittää ja muutoinkin seurata tarveharkinnan vaikutuksia, osa-aikaisten työntekijöiden työttömyysturvaa sekä koko työttömyysturvan ja sen hallinnon

kustannuksia. Lisäksi hallituksen tulee antaa lakien tarkoituksen toteutumisen kannalta tarpeelliset muutosehdotukset.

Yksityiskohtaiset perustelut

Hallituksen esitys n:o 38

1. Työttömyysturvalaki

3 §. Valiokunnan asiantuntijalausuntoihin perustuvan kannan mukaan on epätarkoituksenmukaista, että työvoimatoimikunta, joka on luottamuselin, antaa kaikissa tapauksissa lausunnon työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä. Työvoimatoimikuntien tulisi voida keskittyä erityistä työmarkkinoiden asiantuntevasta vaativiin kysymyksiin. Työvoimatoimisto, jonka yhteydessä työvoimatoimikunnat toimivat, on puolestaan sovelias antamaan työvoimapolitiittisesti vähemmän ongelmallisista kysymyksistä lausunnon. Asetuksella säädetään tarkemmin tehtävien jaosta työvoimatoimikunnan ja työvoimatoimiston kesken. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten on valiokunta lisännyt 3 momenttiin viittauksen niihin pykäläin, joista työvoimapolitiittinen lausunto annetaan. Lisäksi säännökseen on tehty tekninen korjaus.

4 §. Valiokunta on muuttanut pykäläehdotuksen sanamuotoa siten, että henkilö on osoitettava myös koulutukseen. Tällöin säännöksen työhön osoittamista ja koulutukseen osoittamista koskevat määräykset vastaavat tarkemmin toisiaan. Työvoimaviranomaiset ottavat opiskelijat työllisyyskoulutukseen. Valiokunnan mietinnön 9 §:n (hallituksen esityksen 7 §:n 8 momentin) mukaan 17-vuotias voidaan myös osoittaa ammatilliseen koulutukseen. Jos henkilö on tällaiseen koulutukseen osoitettu, mutta häntä ei siihen oteta pääsykokeiden tai muun vastaavan syyn johdosta, ei henkilöä ole tämän pykälän tarkoittamassa mielessä osoitettu koulutukseen ja hän on oikeutettu työttömyysturvaan.

5 §. Säännökseen on lisätty uudet 2 ja 3 momentit, jotka on muodostettu hallituksen esityksen 1 momentin 3 ja 6 kohdasta. Samalla on 3 momenttiin, joka vastaa hallituksen esityksen 1 momentin 6 kohdan jälkiosaa, lisätty säännös, jonka mukaan kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla kansaneläkettä saavalla henkilöllä on oikeus työttömyyspäivärahaan edellyttäen, että hän muutoin täyttää työttömyyspäivärahan saamiselle asetetut edellytykset. Kansaneläkelain 22

§:n 2 momentin mukaan työkyvyttömänä pidetään aina pysyvästi sokeaa ja liikuntakyvyttöntä samoin kuin muutakin henkilöä, joka jatkuvasti tarvitsee toisen henkilön apua. Koska käytännössä monet tällaiset henkilöt ovat sairaudestaan, viastaan tai vammastaan huolimatta työelämässä, on perusteltua, että he ovat oikeutettuja myös työttömyysturvaan.

Tulkittaessa 2 momentin mukaisesti niitä rajoituksia, joita henkilö itse asettaa ja jotka estävät tarjotun työn vastaanottamisen, on valiokunnan mielestä tärkeää antaa henkilölle itselleen mahdollisuus poistaa mahdollisia rajoituksia. Tällaisia poistettavissa olevia rajoituksia on lastenhoidon tai kulkemisen järjestäminen taikka muut vastaavat syyt, jotka aiheuttavat vähäisen viiveen työn vastaanottamiseen. Vastaavasti itse asetettuna rajoituksina ei tule pitää sellaisia tekijöitä, jotka tosin rajoittavat työn vastaanottamista, mutta joiden osalta velvollisuutta ottaa vastaan työ on tutkittava jäljempänä 7 §:n mukaista muulle työssäkäyntialueelle muuttoa koskevana velvollisuutena.

6 §. Sanontaa on 1 momentissa muutettu siten, että se vastaa tarkemmin nykyisen valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain (125/34) mukaista sanontaa. Pyrkimyksenä on vakiintuneen tulkinnan säilyttäminen ja tulkintavaikeuksien välttäminen.

Hallituksen esityksen mukaan olisi työvoimatoimikunnan ollut pyydettävä työttömyysturvasiain neuvottelukunnan lausunto antaessaan 3 §:n 3 momentin mukaista sitovaa lausuntoa, jos on epäselvää, onko henkilö työttömänä 1 momentin 2 kohdassa mainitusta syystä. Valiokunnan käsityksen mukaan mainitunlainen lausunto on pyydettävä sosiaali- ja terveysministeriössä toimivalta työttömyysturva-asiaiden neuvottelukunnalta kaikissa niissä tapauksissa, jotka koskevat 1 momentin soveltamista eikä vain välillisesti työriidasta aiheutunutta työttömyyttä koskevilla asioilla. Lausunnon hankkimisvelvollisuus on asetettu sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle ennen päivärahan maksamista. Näin ollen lausunnosta ei tule osaa työvoimatoimikunnan sitovasta lausunnosta, vaan työttömyyspäivärahan maksajan tehtävänä on tutkia työriidan vaikutukset työttömyyspäivärahan maksamiseen.

7 §. Hallituksen esitys 7 §:ksi on varsin pitkä ja osin erilaatuisia asioita käsittelevä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että se jaettaisiin neljäksi pykäläksi. Jako on tehty siten, että ehdotuksessa 7 §:ksi säädetään velvollisuudesta ottaa vastaan työtä tai oikeudesta kieltäytyä työn vastaanotta-

misesta. Uudessa 8 §:ssä säädettäisiin toistuvasta työstä kieltäytymisestä. Uusi 9 § puolestaan säättää siitä, miten syntyy velvollisuus osallistua koulutukseen ja miten koulutuksesta kieltäytyminen vaikuttaa päivärahaoikeuteen. Työssäkäyntialue on eräs työn vastaanottamisen keskeisiä käsitteitä ja siitä säädettäisiin uudessa 10 §:ssä.

Edellä esitetyn mukaisesti 7 §:ään sisältyvät perusteet, joilla henkilö voi kieltäytyä ottamasta vastaan työtä päivärahaoikeuttaan menettämättä. Ehdotetun pykälän 1—4 ja 6 momentti ovat hallituksen esityksen 7 §:n 1—4 ja 9 momentin mukaisia.

Ammattitaitoisen henkilön määritelmä, joka sisältyy 7 §:n 2 momenttiin, ei valiokunnan käsityksen mukaan muutu nykyisestä. Ammatilliseen koulutukseen liittyvänä välttämättömänä työkokemuksena tulee pitää sitä vähintään aikaa, jonka jälkeen henkilö hallitsee oman työalansa perustehtävät. Valiokunta korostaa, että tarjottaessa työtä tällaiselle henkilölle tulee soveltaa työllisyyslain 3 §:n 1 momenttia, jonka mukaan työtä hakeva tulee ohjata hänelle mahdollisimman sopivaan työhön, ja työnvälityslain 3 §:ää, joka edellyttää työnvälityksen toimivan siten, että työnhakija saa työtä, jota hän parhaiten kykenee suorittamaan. Mahdollisimman sopivana työnä on ammatillisesti koulutetun, mutta työkoke-musta vaille olevan osalta pidettävä hänen ammatillista koulutustaan vastaavaa työtä.

Työvoimatoimikunnalle 4 momentin soveltamisessa kuuluvaa toimivaltaa käytettäessä on työnhakijan oikeusturvasta huolehdittava.

Pykäläehdotuksen 5 momentin perustana on hallituksen esityksen 7 §:n 5 momentti. Perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämien huomautusten johdosta on säännöksen sisältöä kuitenkin korjattu. Esitetty 50 vuoden ikäraja ehdotetaan pysytettäväksi. Työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjottavan työn tulee olla perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti pysyväisluontoista ja toimeentulon turvaavaa kokoaikatyötä. Lisäksi ehdotuksen mukaan palkan tulee olla työehtosopimuksen mukainen tai paikkakunnalla työstä maksettava käypä palkka. Uudella paikkakunnalla on henkilön saatavissa oltava kohtuullisin ehdoin hänelle ja hänen perheelleen sopiva asunto. Valiokunnan käsityksen mukaan asunnon on oltava henkilön ja hänen perheensä käytettävissä viimeistään silloin, kun henkilö ottaa vastaan työn tai välittömästi sen jälkeen.

Valiokunta korostaa myös perustuslakivaliokunnan kantaan yhtyen, että painavasta henkilökohtaisesta syystä tulee henkilön voida kieltäytyä

työssäkäyntialueensa ulkopuolella tarjotusta työstä. Perhesuhteisiin liittyvinä syinä valiokunnan käsityksen mukaan tulevat kysymykseen muun muassa puolison työ tai yrittäjätoiminta. Perusteena kieltäytymiselle tulee voida olla myös omaisen tai läheisen huoltaminen tai lasten sellainen koulunkäynti, joka edellyttää tietyllä paikkakunnalla asumista. Hankittu asunto ja oma tai omaisten terveydentila voivat myös olla peruste kieltäytyä vastaanottamasta työtä muulta paikkakunnalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tulee yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi ja oikeusturvan takaamiseksi asetukseen ottaa riittävän tarkat säännökset painavista henkilökohtaisista syistä siten, ettei asetus kuitenkaan rajoita tulkittaa tarpeettoman ahtaaksi.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaalivaliokunta toteaa, että muuttovelvollisuutta ei kokonaisuutena saada käyttää siten, että se johtaa maan tasapainoiseen alueelliseen kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden vaikeutumiseen.

Määrittäessä henkilö vastaanottamaan työtä työssäkäyntialueensa ulkopuolelta 4 tai 5 momentin mukaisesti sekä myös omalta työssäkäyntialueeltaan 1 ja 4 momentin mukaisesti tulee hallintomenettelylain (598/82) 15 §:n mukaisesti asianosaista kuulla.

8 § (uusi). Säännösehdotus vastaa hallituksen esityksen 7 §:n 6 momenttia. Säännöstä on kuitenkin tarkennettu siten, että toistuvan työstä kieltäytymisen osalta viitataan 7 §:n 1 momentin sanontaan, jonka mukaan pätevä syy antaa mahdollisuuden kieltäytyä vastaanottamasta tarjolla olevaa työtä.

9 § (uusi). Pykäläehdotus vastaa hallituksen esityksen 7 §:n 8 momenttia. Säännös vastaa pienellä teknisellä tarkistuksella muutoin hallituksen esityksen mainittua lainkohtaa, mutta koulutuksen osalta on kuitenkin edellytetty, että se on työttömälle soveltuvaa. Tämä muutos liittyy edellä esitettyyn ehdotukseen 4 §:n sanamuodon muutokseksi ja sillä on erityistä merkitystä sen johdosta, että koulutukseen osallistumisen tarkoituksenmukaisuuden ja opiskelijoiden motivaation kannalta koulutuksen tulee tarjota edellytykset sen menestykselliselle suorittamiselle.

10 § (uusi). Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että työssäkäyntialueen määrittelyä olisi tarkennettava laissa. Määritelmän mukaan työssäkäyntialue on yleensä henkilön asuinpaikkakunta sekä paikkakunnat, joilla henkilön asuinpaikkakunnalta yleisesti käydään työssä. Työssäkäyntialueet vaihtelevat maan

eri osissa ja ne on arvioitava kullakin alueella vallitsevien todellisten olosuhteiden mukaan. Tiheään asutulla, vilkkaasti liikennöityjen julkisten kulkuyhteyksien kattamalla alueella työssäkäyntialue on yleensä useita kuntia, mutta se saattaa erityisissä tapauksissa olla kuntaa pienempikin alue.

Yhtenevästi hallituksen esityksen 7 §:n 7 momentin kanssa edellytetään pykäläehdotuksen 2 momentissa, että avoimen työpaikan työssäkäyntialueelta ei ole sopivaa työvoimaa saatavissa silloin, kun työvoimaviranomainen arvioi kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikaista mahdollisuutta työllistää henkilö tai kun henkilön edellytetään 7 §:n 5 momentin mukaisesti siirtyvän toiselle työssäkäyntialueelle.

Valiokunnan mielestä on kielelliset näkökohdat otettava huomioon, kun henkilön edellytetään siirtyvän uudelle paikkakunnalle. Tästä syystä valiokunta on lisännyt 10 §:ään säännöksen, jonka mukaan henkilön ei voida edellyttää ottavan vastaan työssäkäyntialueensa ulkopuolelta työtä, jos sitä hänen kielitaitonsa huomioon ottaen on pidettävä kohtuuttomana.

12 (9) §. Säännökseen on tehty tekninen korjaus.

14 (11) §. Sotilasvammalain mukainen elinkorke on valiokunnan käsityksen mukaan sellainen haitasta maksettu korvaus, jota ei tule ottaa huomioon tarveharkintaa sovellettaessa.

Perustuslakivaliokunta huomautti lausunnossaan, että tarveharkinnan perusteet olisi syytä vahvistaa laissa tarkemmin. Hallituksen esityksen mukaan tarveharkinta olisi perustunut asetukseen. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti valiokunta on 14 §:n 2—4 momentiksi ottanut tarveharkinnan perusteita koskevat säännökset. Valiokunnan ehdottamat säännökset perustuvat työttömyysturvan tarveharkintoimikunnan väli-mietintöön.

Tarveharkinnan perusteena käytettäisiin 2 momentin mukaan hyväksi ensisijaisesti verotuksessa todettuja tuloja. Koska verotustiedot ovat aina vähintään vuoden vanhoja, on tarpeellista, että työttömyyspäivärahan suuruutta voidaan korjata maksamisajankohdan tilannetta vastaavaksi sen hetkisten tulojen mukaan. Tällöin on käytettävä joko arvioituja tuloja tai muutoin todettavissa olevia tuloja. Arviointi tulee kysymykseen myös silloin, kun muuta selvitystä tuloista ei ole saatavissa. Tulojen arvioinnin mahdollisimman suuren yhtäläisyyden saamiseksi ehdotetaan, että valtioneuvosto vahvistaa yleiset perusteet, joiden nojalla kansaneläkelaitos antaa sosiaalivakuutustoimi-

kunnille asiaa koskevat toimintaohjeet. Kansaneläkelaitoksen on lisäksi säännöshdotuksen mukaan valvottava sosiaalitoimikuntien toimintaa erityisesti kiinnittäen huomiota toiminnan yhtenäisiin perusteisiin. Pykälän 3 momentissa mainittu markkamäärä ja yhteensovitus ehdot ovat peräisin edellä mainitusta työttömyysturvan tarveharkintatoimikunnan mietinnöstä. Yleisperusteluihin viitaten valiokunta on korottanut mainitun toimikunnan ehdottamaa 4 momentissa mainittua markkamäärää ja ehdottaa lisäksi sitä sovellettavaksi jo ensimmäisestä lapsesta lähtien.

5 luku. Luvun nimikettä on muutettu sen johdosta, että 14 §:ssä on kysymys lomautetuista ja näin ollen lyhennettyä työaikaa tekevästä työntekijöistä.

17 (14) §. Valiokunta on pitänyt tarpeellisena selvittää hallituksen esitystä siten, että työsopimuslain (320/70) mukaisin edellytyksin toimeenpantu lomautus oikeuttaa työttömyysturvaan samoin kuin nykyisin. Tästä syystä hallituksen esitykseen sisältyvän 14 §:n valiokunta ehdottaa jaettavaksi kahdeksi eri pykäläksi, joista ensimmäinen käsittelee lomautusta, joka on toteutettu siten, että henkilö on lomautettu toistaiseksi tai määräajaksi.

Työsopimuslain mukaiset irtisanomisen ja lomauttamisen perusteet ovat yhtenevät. Tästä syystä työsopimuslain mukaisesti lomautetulle tulee antaa irtisanotun työttömyysturvaan rinnastettava turva. Valiokunnan mietintöön sisältyvä 17 § perustuu tälle.

18 § (uusi). Ehdotettu 18 § vastaa sitä menetelyä, joka sisältyy hallituksen esityksen 14 §:n 2—4 momenttiin. Pykälä koskee niitä tapauksia, joissa työnantaja on lyhentänyt työntekijän päivittäistä työaikaa vähintään yhdellä neljänneksellä niillä perusteilla, jotka on säädetty työsopimuslaissa. Valiokunta on kuitenkin korjannut hallituksen esitykseen sisältyvää sanontaa siten, että useammat peräkkäin toteutetut lyhennykset, joiden välisenä aikana henkilö ei työskentele kuutta kuukautta yhdenjaksoisesti kokoaikaisena työntekijänä, oikeuttavat kuitenkin yhteenlasketuna 2 momentin mukaiseen 75 täyttä työttömyyspäivää vastaavalta ajalta maksettavaan työttömyyspäivärahaan. Lisäksi valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää kolmen vuoden yhdenjaksoista kokoaikaista työsuhdetta tässä pykälässä tarkoitettun työttömyysturvan saamisen edellytyksenä kohtuuttomana ja esittää tätä aikaa lyhennettäväksi 18 kuukaudeksi.

19 (15) §. Säännöshdotuksen 1 momenttiin on tehty tekninen korjaus. Lisäksi pykäläehdo-

tukseen on lisätty uusi 5 momentti, jonka nojalla henkilö voi irtisanoutua osa-aikatyöstä, jos hän on jo saanut työttömyyspäivärahoja 3 momentissa mainitun enimmäismäärän. Henkilöllä saattaa tästä huolimatta olla oikeus 26 (22) §:n mukaisesti saada työttömyyspäivärahaa joko peruspäivärahana tai ansioon suhteutettuna päivärahana. Jos henkilön osa-aikatyö on viikoittain ollut vähäistä, saattaa 3 momentin mukainen 75 täyden työttömyyspäivärahan suuruinen määrä tulla täyteen sangen nopeasti. Hallituksen esityksen mukaan henkilö olisi tällöin osa-aikatyöstä saamansa palkan varassa. Valiokunta pyrkii tekemällään muutoksella siihen, että henkilö voi valita osa-aikatyön palkan ja täyden työttömyyspäivärahan välillä. Henkilöllä tulee myös olla oikeus kieltäytyä pykälän mukaisesti uudesta osa-aikatyöstä ainakin silloin, kun uuden osa-aikatyön palkka on pienempi kuin henkilön saama työttömyyspäiväraha. Hän täyttää tällaisessa tilanteessa uuden 5 momentin mukaiset edellytykset.

20 (16) §. Säännökseen on tehty tekninen korjaus, joka johtuu 17 ja 18 §:stä (14 §).

21 (17) §. Säännöshdotuksen 1 momenttiin on tehty tekninen korjaus. Muutoin säännöshdotus perustuu edellä mainittuun työttömyysturvan tarveharkintatoimikunnan välimietintöön ja vastaa sen asiallista sisältöä kuitenkin siten, että valiokunta on korottanut etuoikeutetun tulon rajaa 300 markasta 400 markkaan.

22 (18) §. Säännökseen on tehty teknisiä korjauksia ja lisäksi uudessa 2 momentissa viitataan niihin pykäliin, jotka muuttavat peruspäivärahan suuruutta laissa mainitusta perusosan suuruudesta.

23 (19) §. Säännökseen on tehty kielellinen korjaus.

24 (20) §. Säännökseen on tehty käsitettä koskeva täsmennys. Lisäksi valiokunta on yleisperusteluihin viitaten korottanut lapsikorotuksen markkamääriä ja muuttanut niiden määräytymisperusteita.

25 (21) §. Perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan siitä, että valtioneuvostolle siirretty päätösvalta on liian suuri ottaen huomioon sen, että alkuperäiset markkamäärät on mainittu laissa. Tästä syystä valiokunta ehdottaa harkintavaltaa rajoitettavaksi siten, että peruspäivärahan ja lapsikorotuksen suuruutta koskevia markkamääriä on aina tarkistettava, kun palkkatasossa tapahtuu olennainen muutos ja että muutoksen on oltava palkkatason muutosta vastaava. Lisäksi lakiin ehdotetut uudet markkamäärät on tarkis-

tettava vastaavasti. Tarkistus tapahtuu asetuksella.

26 (22) §. Pykäläehdotuksessa on korjattu eräitä käsitteitä ja tehty kielellisiä tarkistuksia.

Valiokunta esittää myös lievennettäväksi säännöksen 2 momenttiin sisältyvää 100 päivän jälkeä tapahtuvaa ansioon suhteutettua päivärahaa alenemista. Aleneminen olisi 25 prosentin asemesta 20 prosenttia.

27 (23) §. Säännökseen on tehty eräitä kielellisiä tarkistuksia. Lisäksi on otettu huomioon kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla kansaneläkettä saavat henkilöt. Työttömyysturvan tarveharkintatoimikunnan ehdotuksen mukaisesti on yhteensovitus ulotettu sekä perusturvaan että ansioturvaan. Sosiaalietuuksien luetteloon on lisätty kansaneläkelain mukainen apu- ja hoitolisä, sotilasvammalain mukainen elinkorko sekä sosiaalihuoltolain mukainen toimeentulotuki, jotka eivät tule yhteensovitettavaksi työttömyysturvan kanssa. Säännöksen 1 kohta on muutettu kattavamaksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toisaalta työkyvyttömyyden käsite ja toisaalta useiden korvausten luonne siinä suhteessa, ovatko ne haittakorvauksia, on epäselvää. Valiokunta esittää, että asia selvitettäisiin ja invalidirahalan muutoksen yhteydessä tai muussa asiaa koskevassa esityksessä esitettäisiin yhtenäiset perusteet näiden käsitteiden pohjaksi. Samalla tulisi selvittää nykyisten säännösten mukaisen työkyvyttömyyden tai korvauksen luonne.

28 (24) §. Valiokunnan käsityksen mukaan peruspäivärahaa on haettava sosiaalivakuutuslaitoksesta ja hakemus tulee toimittaa kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon. Vastaavasti ansioon suhteutettua päivärahaa koskeva hakemus tulee osoittaa työttömyyskassalle ja toimittaa kassalle. Valiokunta on tehnyt säännösehdotukseen tätä tarkoittavat muutokset.

Valiokunnan käsityksen mukaan tällä voidaan toisaalta antaa työvoimaviranomaiselle mahdollisuuksia keskittyä varsinaiseen työnvälitykseen ja toisaalta nopeuttaa hakemusten käsittelyä, kun lausuntoa työvoimapolitiittisista edellytyksistä voidaan pyytää samanaikaisesti, kun hakija mahdollisesti täydentää hakemustaan.

29 (25) §. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että hakijan tulee saada maksutta kaikki itseään koskevat tiedot. Säännökseen on tehty tätä tarkoittava muutos sekä lisätty viittaus yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuun lakiin (83/51), joka ra-

joittaa pykälässä tarkoitettujen tietojen antamista.

30 (26) §. Säännösehdotukseen on tehty tekninen korjaus.

33 (29) §. Perustuslakivaliokunta huomautti lausunnossaan siitä, että lain toimeenpanon kannalta keskeisistä seikoista ei tule säätää asetuksella. Tästä syystä säännökseen on otettu sosiaali- ja terveysministeriön ja kansaneläkelaitoksen tehtävien luonnehdinnat, joista lisäksi on säännöksiä 3 §:n 2 momentissa mainitussa sairausvakuutuslaissa.

34 (30) §. Hallituksen esityksessä n:o 94 ehdotetaan, että asetuksella säädettäisiin työvoimatoimikunnan eräistä tehtävistä, kokoonpanosta, päättösvaltaisuudesta, päätöksenteosta ja jäsenten palkkioista sekä kustannusten korvaamisesta. Kun työvoimatoimikunnan tehtävät liittyvät keskeisesti työttömyysturvalakiin, ehdotetaan, että työvoimatoimikuntaa koskevan asetuksen antamisvaltuutus sijoitetaan työttömyysturvalakiin.

35 (31) §. Valtioneuvoston tulee asettaa myös kansaneläkelaitoksen yhteydessä toimiva työttömyysturva-asian neuvottelukunta.

36 (32) §. Säännösehdotukseen on tehty tekninen korjaus.

37 (33) §. Työttömyysturvan kustannukset vaihtelevat vuoden eri aikoina. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että ennakkojen määrä voi olla erilainen eri kuukausina sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Valiokunta on halunnut painottaa sitä, että menojen kattamiseksi maksettavat ennakot ovat riittävät. Järjestelmän rahoitusta koskevien epäselvyyksien välttämiseksi ehdotetaan säännökseen otettavaksi maininta kansaneläkelaitoksen tämän lain mukaisten hallintokulujen lukemisesta sen hallintokustannuksiksi.

38 (34) §. Sen johdosta, että ehdotetun 3 §:n 3 momentin mukaan myös työvoimatoimisto antaa eräissä tapauksissa sitovan lausunnon, ehdotetaan myös sen lausunnosta muutoksenhaku valittamalla kiellettäväksi.

39 (35) §. Säännöksen keskeinen sisältö on säätää työttömyysturvalautakunnasta, joka on ensimmäisen asteen muutoksenhakuelin. Tästä syystä tästä säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi maininta vakuutus oikeudesta. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaalivaliokunta ehdottaa, että säännöstä täydennetään ensinnäkin jäsenten tehtävässään pysymisoikeutta koskevalla lauseella. Toiseksi säännöstä täydennettäisiin jaoston päätösvaltaa koskevalla määräyksellä. Lisäksi pykälän 5 momenttiin on tehty tekninen korjaus.

Työttömyysturvan muutoksenhaussa tulevat keskeisesti esille myös työvoimapolitiittiset edellytykset, joita ilmentää sosiaalivakuutustoimikunta ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon antaminen. Työvoimapolitiittisista syistä ehdotetaan, että työttömyysturvalautakunnassa on myös työvoimaviranomaisia edustavia jäseniä. Näiden jäsenen läsnäolo on lisäksi edellytyksenä lautakunnan jaostojen päätösvalalle.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten sosiaalivaliokunta ehdottaa säännökseen otettavaksi oikeusturvan kannalta tärkeän uuden 4 momentin, jonka mukaan muutoksenhakijaa on kuultava, jos muutoksenhaun yhteydessä tulee esille sellaista uutta selvitystä, joka ei ole hänen tiedossaan.

42 (38) §. Työttömyysturvalautakunnan päätöksestä tehtävää muutoksenhakua koskevan pykälän 1 momenttiin on tehty tarkennus, jolla selvennetään työttömyysturvalautakunnan päätöksenteosta tehtävän muutoksenhaun valitusaikaa ja valituskirjelmän toimittamistapa.

Vakuutusosoikeuden kokoonpanoa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että vastaavasti kuin eräissä muissa sosiaalivakuutusta koskevia asioissa myös työttömyysturvaa koskevissa asioissa vakuutusosoikeudessa on maallikkojäseniä. Tarkoituksenmukaista on, että nämä jäsenet edustavat työmarkkinaosapuolia. Yhdenmukaisesti muiden vakuutusosoikeutta koskevien säännösten kanssa myös nämä jäsenet määräisi valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja jäsenistä tekisivät ehdotuksen työnantajajyhdistysten ja työntekijäin ja toimihenkilöiden ammattiyhdistysten edustavimmat keskusjärjestöt.

Muutoksenhaun yhteydessä saattaa tulla esiin sellaista uutta selvitystä, joka ei ole muutoksenhakijan tiedossa tai jota muutoksenhakija ei tiedä esitetyn. Oikeusturvasyistä ehdotetaan, että muutoksenhakijalle on näissä tapauksissa varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Sen johdosta, että hallituksen esityksen 39 (35) §:stä on poistettu maininta siitä, että vakuutusosoikeus on ylin muutoksenhakuelin työttömyysturvaa koskevissa asioissa, ehdotetaan säännökseen lisäksi lisättäväksi momentti, jonka mukaan vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

43 (39) §. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten ehdotetaan, että sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan päätöksen poistaminen ja asian määrääminen uudelleen käsiteltäväksi uskotaan työttömyysturvalautakunnan asemesta vakuutusosoikeuden toimivaltaan kuuluvaksi.

Tämä periaate aiheuttaa muutoksia myös pykälän muihin momentteihin.

44 (40) §. Säännösehdotukseen on tehty käsitettä koskeva korjaus.

45 (41) §. Säännösehdotuksen 1 momenttiin on tehty käsitettä koskeva korjaus.

Sen johdosta, että tarveharkintainen peruspäiväraha on tarkoitettu henkilön työttömyydenaikaiseksi toimeentuloturvaksi, ehdotetaan työttömyyspäivärahan ulosmittaaminen kiellettäväksi. Ulosottolaissa on vastaava säännös ansioon suhteutetusta päivärahasta (kassa-avustuksesta). Työttömyyspäivärahan toiselle siirtämisestä tai panttaamista koskevan sopimuksen säätäminen mitättömäksi on tarpeellista siitä syystä, että päiväraha on tarkoitettu työttömyyden aikaiseksi toimeentuloksi.

46 (42) §. Hallituksen esityksen avioliitonomaista suhdetta koskeva määrittely ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelain mukaiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan hallituksen esitykseen sisältyvä määritelmä on liian suppea ja saattaa johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin varsinkin niissä tapauksissa, joissa henkilölle asetetaan muuttovelvollisuus.

47 (43) §. Säännösehdotuksen 1 momenttiin on tehty tekninen korjaus ja 2 momentti poistettu sen johdosta, että kansainvälisten sopimusten voimaansaattaminen asetuksella sisältää perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan liian laajan valtuutuksen.

48 (44) §. Perustuslakivaliokunta viittasi lausunnossaan siihen, että kansalaisen etuudet eivät saa heikentyä lainsäädännön voimaantulon johdosta. Yleisperusteluihin viitaten valiokunta ei kuitenkaan esitä suojasäännöstä muutettavaksi. Säännösehdotuksen 4 momenttiin on tehty korjaus, joka liittyy 17 (14) §:n käsitteelliseen tämentämiseen, ja 5 momentti on poistettu ja siirretty työttömyyskassalakiin, johon se sisältönsä puolesta paremmin sopii.

2. Työttömyyskassalaki

1 luku. Luvun nimikkeeseen on tehty tekninen korjaus.

2 luku. Luvun nimikettä on korjattu siten, että se vastaa luvun sisältöä. Työttömyyskassojen jäsenmaksuista päätetään kassojen säännöillä.

4 §. Säännökseen on tehty tekninen korjaus. Lisäksi jäsenmaksunsa maksamatta jättäneen henkilön erottamisen ei valiokunnan mielestä tule

olla ehdotonta, koska maksamatta jättäminen voi johtua hyväksyttävästä syystä.

26 §. Pykälän 1 momenttiin on tehty tekninen korjaus.

28 §. Työttömyysturvalain 37 (33) §:ään viitaten ehdotetaan, että työttömyyskassan valtionosuuden ennakot voitaisiin suorittaa vastaavalla menettelyllä kuin kansaneläkelaitokselle suoritetaan perusturvaa koskeva valtion rahoitusosuus.

34 §. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että työttömyysvakuutusmaksun perusteet käyvät yksiselitteisesti ilmi säännöksestä. Vahvistaessaan vuosittain työttömyysvakuutusmaksua valtioneuvoston tulee tarkistaa vakuutusmaksun markkamäärä siten, että keskuskassa voi suorittaa seuraavana kalenterivuonna lain mukaisista velvoitteista.

14 luku. Luvun nimikkeeseen on tehty tekninen korjaus.

61 §. Säännökseen on tehty teknisiä korjauksia.

62 §. Työttömyysturvalain 48 (44) §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa tällä lailla kumottavaksi valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain.

3. Laki tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Jäljempänä esitettyihin työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta annettavan lain perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että säännöksessä otetaan huomioon koulutustuen veronalaisuuden alkamisajankohta.

Hallituksen esitys n:o 94

1. Laki työllisyyslain muuttamisesta

1 §. Valiokunta ehdottaa, että työllisyyslain 1 §:n 2 momenttia, joka koskee lain soveltamista muihin kuin Suomen kansalaisiin, ei kumota. Muun muassa työllisyyslain 3 §:ssä on säännöksiä, joita voidaan ja joita on tarkoituksenmukais-

ta soveltaa myös muihin kuin Suomen kansalaisiin.

2 luku. Luvun nimike on poistettu teknisesti tarpeettomana.

8 §. Säännösehdotuksen sanamuoto on yhtenäistetty työttömyysturvalain 5 §:n 2 momentin kanssa.

16 §. Säännöksen sanamuoto on yhdenmukaistettu työttömyysturvalain 4 §:n sanamuodon kanssa.

17 §. Työvoimatoimikunnan sitovasta lausunnosta on säädetty työttömyysturvalain 3 §:n 3 momentissa. Tähän sekä työttömyysturvalain 30 §:ään ja sille esittämiinsä perusteluihin viitaten sosiaalivaliokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen mukaista 17 §:ää ei sisällytetä työllisyyslakiin, ja ehdottaa säännöstä poistettavaksi.

Voimaantulosäännös. Valiokunta pyrkii esityllä muutoksella selkiyttämään niitä tapauksia, joissa työllisyyslaki ja sen nojalla annetut säännökset ja määräykset tulevat lakien voimaantulon yhteydessä sovellettavaksi. Hallituksen esitykseen nähden valiokunta on lisäksi selkeyttänyt säännöksiä ratkaisematta olevien työttömyyskorvaushakemusten osalta siten, että vuoteen 1984 kohdistuvat hakemukset ratkaistaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Myös vuonna 1985 jätetyt hakemukset ratkaistaan valiokunnan ehdotuksen mukaan työllisyyslain mukaisesti siltä osin kuin ne kohdistuvat vuoteen 1984.

2. Laki työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

16 §. Sen johdosta, että työllisyyskoulutuksesta annetun lain 13 §:n koulutustuki on yksi laji korvauksia ja etuuksia, on sanontaa selvennetty. Lisäksi avustuksia-sana on poistettu, koska 13 §:ssä ei käytetä tätä käsitettä.

Edellä esitetyn perusteella sosiaalivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen n:o 38 sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Työttömyysturvalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Toimeenpanoelimet

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työttömyysturvan hoitamisesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, jollei tässä laissa toisin säädetä, perusturvan osalta, mitä sairausvakuutuslaissa (364/63) on sairausvakuutuksen toimeenpanosta säädetty, ja ansioturvan osalta, mitä työttömyyskassalaissa (/) on säädetty.

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiistista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin 3, 8 ja 10 kohdassa sekä 2 momentissa, 7—11 §:ssä, 13 §:n 2 momentissa sekä 16 §:n 4 ja 5 momentissa, sosiaalivakuutus-toimikuntaa ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

2 luku

Työttömyyspäivärahan saamisen yleiset edellytykset

4 §

Oikeus työttömyyspäivärahaan

Työttömyyspäivärahaan on oikeus työvoimatoimistoon ilmoittautuneella, kokoaikatyötä hakevalla työkykyisellä työttömällä henkilöllä, joka on työmarkkinoiden käytettävissä ja jolle ei ole voitu osoittaa työtä tai jota ei ole voitu osoittaa koulutukseen.

5 §

Työttömyyspäiväraha-oikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

(1 ja 2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

3) joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (poist.);

(4 ja 5 kohta kuten hallituksen esityksessä)

6) joka sairauden, vian tai vamman vuoksi on työkyvytön (poist.);

(7—10 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Henkilö ei ole 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla työmarkkinoiden käytettävissä, jos hän itse asettaa sellaisia rajoituksia, jotka estävät tarjotun työn vastaanottamisen työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin tai tarjottuun hänelle soveltuvaan koulutukseen osallistumisen.

Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuna työkyvyttömänä pidetään henkilöä, joka saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai kansaneläkelain (347/56) mukaista työkyvyttömyyseläkettä taikka täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta jonkin muun lain nojalla. Jos kuitenkin henkilö saa kansaneläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella, hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan edellyttäen, että hän muutoin täyttää tässä laissa työttömyyspäivärahan saamiselle asetetut edellytykset. Työkyvyttömänä pidetään myös henkilöä, joka on todettu sairausvakuutuslain tai kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömäksi, vaikka etuutta ei ole hänelle myönnetty.

6 §

Työriidan vaikutus työttömyyspäivärahan suorittamiseen

Työriidan aikana työttömyyspäivärahaa ei saa suorittaa henkilölle:

1) joka välittömästi työlakon tai työsulun johdosta on joutunut työttömäksi; tai

2) joka välillisesti työlakon tai työsulun (poist.) johdosta on joutunut työttömäksi, jos asianhaaroista voidaan päätellä, että työriidan tarkoituksena on aikaansaada muutoksia myös hänen työ- ja palkkasuhteisiinsa.

Jos on epäselvää onko henkilö työttömänä 1 momentissa tarkoitetusta syystä, sosiaalivakuutus-toimikunnan tai työttömyyskassan tulee ennen työttömyyspäivärahan maksamista pyytää asiasta lausunto 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulta työttömyysturva-asiain neuvottelukunnalta.

7 §

Velvollisuus ottaa vastaan työtä

(1—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Alle 50-vuotias yksinäinen henkilö ei voi päivärahoikeuttaan menettämättä kieltäytyä hänen työssäkäyntialueensa ulkopuolelta tarjotusta pysyväisluonteisesta toimeentulon turvaavasta kokoaikatyöstä, josta maksetaan 1 momentissa tarkoitettua palkkaa, jos uudella paikkakunnalla on kohtuullisin ehdoin saatavissa työttömälle sopiva asunto. Sama koskee perheellistä alle 50-vuotias henkilöä, jonka perhesuhteet eivät estä muuttamista, jos uudella paikkakunnalla on kohtuullisin ehdoin saatavissa työttömälle ja hänen perheelleen sopiva asunto. Henkilö voi kuitenkin kieltäytyä työssäkäyntialueensa ulkopuolelta tarjotusta työstä, jos hänellä on siihen painava henkilökohtainen syy. Näiden asioiden selvittämisessä on asianomaista aina kuultava.

(6—8 mom. poist.)

(6 mom. kuten hallituksen esityksen 9 mom.)

8 § (Uusi)

Toistuva työstä kieltäytyminen

Jos henkilö toistuvasti ilman pätevää syytä kieltäytyy vastaanottamasta 7 §:n mukaista työtä tai hänen tätä vastaavasta menettelystään muutoin voidaan päätellä, ettei henkilö halua ottaa vastaan hänelle sopivaksi katsottavaa työtä, hänellä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan ennen kuin hän on ollut työssä kahdeksan viikkoa.

9 § (Uusi)

Velvollisuus osallistua koulutukseen

Mitä 7 ja 8 §:ssä on säädetty, sovelletaan myös sellaiseen alle 50-vuotiaaseen henkilöön, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy menemästä sellaiseen työvoimaviranomaisen osoittamaan hänelle

soveltuvaan koulutukseen, jonka aikana hänen ja hänen huollettaviensa toimeentulo on kohtuullisesti turvattu, tai joka aloitettuaan koulutuksen alle 50-vuotiaana ilman pätevää syytä on eronnut tai omasta syystään on joutunut eroamaan koulutuksesta. Tällaisena koulutuksena pidetään 17-vuotiaiden osalta ammatillista koulutusta, jossa oppilas saa koulutuksessa oleville kuuluvat kohtuulliset sosiaaliset edut ja jossa lukukausimaksu ei ylitä yleisissä ammattikouluissa oppilailta perittävää maksua.

10 § (Uusi)

Työssäkäyntialue

Tämän lain tarkoittamana työssäkäyntialueena pidetään, jollei erityisistä syistä muuta johdu, henkilön asuinpaikkakuntaa sekä paikkakuntia, joilla henkilön asuinpaikkakunnalta yleisesti käydään työssä.

Edellä 7 §:n 4 ja 5 momentin soveltaminen edellyttää, että työssäkäyntialueen ulkopuolella olevaan työpaikkaan ei ole sopivaa työvoimaa saatavissa siltä työssäkäyntialueelta, jolla avoin työpaikka sijaitsee. Henkilön ei voida myöskään edellyttää ottavan vastaan työssäkäyntialueensa ulkopuolelta työtä, jos sitä hänen kielitaitonsa huomioon ottaen on pidettävä kohtuuttomana.

11 §

Omasta menettelystään työttömän oikeus työttömyyspäivärahaan

(Kuten hallituksen esityksen 8 §)

12 (9) §

Ostavastuu aika

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 9 §:n 1 mom.)

Ostavastuu aika katsotaan hankituksi myös, kun lyhennettyä työviikkoa tai osa-aikatyötä tekevä työntekijän 17—19 §:ssä tarkoitettua työttömyysaikaa on kertynyt yhteensä viittä työttömyyspäivää vastaava aika.

(3—5 mom. kuten hallituksen esityksen 9 §:n 3—5 mom.)

3 luku

Peruspäivärahan saamisen erityisedellytykset

13 §

Oikeus peruspäivärahaan

(Kuten hallituksen esityksen 10 §)

14 (11) §

Peruspäivärahan tarveharkinta

Taloudellisen tuen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon henkilön omat ja hänen puolisonsa tulot lukuun ottamatta lapsilisää, asumistukea, sotilasavustusta, sotilasvammalain (404/48) mukaista elinkorkoa sekä vian, vamman tai haitan perusteella maksettavaa erityisten kustannusten korvausta.

Omat ja puolison 1 momentissa tarkoitetut tulot vahvistetaan käyttäen hyväksi verotuksessa todettuja tuloja. Työttömyyspäiväraha määrätään kuitenkin päivärahan maksamisajankohdan tilannetta vastaavaksi joko arvioitujen tai muutoin todettavissa olevien tulojen perusteella. Valtioneuvosto vahvistaa yleiset perusteet, joiden nojalla kansaneläkelaitos antaa sotalivakuutustoimikunnille asiaa koskevat toimintaohjeet. Kansaneläkelaitoksen on valvottava sosiaalivakuutustoimikuntien toimintaa kiinnittäen erityistä huomiota siihen, että ne noudattavat asioita käsitellessään yhtenäisiä perusteita.

Jäljempänä 22 §:n 1 momentissa ja 24 §:ssä tarkoitetun täysimääräisen peruspäivärahan kuukautta kohti lasketusta määrästä vähennetään huoltovelvollisella 75 prosenttia siitä 1 ja 2 momentin mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 3 500 markkaa kuukaudessa. Yksinäisellä henkilöllä vähennetään vastaavasti 75 prosenttia siitä 1 ja 2 momentin mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää kaksi kolmasosaa huoltovelvollisen edellä mainitusta tuloarajasta. Yksinäisen henkilön tuloaraja korotetaan lähimpään kymmeneen markkaan.

Huoltovelvollisen 3 momentissa tarkoitettua tuloarajaa korotetaan 300 markalla jokaisen huollettavan alle 18-vuotiaan lapsen osalta.

Sen estämättä, mitä tässä pykälässä säädetään, peruspäivärahaa maksetaan enintään jäljempänä 21 §:n 2 momentin ja 27 §:n 1 momentin mukaisesti laskettu markkamäärä.

15 §

Peruspäivärahan suhde ansioon suhteutettuun päivärahaan

(Kuten hallituksen esityksen 12 §)

4 luku

Ansioon suhteutetun päivärahan saamisen erityisedellytykset

16 §

Oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

(Kuten hallituksen esityksen 13 §)

5 luku

Lyhennetty työaika sekä osa-aika- ja sivutyö

17 (14) §

Lyhennetty työviikko

(Poist.) Työntekijällä, jonka työaikaa on lyhennetty työsopimukslain (320/70) mukaisesta syystä työnantajan (poist.) suorittaman lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa ja palkkaa vähennetty vastaavasti, on oikeus työttömyyspäivärahaan näiltä työttömyyspäiviltä tämän lain 1 ja 2 §:ssä sekä 2—6 luvuissa säädettyin edellytyksin.

(2—4 mom. poist.)

18 § (Uusi)

Lyhennetty työpäivä

Jos kokoaikatyötä tehneen työntekijän työajan lyhennys toteutetaan 17 §:ssä tarkoitettua syystä lyhentämällä päivittäistä työaikaa ja vähentämällä palkkaa vastaavasti, on hänellä oikeus työttömyyspäivärahaan tämän lain mukaisesti työajan lyhennystä vastaavilta täysiltä työttömyyspäiviltä edellyttäen, että keskimääräinen työaika viikossa lyhentyy vähintään neljänneksellä ja henkilö on ollut yhdenjaksoisesti kokoaikaisessa työsuhteessa samaan työnantajaan vähintään edelliset 18 kuukautta.

Työttömyyspäivärahaa maksetaan tämän pykälän mukaan enintään 75 täyttä työttömyyspäivää vastaavalta ajalta lomautuskertaa kohti.

Kun henkilö on työskennellyt yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta työssä, jossa työaika on alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajan pituinen, katsotaan sen jälkeen 1 momentin mukaisesti toteutettu työajan lyhentäminen uudeksi lomautuskerraksi. Jos henkilön työaikaa lyhennetään uudelleen 1 momentin mukaisesti kuuden kuukauden kuluessa edellisestä työajan lyhennyksestä, katsotaan se samaksi työajan lyhentämiseksi 2 momenttia sovellettaessa.

19 (15) §

Osa-aikatyön vastaanottaminen

Kun työtön henkilö ottaa vastaan osa-aikatyötä, hänellä on oikeus soviteltuun *työttömyyspäivärahaan* siten, että se ja 75 prosenttia osa-aikatyön palkasta yhteensä nousevat siihen määrään, johon hänellä olisi oikeus, mikäli hän olisi ollut kokonaan työtön.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksen 15 §:n 2—4 mom.)

Tässä pykälässä tarkoitettu henkilö voi sen jälkeen, kun 3 momentissa tarkoitettu *työttömyyspäivärahojen enimmäismäärä* on tullut täyteen, *päivärahoikeuttaan menettämättä* irtisnoutua osa-aikatyöstään.

20 (16) §

Lyhennettyä työaikaa ja osa-aikatyötä tekevän ansioon suhteutetun päivärahan enimmäissuuruus

Ansioon suhteutettua päivärahaa voidaan maksaa 17—19 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa niin paljon, että se mahdollisine lapsikorotuksineen ja työstä saatu palkka yhteensä ovat enintään 90 prosenttia ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevasta palkasta.

21 (17) §

Sivutyö

Jos henkilö on joutunut työttömäksi päätoimistaan ja hänellä on ollut sen ohella sivutyö, ei tästä saatua palkkaa tai muuta työtuloa oteta huomioon ansioon suhteutetun päivärahan suuruutta määriteltäessä.

Työttömyyspäivärahaa maksettaessa otetaan sivutyöstä saatu palkka ja muu työtulo huomioon siten, että päiväraha ja 75 prosenttia palkka- tai muun työtulon siitä osasta, joka ylittää 400 markkaa, voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka päivärahana muutoin olisi voitu maksaa.

Työtuloksi katsotaan palkkatulo sekä verotuksessa todettu työtuloksi katsottu osa liike- ja ammattitulosta tai maatilataloudesta taikka muusta ansiotoiminnasta saadusta tulosta. Työtuloksi voidaan kuitenkin vahvistaa *työttömyyspäivärahan maksamisajankohdan tilannetta vastaava arvioitu tai muutoin todettavissa oleva markkamäärä.*

6 luku

Työttömyyspäivärahojen suuruus ja päiväraha-kauden kesto

22 (18) §

Peruspäivärahan suuruus

Peruspäivärahan täysi määrä on 70 markkaa päivältä.

Peruspäivärahan määrä lasketaan ottaen huomioon, mitä 14, 17—19, 21 ja 27 §:ssä on säädetty.

23 (19) §

Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuu täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osan suuruus on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, on ansio-osa tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus *lapsikorotuksineen* voi olla enintään (*poist.*) 90 prosenttia vakuutetun päiväpalkasta, kuitenkin vähintään *mahdollisella lapsikorotuksella korotetun* perusosan suurinen (*poist.*).

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksen 19 §:n 2 ja 3 mom.)

24 (20) §

Lapsikorotus

Työttömyyspäivärahan saajalle, jolla on huollettavanaan 18 vuotta nuorempi lapsi, maksetaan päiväraha korotettuna lapsikorotuksella, jonka suuruus yhdestä lapsesta on 15 markkaa, (poist.) kahdesta lapsesta yhteensä 22 markkaa ja kolmesta tai useammasta lapsesta yhteensä 28 markkaa.

25 (21) §

Etuuksien korotus

Jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, *asetuksella on tarkistettava* tämän lain 14 §:n 3 ja 4 momentissa, 21 §:n 2 momentissa sekä 22 ja 24 §:ssä säädetty markkamäärät palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa.

26 (22) §

Päivärahakauden kesto

Peruspäivärahaa maksetaan ajallisesti rajoitta-

mattomana ja ansioon suhteutettua (*poist.*) päivärahaa enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana. (*Poist.*) Työ-, omavastuu- ja korvauspäivien lukumäärä kunakin kalenteriviikkona saa olla yhteensä enintään viisi. Omavastuupäiviksi katsotaan myös 7 §:n 1 momentin, 11 §:n ja 13 §:n 2 momentin mukaisiin määräaikoihin sisältyvät työttömyyspäivät.

Henkilön saatua ansioon suhteutettua päivärahaa 100 päiväältä päiväraha alenee 20 prosenttia, ei kuitenkaan perusosaa ja lapsikorotusta pienemmäksi. Mainitun 100 päivän laskenta aloitetaan uudelleen alusta, kun henkilö on sanotun määräajan täyttymisen jälkeen ollut 8 kuukauden tarkastelujakson aikana kokoaikatyössä vähintään 100 päivää.

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 22 §:n 3 mom.)

Henkilölle, joka on saanut ansioon suhteutettua (*poist.*) päivärahaa 1 momentissa mainitun enimmäismäärän, voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa vasta sen jälkeen, kun hän uudelleen on täyttänyt 16 §:ssä tarkoitetun työssäoloehdon. Samaa rajoitusta sovelletaan, jos henkilö on jättämällä hakematta päivärahaa tai muutoin saanut aikaan sen, ettei 1 momentissa mainittu päivarahakauden enimmäisaika ole tähtynyt.

Jos henkilö on 1 momentissa tarkoitetun neljän vuoden ajan kuluessa täyttänyt 16 §:ssä tarkoitetun työssäoloehdon kahdeksan kuukauden tarkastelujakson aikana, aloitetaan 1 momentissa tarkoitetun neljään peräkkäiseen kalenterivuoteen sisältyvän 500 päivän laskeminen alusta, kun henkilö uudelleen alkaa saada päivärahaa.

27 (23) §

Sosiaalietuuksien vaikutus työttömyyspäivärahaan

Jos henkilö saa muuta kuin 5 §:ssä tarkoitettua lakisääteistä etuutta tai jos hän saa kansaneläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella, hänelle maksettavaa (*poist.*) työttömyyspäivärahaa vähennetään etuuden määrällä. Tällöin ei kuitenkaan seuraavia eläkkeitä ja sosiaali-etuuksia oteta huomioon:

- 1) (*poist.*) perhe-eläkkeet;
- 2) kansaneläkelain mukainen apu- ja hoitolisä;
- 3) tapaturmavakuutuslain mukainen haittараha;
- 4) sotilasvammalain mukainen elinkorko;

5) invaliidirahain (374/51) mukainen invaliidiraha;

6) erorahain (947/78) mukainen eroraha ja valtion virkamiesten erorahasta annetun valtioneuvoston päätöksen (1075/77) mukainen eroraha;

7) eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) mukainen asumistuki;

8) asumistukilain (408/75) mukainen asumistuki;

9) lapsilisälain (541/48) mukainen lapsilisä;

10) sosiaalihuoltolain (710/82) mukainen toimeentulotuki;

11) ylimääräiset sotaläkkeet;

12) sotilasavustuslain (566/48) mukainen sotilasavustus; sekä

13) tapaturmavakuutuslain ja sotilasvammalain (*poist.*) mukaiset erityisten kustannusten korvaukset.

Muutettaessa (*poist.*) 1 momentissa tarkoitettua kuukautta kohti laskettua etuutta päivätuudeksi tai päivävastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 päivää.

7 luku

Työttömyyspäivärahan hakeminen ja hakemusten käsittely

28 (24) §

Päivärahan hakeminen

Peruspäivärahaa on haettava kansaneläkelaitoksen sen vakuutuspiirin sosiaalivakuutustoimikunnalta, jonka alueella henkilöllä on varsinainen asunto ja koti. (*poist.*) Kirjallinen (*poist.*) hakemus on toimitettava sen vakuutuspiirin paikallistoimistoon, jonka alueella henkilöllä on varsinainen asunto ja koti. Sosiaalivakuutustoimikunnan tulee pyytää 3 §:n 3 momentin mukainen lausunto.

Jos hakemusta ei ilman kohtuutonta haittaa voida jättää kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon, voidaan perusturvaa koskeva hakemus jättää siihen työvoimatoimistoon, jonka alueella henkilöllä on asunto ja koti. Työvoimatoimiston tulee tällöin toimittaa hakemus sosiaalivakuutustoimikunnalle 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua lausunnon kera.

Ansioon suhteutettua päivärahaa on haettava asianomaiselta työttömyyskassalta, jolle kirjallinen hakemus on toimitettava ja jonka tulee pyytää 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu lausunto.

Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston

lausunnon edellyttämät hakijaa henkilökohtaisesti koskevat selvitykset on hänen esitettävä henkilökohtaisesti alueensa työvoimatoimistolle, jollei työvoimatoimisto anna ohjetta muusta menettelystä.

(5 mom. kuten hallituksen esityksen 24 §:n 4 mom.)

29 (25) §

Oikeus saada eräitä tietoja

Työnantaja sekä valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, (poist.) eläkesäätiö sekä työttömyyskassa ovat velvolliset pyynnöstä antamaan työvoimatoimistolle, työvoimatoimikunnalle, sosiaalivakuutustoimikunnalle ja työttömyyskassalle sekä tässä laissa tarkoitetuille muutoksenhakuviranomaisille maksutta työttömyyspäivärahan hakijan työttömyyspäivärahoikeuden ratkaisemisessa tarvittavia tietoja sekä asianomaiselle hakijalle maksutta häntä itseään koskevat tiedot, jollei yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) säännöksistä muuta johdu.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada tämän lain toimeenpanosta huolehtivilta viranomaisilta, kansaneläkelaitokselta, etuuksia maksavilta rahalaitoksilta ja työttömyyskassoilta lain toimeenpanon valvonnassa tarvittavia tietoja.

30 (26) §

Työttömyysturvarikkomus

Joka tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen perusteella annettavassa asiakirjassa on tahallaan antanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon tai joka väärä tietoja antamalla tai salaamalla todellisen asianlaidan on saanut aikaan sen, että päivärahaa on maksettu perusteettomasti, tai joka on nostanut työttömyyspäivärahaa oikeudettomasti, vaikka hänen kohtuudella olisi pitänyt tietää, ettei hänellä ollut oikeutta siihen, on tuomittava työttömyysturvarikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muussa laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

31 ja 32 §

(Kuten hallituksen esityksen 27 ja 28 §)

8 luku

Toimeenpano ja hallinto

33 (29) §

Sosiaali- ja terveysministeriön ja kansaneläkelaitoksen välinen tehtäväjako

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on antaa yleiset ohjeet työttömyysturvan osalta yhdenmukaisen käytännön aikaansaamiseksi perusturvassa ja ansioturvassa.

Kansaneläkelaitos huolehtii tämän lain mukaisten perusturvaa koskevien etuuksien maksamisesta paikallistoimistojen välityksellä.

34 (30) §

Työvoimatoimikunta

Työvoimatoimiston yhteydessä toimivan työvoimatoimikunnan muista kuin 3 §:n 3 momentissa mainituista tehtävistä säädetään asetuksella. Asetuksella säädetään myös toimikunnan kokoonpanosta, päätösvaltaisuudesta, päätöksenteosta ja kustannusten korvaamisesta sekä jäsenten palkkioista.

35 (31) §

Työttömyysturva-asiain neuvottelukunnat

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 31 §:n 1 mom.)

Kansaneläkelaitoksessa on valtioneuvoston asettama kansaneläkelaitoksen työttömyysturva-asiain neuvottelukunta, jonka tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään asetuksella.

36 (32) §

Vaitiolovelvollisuus

Joka luvattomasti ilmaisee, mitä hän tämän lain mukaista tehtävää suorittaessaan on saanut tietää yhteisön tai yksityisen henkilön asemasta tahi liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilön terveydentilasta, on tuomittava työttömyysturvallaissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 32 §:n 2 mom.)

9 luku

Työttömyysturvan rahoitus

37 (33) §

Rahoitus

Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus maksetaan valtion varoista. Valtion on suoritettava kuukausittain ennakkoa siten, että ennakkojen määrä (poist.) vastaa (poist.) valtion sinä vuonna suoritettavaksi arvioitua määrää ja että ennakot ovat riittävät menojen kattamiseen jokaisena kuukautena. Tämän lain mukaisesta toiminnasta kansaneläkelaitokselle aiheutuvat hallintokulut luetaan sen hallintokustannuksiksi. Valtion osuuden suorittamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 33 §:n 2 mom.)

10 luku

Muutoksenhaku

38 (34) §

Sosiaalivakuustoitimikunnan ja työttömyyskassan päätös ja muutoksenhaku siihen

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 34 §:n 1 mom.)

Työvoimatoimikunnan ja työvoimatoimiston 3 §:n 3 momentin mukaan antamasta sitovasta lausunnosta ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

39 (35) §

Työttömyysturvalautakunta

Työttömyysturvaa koskeissa asioissa on muutoksenhakuelimenä ensimmäisessä asteessa työttömyysturvalautakunta (poist.).

Työttömyysturvalautakunnassa on puheenjohtaja, joka voi olla päätoiminen, sekä tarpeellinen määrä varapuheenjohtajia, lakimiesjäseniä, lääkärjäseniä sekä työvoimaviranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen edustajia, jotka toimivat tuomarin vastuulla. Muille jäsenille kuin puheenjohtajalle ja varapuheenjohtajalle määrätään henkilökohtaiset varajäsenet. Jos puheenjohtaja on päätoiminen ja hän on ennestään valtion virassa tai toimessa, vapautuu hän sen hoitamisesta siksi ajaksi, jona hän toimii puheenjohtajana.

Valtioneuvosto määrää puheenjohtajan, vara-

puheenjohtajat, muut jäsenet ja heidän varajäsenensä kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista on säädetty. Työmarkkinajäsenistä on puolet määrättävä työnantajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja puolet työntekijäin ja toimihenkilöiden ammattiyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta. Puheenjohtajan, varapuheenjohtajien ja lakimiesjäsenenten sekä näiden varajäsenenten tulee olla tuomarinvirkaan oikeuttavan tutkinnon suorittaneita ja työttömyysturvasioihin hyvin perehtyneitä. Lääkärijäsenenten ja näiden varajäsenenten tulee olla vakuutuslääketieteeseen perehtyneitä laillistettuja lääkäreitä. Lautakunta voi toimia jaostoihin jakaantuneena. Jaosto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja yksi työnantajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja yksi työntekijäin ja toimihenkilöiden ammattiyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta määrätty jäsen sekä yksi työvoimaviranomaisten edustaja on läsnä. Käsiteltäessä asiaa, jonka ratkaiseminen olennaisesti riippuu lääketieteellisestä kysymyksestä, tulee yhden saapuvilla olevan jäsenen olla lääkäri.

Jos muutoksenhaun yhteydessä tulee esille sellaista uutta selvitystä, joka ei ole muutoksenhajan tiedossa, on hänelle varattava tilaisuus tulla selvityksen johdosta kuulluksi.

Työttömyysturvalautakunnan lainvoimainen päätös saada panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

(6 ja 7 mom. kuten hallituksen esityksen 35 §:n 5 ja 6 mom.)

40 §

Valitusaike ja valituskirjelmän toimitaminen

(Kuten hallituksen esityksen 36 §)

41 §

(Kuten hallituksen esityksen 37 §)

42 (38) §

Vakuutus oikeus

Työttömyysturvalautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta vakuutus oikeudelta 40 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädettyssä ajassa työttömyysturvalautakunnan päätöksestä tiedon saatuaan.

Työttömyysturva-asoiden käsittelyä varten on vakuutus oikeudessa siitä annettussa laissa tarkoi-

tettuina maallikkojäsenenä kaksi työnantaja- ja kaksi työntekijäjäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä. Näiden tulee olla työttömyysturva-asioihin hyvin perehtyneitä, ja heistä osallistuu vakuutus oikeuden istuntoon samanaikaisesti yksi työnantaja- ja yksi työntekijäjäsen.

Työnantaja- ja työntekijäjäsenet sekä varajäsenet määrää valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan työnantajyhdistyksen edustavimpien keskusjärjestöjen ja työntekijäin ja toimihenkilöiden ammattiyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta.

Jos muutoksenhaun yhteydessä tulee esille selailta uutta selvitystä, joka ei ole muutoksenhakijan tiedossa, on hänelle varattava tilaisuus tulla selvityksen johdosta kuulluksi.

Vakuutus oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

43 (39) §

Lainvoimaisen päätöksen poistaminen

Jos sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan tämän lain mukaista etuutta koskeva lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tahi on ilmeisesti lain vastainen, voi vakuutus oikeus asianomaisen hakemuksesta tahi sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Sama oikeus on vakuutus oikeudella myös työttömyysturvalautakunnan etuutta koskevassa asiassa antaman päätöksen osalta.

Vakuutus oikeudella on oikeus myös asianomaisen hakemuksesta poistaa aikaisempi päätöksensä sekä ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi.

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 39 §:n 3 mom.)

Tehtyään 1 momentissa mainitun esityksen sosiaalivakuutustoimikunta tai työttömyyskassa voi, kunnes vakuutus oikeus on asian ratkaissut, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai suorittaa sen esityksensä mukaisin määrin. Niin ikään voi sosiaali- ja terveysministeriö ja kansaneläkelaitos 3 momentissa mainitussa tapauksessa, kunnes vakuutus oikeus on asian ratkaissut, väliaikaisesti määrätä etuuden maksamisen keskeytettäväksi tai sen maksettavaksi esityksensä mukaisin määrin.

(5 ja 6 mom. kuten hallituksen esityksen 39 §:n 5 ja 6 mom.)

11 luku

Erinäisiä säännöksiä

44 (40) §

Työttömyyspäivärahan maksaminen

Työttömyyspäivärahat maksetaan jälkikäteen vähintään kerran kuukaudessa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksen 40 §:n 2 ja 3 mom.)

45 (41) §

Työttömyyspäivärahan periminen eläkkeestä

Jos henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä tai eläkettä työ- tahi virkasuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella, sukupolvenvaihdos- tai luopumiseläkettä taikka rintamaveteraanien varhaiseläkettä, työttömyyskassa tai sosiaalivakuutustoimikunta saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyyspäivärahan takautuvasti suoritettavasta eläkkeestä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 41 §:n 2 mom.)

Peruspäivärahaa ei saa ulosmitata.

Sopimus, joka tarkoittaa tähän lakiin perustuvan työttömyyspäivärahan siirtämistä toiselle tai panttaamista, on mitätön.

46 (42) §

Avioliitonomaiset olosuhteet

Tätä lakia sovellettaessa puoliso on rinnastetaan myös sellainen henkilö, jonka kanssa hakija avioliittoa solmimatta jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

47 (43) §

Asetuksenantovaltuutus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta (poist.) annetaan asetuksella.

(2 mom. poist.)

48 (44) §

Voimaantulo

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 44 §:n 1 mom.)

Laskettaessa 16 §:ssä, 18 §:n 1 momentissa

sekä 19 ja 26 §:ssä tarkoitettuja määräaikoja otetaan huomioon myös (*poist.*) tämän lain voimaantuloa edeltänyt aika.

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 44 §:n 3 mom.)

Tämän lain voimaan tullessa *lomautettuihin* sekä osa-aika- tai sivutyötä tekeviin sovelletaan 5 luvun säännöksiä siten, että päivärahaa maksetaan 26 §:n mukaan jokaiselle työttömyysetuutta

saavalle henkilölle, jonka oikeus etuuteen on alkanut aiemman lain mukaisesti ennen tämän lain voimaantuloa. *Sama on voimassa henkilöstä,* jonka päivittäistä työaikaa on lyhennetty 18 §:ssä mainitulla tavalla aikaisintaan kuusi kuukautta ennen tämän lain voimaantuloa.

(Hallituksen esityksen 44 §:n 5 mom. *poist.*)

(5 mom. kuten hallituksen esityksen 44 §:n 6 mom.)

2.

Työttömyyskassalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Jäsenyys (*poist.*)

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Huomautus, varoitus ja kassasta erottaminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Jäsen, joka ei säännöissä määrätyn ajan kulues-
sa maksa jäsenmaksuaan, *voidaan erottaa kassan jäsenyydestä.*

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Päätökseen, jolla kassa on hylännyt jäseneksi
pääsyn tai erottanut jäsenensä, voidaan hakea
muutosta työttömyysturvalain (*poist.*) 10 luvun
mukaisesti.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Kassan kokous ja edustajisto

5 ja 6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Kassan kokouksen päätöksenteko

(Kuten hallituksen esityksessä)

8—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Hallitus ja valtuuskunta

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 §

Hallituksen tehtävät ja toiminta

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 §

Kassan tilinpito

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 ja 15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Hallinnon ja tilien tarkastaminen

16—18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Rahoitus

19—21 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

22 §

Kassan vajauksen täyttäminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

23 §

Kassan varojen käyttäminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Valtionosuus

24 §

Oikeus valtionosuuteen

(Kuten hallituksen esityksessä)

25 §

Valtionosuus päivärahoista

(Kuten hallituksen esityksessä)

26 §

Valtionosuus hallintokuluista

Hallintokuluihin kohdistuvana valtionosuutena maksetaan:

1) työttömyysturvalain (*poist.*) 22 §:ssä säädettyä peruspäivärahaa vastaava määrä kutakin alkavaa 100 jäsentä kohti, kuitenkin niin, että sinä vuonna, jolloin työttömyyskassan säännöt on ensi kerran vahvistettu, ja sitä seuraavana vuonna on valtionosuus kaksinkertainen; ja

(2 kohta kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

27 §

Valtionosuuden maksaminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

28 §

Valtionosuuden suorittaminen ennakoon

Työttömyyskassalle suoritetaan sen hakemuk-

sesta kuukausittain riittävästi valtionosuuden ennakkoa siten, että ennakkojen määrä vastaa valtion sinä vuonna suoritettavaksi arvioitua määrää. Siitä selvityksestä, joka työttömyyskassan tulee esittää hakiessaan valtionosuuden ennakkoa, säädetään asetuksella.

8 luku

Työttömyyskassojen keskuskassa ja tukimaksu

29 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

30 §

Keskuskassan osuus päivärahoista

(Kuten hallituksen esityksessä)

31 §

Keskuskassan osuus hallintokuluista

(Kuten hallituksen esityksessä)

32 §

Tukimaksun maksuajankohhta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tukimaksun ennakkoa suoritetaan työttömyyskassalle noudattaen soveltuvin osin, mitä valtionosuuden ennakosta on 28 §:ssä säädetty.

9 luku

Työttömyysvakuutusmaksu

33 §

Velvollisuus suorittaa työttömyysvakuutusmaksu

(Kuten hallituksen esityksessä)

34 §

Työttömyysvakuutusmaksun suuruus

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain työttömyysvakuutusmaksun siten, että keskuskassa voi suoriutua seuraavana kalenterivuonna tämän lain mukaisista velvoitteista. Maksu määrätään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

35 ja 36 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Työttömyyskassan rekisteröiminen

37 §

Työttömyyskassarekisteri

(Kuten hallituksen esityksessä)

38 §

Rekisteriin ilmoittaminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

39 §

Rekisteröiminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

40 §

Rekisteriin merkittävät asiat

(Kuten hallituksen esityksessä)

41 §

Muutosten rekisteröinti

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 luku

Työttömyyskassan selvitys- ja konkurssitila sekä purkaminen

42 §

Sitoumusten täyttämättä jääminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

43 §

Selvitystilaan asettaminen ja purkaminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

44 §

Selvitysmiehet

(Kuten hallituksen esityksessä)

45 §

Selvitystilan ilmoittaminen rekisteriin

(Kuten hallituksen esityksessä)

46 §

Selvitystilassa olevan kassan asema

(Kuten hallituksen esityksessä)

47 §

Tilinpäätös ja toimintakertomus selvitystilassa

(Kuten hallituksen esityksessä)

48 §

Varallisuuden selvittäminen ja selvitysmiesten tili toimestaan

(Kuten hallituksen esityksessä)

49 §

Toimintakielto selvitystilan aikana

(Kuten hallituksen esityksessä)

50 §

Selvitystilan päättyminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

51 §

Moitekanne selvityksestä

(Kuten hallituksen esityksessä)

52 §

Kassan konkurssi

(Kuten hallituksen esityksessä)

12 luku

Työttömyyskassan sulautuminen

53 §

Kassan sulautuminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

54 §

Kassojen yhityminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

55 §

Lupa sulautumiseen

(Kuten hallituksen esityksessä)

56 §

Sulautumisen rekisteröinti

(Kuten hallituksen esityksessä)

57 §

Kassarekisterimerkinnän vaikutus

(Kuten hallituksen esityksessä)

13 luku

Työttömyyskassojen valvonta

58 §

Valvontaviranomainen ja sen oikeudet

(Kuten hallituksen esityksessä)

59 §

Valvonta ja epäkohtien korjaaminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

60 §

Entisten oikeuksien säilyttäminen

(Kuten hallituksen esityksessä)

61 §

*Asetuksen antovaltuutus*Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta (*poist.*) annetaan asetuksella.

62 §

Voimaantulo

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tällä lailla kumotaan valtakunnallisista työttömyyskassoista 23 päivänä maaliskuuta 1934 annettu laki (125/34) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

3.

Laki**tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1974 annetun tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) 17 b §:n 1 momentti, 20 §:n 8 ja 9 kohta sekä 22 §:n 1 momentin 22 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 17 b §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1983 annetussa laissa (1097/83), 20 §:n 8 ja 9 kohta 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (111/82) ja 22 §:n 1 momentin 22 kohta 14 päivänä huhtikuuta 1976 annetussa laissa (312/76), sekä

lisätään 20 §:ään, sellaisena kuin osittain muutettuna mainitulla 5 päivänä helmikuuta 1982 annetulla lailla, uusi 10 kohta seuraavasti:

17 b, 20 ja 22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lakimääräinen työttömyyskorvaus ja valtakun-

nallisista työttömyyskassoista annetussa laissa (125/34) tarkoitettu työttömyysavustus sekä työllisyyskoulutuksesta annetussa laissa (31/76) tarkoitettu koulutustuki, joka maksetaan 1 päivää tammikuuta 1985 edeltäneeltä ajalta, eivät ole veronalaista tuloa.

Samalla valiokunta niin ikään edellä esitetyn perusteella kunnioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen n:o 94 sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työllisyylain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1971 annetun työllisyylain (946/71) 17—20 §, 4 luku sekä 24—25 a ja 27—28 §,

sellaisina kuin niistä ovat 17 § muutettuna 23 päivänä helmikuuta 1979 ja 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetuilla laeilla (206/79 ja 490/82), 24 § osittain muutettuna 29 päivänä heinäkuuta 1976 annetulla lailla (654/76), 25 a § viimeksi mainitussa laissa, 27 ja 27 b § mainitussa 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa (poist.) sekä 27 a § muutettuna mainituilla 29 päivänä heinäkuuta 1976 ja 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetuilla laeilla,

muutetaan 3 luvun otsikko ja 16 (poist.) §,

sellaisina kuin niistä on 16 § 20 päivänä tammikuuta 1984 annetussa laissa (69/84) (poist.), sekä lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

(Poist.)

8 §

17 §

(poist.)

Lisäksi 1 momentissa tarkoitetun henkilön on oltava työmarkkinoiden käytettävissä. Henkilö ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (poist.), jos hän (poist.) itse asettaa sellaisia rajoituksia, jotka estävät tarjotun työn vastaanottamisen työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin tai tarjottuun hänelle soveltuvaan koulutukseen osallistumisen.

3 luku

Työttömyysturva

16 §

Edellä 8 §:ssä tarkoitettulla, kuitenkin vähintään 17-vuotiaalla henkilöllä, jolle ei voida järjestää työtä tai jota ei ole voitu osoittaa koulutukseen, on oikeus työttömyysturvaan siten kuin työttömyysturvalaissa (/) säädetään.

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työllisyyslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä, sellaisina kuin ne ovat tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan

1) valitukseen, jolla haetaan muutosta työttömyyskorvauksen suorittamista koskevaan työvoimatoimikunnan päätökseen;

2) perusteettomasti suoritettun työttömyyskorvauksen takaisinperintään ja maksuvapautushakemukseen, jossa on kysymys työvoimatoimikunnan myöntämästä työttömyyskorvauksesta; sekä

3) tämän lain voimaan tullessa ratkaisematta oleviin työttömyyskorvaushakemuksiin sekä hakemuksiin, jotka jätetään tämän lain voimaantulon jälkeen, siltä osin kuin hakemus kohdistuu tämän lain voimaantuloa edeltäneeseen aikaan.

(3 mom. poist.)

2.

Laki

työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan työllisyyskoulutuksesta 16 päivänä tammikuuta 1976 annetun lain (31/76) 16 § näin kuuluvaksi:

16 §

Edellä 13 §:n mukaan myönnettävät *muut* korvaukset ja etuudet *kuin koulutustuki* eivät ole asianomaisen veronalaista tuloa eikä saman pykälän mukaan *myönnettävää koulutustukea ja muita* etuuksia ja korvauksia saa ulosmitata.

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 167 (1983 vp.) sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Lopuksi valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 1207—1209, 1265, 1271, 1281, 1325, 1362, 1388, 1439, 1444, 1467, 1488, 1493 ja 1494 (kaikki 1983 vp.) sekä 505, 544 ja 553 hylättäisiin.

Helsingissä 20 päivänä kesäkuuta 1984

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Paasio, varapuheenjohtaja S. Mikkola ja jäsenet Halonen (osittain), Ikonen, H. Kemppainen (osittain), Könkkölä (osittain), P. Leppänen, Lipponen, Louvo

(osittain), Moisander, Nordman, Paavilainen (osittain), Pesola, Rantanen, Skön (osittain) ja Stenius-Kaukonen sekä varajäsenet Ahonen (osittain) ja Vihriälä (osittain).

Vastalauseita

I

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myönteisenä, että monen vuoden keskustelun jälkeen työttömyysturvan kokonaisuudistus ollaan nyt saamassa ratkaistuksi. Olemme useaan kertaan korostaneet, että ns. sove-uudistuksesta on jäänyt toteuttamatta ainoastaan työttömyysturvauudistus, jonka verollepanon lisäksi tulisi sisältää myös tasokorotus. Valiokunnan mietintöön sisältyy kuitenkin eräitä kohtia, joihin emme voi yhtyä. Oleellimmat näistä ovat työriidan vaikutus työttömyyspäivärahaan sekä ne muutokset, joita valiokunta on tehnyt lyhennettyä työaikaa koskeviin säännöksiin. Nämä kohdat tulisi mielestämme hyväksyä hallituksen esityksen mukaisina.

Valiokunta on joutunut tekemään lakiesityksiin lukuisia muutoksia myös sen vuoksi, että hallituksen esityksen valmistelu on ollut heikkoa sekä teknisesti että asiasisällön osalta. Myös eri ministeriöiden näkemykset ovat olleet muun muassa kustannuslaskelmien osalta hyvin ristiriitaisia. Erityistä kritiikkiä ansaitsee lain säätämisyjärjestyksen tutkimatta jättäminen valmisteluvaiheessa.

Valiokunnan saamat selvitykset rahoitusjärjestelystä ovat olleet puutteellisia. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kantaa erityistä huolta siitä, etteivät työttömyysturvan rahoitusjärjestelyt tulevaisuudessa johda nykyistä suurempiin rasituksiin työvoimavaltaisille yrityksille. Tällaisten yritysten rahoitusosuudet eivät voisi nykyisestään ainakaan nousta. Työpaikkoja luoville ja työllistävälle yrityksille ei tulisi asettaa suuria rasituksia työttömyysturvan rahoittamiseksi.

Valiokunta on muuttanut hallituksen esityksen 3 §:ää lisäämällä luettelon niistä säännöksistä, joiden mukaisesti annettu lausunto on sitova. Lisäysten tarkoituksena on ennen kaikkea selvittää käytännön sovellutusta. Sen vuoksi luetteloon tulisi lisätä hallituksen esityksen 6, 14, 15 sekä 22 §:t.

Valiokunnassa on muutettu työriidan vaikutusta työttömyyspäivärahaan koskevaa 6 §:ää. Säännöksessä on rajattu työttömyyspäivärahaoikeuden menetys vain lakkoon ja työsulkuun. Hallitus esitti myös muun työriidan edellisiin verrannolliseksi. Koska työriidoilla pyritään samaan tavoitteeseen, tulisi 6 § hyväksyä hallituksen esittämässä muodossa. Tämä vastaa myös voimassa olevan työllisyysasetuksen vastaavia säännöksiä.

Ammattitaitoiseksi henkilöksi 7 §:n 2 momentin mukaan katsottavalta edellytetään sekä ammatillinen koulutus että siihen liittyvä työkokemus. Tämä johtaa siihen, että pitkän koulutuksen läpäissyt, mutta vielä työkokemusta vailla oleva tutkinnon suorittanut henkilö olisi ammatitaidoltaan rinnastettavissa vailla koulutusta olevaan henkilöön työn vastaanottovelvollisuutta harkittaessa. Tämän epäkohdan poistamiseksi ehdotamme, että momentista poistettaisiin ammatillisen koulutuksen rinnalla vaadittava työkokemus.

Kevään tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa sovitettiin lyhennetyn työajan toimeentuloturvan osalta siten, että kokonaan lomautettuihin sovelletaan työttömyysajan toimeentulojärjestelyjen pääsääntöä (HE 22 §). Lyhennettyä työaikaa tekevien osalta noudatettaisiin omia erityissäännöksiä (HE 14 §), joissa mm. edellytetään päivärahaoikeuden saamiselle tiettyä yhdenjaksoisia työssäoloaikoja. Lyhennettyä työviikkoa tekevillä määräaika on hallituksen esityksen mukaan 6 kuukautta ja lyhennettyä työpäivää tekevillä 3 vuotta. Näiden määräaikojen tarkoituksena on estää mahdolliset työttömyysturvan väärinkäytökset. Sen vuoksi katsomme, että valiokunnan mietintöön sisältyvä 17 § tulisi hyväksyä siltä osin hallituksen esityksen 14 §:n mukaisena. Tällöin mietinnön 18 § tulisi poistaa.

Yhteiskunnan kehitys on johtanut siihen, että osa-aikatyö lisääntyy jatkuvasti, etenkin naisten osalta. Nyt käsiteltävänä olevalle lakiesitykselle ei osa-aikatyötä tekevien sosiaaliturvassa olevia epäkohtia ole korjattu. Sen vuoksi parannukset tulisivat tehdä erikseen ja ratkaista kokonaisuutena niin vapaaehtoisin kuin muun osa-aikatyön osalta.

Työttömyysajan toimeentuloturvan uudistuksessa esitetään ansioon suhteutetun päivärahan porrastamista tulojen mukaan. Kun ansio-osa muutoin on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta, kuukausipalkan ollessa 6 300 markkaa (perusosa 70 markkaa) on ansio-osan suuruus tämän markkamäärän ylittävältä osalta 20 prosenttia. Vastaavanlainen porrastusjärjestelmä on otettu sairausvakuutuslakiin sairaus- ja äitiyspäivärahojen osalta kokoomuksen vastustuksesta huolimatta. Kun otetaan huomioon progressiivisen verotuksen vaikutus, johtaa porrasta-

minen siihen, että tietyissä tuloluokissa työttömyysturva pienempipalkkaisella on parempi kuin yli 6 300 markkaa ansaitsevilla. Lisäksi kun ansio-osan tarkoitus on myös estää toimeentulon liiallinen aleneminen, ei porrastaminen tänäkään vuoksi ole perusteltua. Esitämme 22 §:n 1 momentin muuttamista siten, että porrastus poistetaan.

Pekkas-ratkaisun mukaan, jos yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, valtioneuvostolla on oikeus muuttaa peruspäivärahan, tarveharkinnan ja lapsikorotuksen markkamääriä enintään palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa. Mielestämme tarkistusta koskevat säännökset tulisi hyväksyä tämän sisältöisinä, joten esitämme muutosta 24 §:ään.

Työttömyyskassalain 21 §:ssä säädetään työttömyyskassojen tukikassasta. Säännöksen mukaan

tukikassa on pakollinen ja kaikkien työttömyyskassojen tulee kuulua tähän tukikassaan. Mielestämme tukikassojen tulisi olla vapaaehtoisia. Sen vuoksi ehdotamme muutosta työttömyyskassalain 21 §:ään.

Huolimatta työttömyysturvan kokonaisuudistuksen tarpeellisuudesta kokoomus epäilee, toteutuvatko järjestelmän työvoimapolitiittiset tavoitteet ja mikä on uudistuksen vaikutus työmarkkinoihin yleensä. Koko sosiaaliturvajärjestelmämme on liian monimutkainen. Sen yksinkertaistamiseen olisi pikaisesti pyrittävä.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä hallituksen esityksen n:o 38 ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Työttömyysturvalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 §

Toimeenpanoelimet

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin 3, 8 ja 10 kohdassa sekä 2 momentissa, 6—11 §:ssä, 13 §:n 2 momentissa (*poist.*), 16 §:n 4 ja 5 momentissa, 17 ja 18 §:ssä sekä 25 §:n 4 momentissa, sosiaalivakuutustoimikuntaa ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

2 luku

Työttömyyspäivärahan saamisen yleiset edellytykset

4 ja 5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 §

Työriidan vaikutus työttömyyspäiväraha oikeuteen

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Velvollisuus ottaa vastaan työtä

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Henkilö voi päiväraha-oikeuttaan menettämättä kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana kieltäytyä työstä, jota ei voida pitää hänen ammatitaitonsa huomioon ottaen hänelle sopivana. Ammatitaitoisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa työnhakijaa, jolla on joko ammatillinen koulutus (*poist.*) tai vastaavasti ammatitai-

don saavuttamiseksi riittävän pitkä työkokemus kyseisellä työalalla.

(3—6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

8—11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Omapastuu aika katsotaan hankituksi myös, kun lyhennettyä työviikkoa tai osa-aikatyötä tekevä työntekijän 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua työttömyysaikaa on kertynyt yhteensä viittä työttömyyspäivää vastaava aika.

(3—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Peruspäivärahan saamisen erityisedellytykset

13—15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Ansioon suhteutetun päivärahan saamisen erityisedellytykset

16 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 luku

Lyhennetty työaika sekä osa-aika- ja sivutyö

17 §

Lyhennetty työaika

(1—3 mom. kuten hallituksen esityksen 14 §:n 1—3 mom.)

Kun henkilö on työskennellyt yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta työssä, jossa työaika on alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajan pituinen, katsotaan sen jälkeen 1 momentin mukaisesti toteutettu työajan lyhentäminen uudeksi lomautuskerraksi. Jos henkilö lomautetaan uudelleen 1 tai 2 momentin mukaisesti kuuden kuukauden kuluessa, katsotaan se samaksi lomautukseksi 3 momenttia sovellettaessa.

18 §

(Poist.)

18—20 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 19—21 §)

6 luku

Työttömyyspäivärahojen suuruus ja päiväraha- kauden kesto

21 (22) §

Peruspäivärahan suuruus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 22 §:n 1 momentti)

Peruspäivärahan määrä lasketaan ottaen huomioon, mitä 14, 17, 18, 20 ja 26 §:ssä on säädetty.

22 (23) §

Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus

Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuu täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osan suuruus on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. (Poist.) Ansioon suhteutetun päivärahan suuruus lapsikorotuksineen voi olla enintään 90 prosenttia vaikutetun päiväpalkasta, kuitenkin vähintään mahdollisilla lapsikorotuksilla korotetun perusosan suuruinen.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 23 §:n 2 ja 3 momentti)

23 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 24 §)

24 (25) §

Etuuksien korotus

Jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, asetuksella on tarkistettava tämän lain 14 §:n 3 ja 4 momentissa, 20 §:n 2 momentissa sekä 21 ja 23 §:ssä säädettyjä markkamääriä enintään palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa.

25 ja 26 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 26 ja 27 §)

7 luku

Työttömyyspäivärahan hakeminen ja hakemusten käsittely

27—31 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 28—32 §)

8 luku

Toimeenpano ja hallinto

32—35 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 33—36 §)

9 luku

Työttömyysturvan rahoitus

36 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 37 §)

10 luku

Muutoksenhaku

37—42 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 38—43 §)

11 luku

Erinäisiä säännöksiä

43—47 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 44—48 §)

Vielä ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä hallituksen esityksen n:o 38 toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan, paitsi että sanotun lakiehdotuksen 21 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

21 §

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen ta-
soittamiseksi *kaksi tai useampi työttömyyskassa*

*voi perustaa keskinäisen vastuun pohjalla toimi-
van tukikassan.*

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 20 päivänä kesäkuuta 1984

Saara Mikkola
Erkki Moisander

Helena Pesola
Anna-Kaarina Louvo

II

Hallituksen esitys työttömyysturvalaiksi on perusteiltaan väärä eikä se ole oleellisilta osin muut-
tunut valiokuntakäsittelyn aikana.

Työttömyysturvalain keskeisiä epäkohtia ovat:

1. Liiallinen ansiosidonnaisuus. Tämä merkit-
see käytännössä, että erot niiden henkilöiden
välillä, jotka ovat olleet työelämässä ja jotka eivät
ole olleet, syvenevät.

2. Työttömyysturvan ulkopuolelle rajataan
henkilöitä, jotka ovat ko. tuen tarpeessa. Turva
on myös epäoikeudenmukainen pitkäaikaistyöt-
tömien ja osa-aikaistyöttömien kohdalla. Turvan
ulkopuolelle voi joutua hyvin heikoin perustein
hallinnollisin toimenpitein. Tästä esimerkkinä 8
§:n maininnat toistuvasta työstä kieltäytymisestä
ilman pätevää syytä tai "vastaavasta menettelystä
voidaan päätellä".

3. Työttömyysturvan matala taso.

Suomalaista sosiaaliturvaa tulisi kehittää siten,
että meillä olisi yksi kattava toimeentuloturvajär-

jestelmä. Tämä merkitsisi käytännössä sitä, että
työttömyysturva, sairausvakuutus ja toimeentulo-
turva olisi yhdistettävä yhteiseksi järjestelmäksi.
Näin ollen ei eri järjestelmien väliin voisi pudota
ja erilaiset eri järjestelmien rajoitussäännöt voitai-
siin poistaa.

Tämän kaavaillun järjestelmän perustavoitteen
tulisi olla heikoimpien, vaikeimmissa olosuh-
teissa elävien ihmisten auttaminen.

Työttömyysturvan piiriin saatiin sosiaalivalio-
kunnassa ne vaikeavammaiset henkilöt, jotka
ovat työssä ja saavat eläkettä kansaneläkelain 22
§:n 2 momentin mukaan. Tämä oli periaatteelli-
sesti merkittävä ratkaisu, sillä tässä yhteydessä
tuotiin työtä tekevät vammaiset henkilöt viralli-
sesti työvoimakäsittelyn piiriin (5 §).

Valitettavasti valiokunnan enemmistö katsoi
kuitenkin, että ko. vammaisten henkilöiden jou-
tuessa työttömäksi tulee heidän saamansa kan-
saneläkkeen pohjaosa työttömyysturvaa vähentä-

väksi tekijäksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vammaisen henkilön tulotaso laskee työttömyysaikana noin 300 markkaa enemmän kuin vastaavassa asemassa olevalla ei-vammaisella hen-

kilöllä. Tulkintaa, että kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin mukainen pohjaosa ei ole haittarahan luontoinen, on pidettävä epäoikeudenmukaisena.

Edellä mainittuun viitaten ehdotan,

että työttömyysturvalain 27 § kuuluu seuraavasti:

27 §

Sosiaalietuuksien vaikutus työttömyyspäivärahaan

Jos henkilö saa muuta kuin 5 §:ssä tarkoitettua lakisääteistä etuutta (*poist.*), hänelle maksettavaa työttömyyspäivärahaa vähennetään etuuden määrällä. Tällöin ei kuitenkaan seuraavia eläkkeitä ja sosiaalietuuksia oteta huomioon:

- 1) perhe-eläkkeet;
- 2) kansaneläkelain mukainen apu- ja hoitolisä;
- 3) tapaturmavakuutuslain mukainen haittараha;
- 4) sotilasvammalain mukainen elinkorko;
- 5) invaliidirahalain (373/51) mukainen invaliidiraha;
- 6) erorahalain (947/78) mukainen eroraha ja

valtion virkamiesten erorahasta annetun valtioneuvoston päätöksen (1075/77) mukainen eroraha;

7) eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) mukainen asumistuki;

8) asumistukilain (408/75) mukainen asumistuki;

9) lapsilisälain (541/48) mukainen lapsilisä;

10) sosiaalihuoltolain (710/82) mukainen toimeentulotuki;

11) ylimääräiset sotaläkkeet;

12) sotilasavustuslain (566/48) mukainen sotilasavustus, *sekä*

13) tapaturmavakuutuslain ja sotilasvammalain mukaiset erityisten kustannusten korvaukset.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 20 päivänä kesäkuuta 1984

Kalle Könkkölä

III

Työttömyyspäivärahojen jälkeenjääneisyyden poistaminen ja aukottoman työttömyysturvan takaaminen ovat olleet työttömyysturvauudistukselle asetetut keskeiset tavoitteet.

Hallituksen esitys työttömyysturvaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 38) ei täytä näitä tavoitteita, vaan sisältää kymmeniä epäkohtia ja useita heikennyksiä jopa nykykäytäntöön. Sosiaalivaliokunnan enemmistö ei ole halunnut tehdä aukottoman ja kaikille työttömille riittävän toimeentulon takaavan työttömyysturvajärjestelmän luomiseksi tarvittavia oleellisia muutoksia hallituksen esitykseen. Valiokunta on kuitenkin joutunut yksittäisissä asioissa tekemään merkittäviäkin korjauksia Pekk-as-ratkaisun mukaiseen esitykseen

erityisesti työttömien kehitysalueiden ihmisten ja ammattiyhdistysväen voimakkaiden korjausvaatimusten edessä ja perustuslakivaliokunnan lausunnon edellyttämänä. Huomattava osa valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden sekä perustuslakivaliokunnan esittämistä korjausehdotuksista on kuitenkin jätetty huomiotta. Toteutuessaan valiokunnan enemmistön kanta merkitsisi suurelta osin nykyisen työttömyysturvajärjestelmän epäkohtien säilymistä. Sen lisäksi luotaisiin jopa uusia kipeitä epäkohtia. Työttömyysturvan ulkopuolelle jäisi edelleen huomattava osa työttömistä. Etenkin pienituloisilla työttömyysturvan tasossa tapahtunut jälkeenjääneisyys jäisi korjaamatta, ja osalle työttömistä lakiehdotus merkitsisi

jopa etuuksien heikkenemistä nykyisestäään. Ammattitaitoisen teollisuustyöväestön etuuksien parantaminen lyhytaikaisissa työttömyystapauksissa johtuu suurelta osin siitä, että nykyiseen lainsäädäntöön perustuvan työttömyysturvan tason on tietoisesti annettu jäädä jälkeen hinta- ja palkka-kehityksestä. Esimerkiksi kuluvana vuonna ei etuuksien tasoa ole tarkoituis lainkaan korottaa. Matalapalkkaisten, siis eritoten naisten, ja perusturvan varaan jäävien työttömien toimeentuloa laki ei valiokunnan hyväksymässä muodossa turvaa työttömyysaikana.

Mielestämme toimeenpannuista sosiaaliturvauudistuksista saatu kokemus osoittaa kyllin selvästi, että lainsäädäntöhankkeissa olisi kiinnitettävä suurta huomiota etuuksien alenemien ja väliinpuotoajaongelmien ehkäisemiseen. Tästä huolimatta valiokunnan enemmistön hyväksymä lakiehdotus merkitsee useiden vanhojen epäkohtien sekä joukon uusia epäkohtia tietoista hyväksymistä. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää siihen, että nykyisin noin neljännes työttömistä on kokonaan työttömyysturvan ulkopuolella.

Näiden epäkohtien vuoksi olisi mielestämme valiokunnan mietinnön hyväksymistä parempi vaihtoehto, että eduskunta hyväksyisi ed. A. Kemppaisen ym. lakialoitteen 167 (1983 vp.), jossa ehdotetaan nykyisen lainsäädännön mukaisten työttömyyskorvausten ja -kassa-avustusten reaaliarvossa tapahtuneen jälkeenjääneisyyden kumomista umpeen. Aloitteessa ehdotetaan kiireellisenä toimenpiteenä mainittujen etuuksien korottamista 25 markalla päivää kohti, minkä jälkeen työttömyysturvan kokonaisuudistukselle olisi toivon mukaan nykyistä paremmat edellytykset.

Hallituksen esityksen perusteluihin sisältyy kannanotto, jonka mukaan työttömyyseläkkeen ikäraja on tarkoitus korottaa nykyisestä 55 vuodesta asteittain 60 vuoteen lähivuosina. Mielestämme tämä hanke on työvoima- ja sosiaalipoliittisesti nurinkurinen. Se merkitsee erään kaikkein vaikeimmassa asemassa olevan kansalaisryhmän, ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien, aseman tuntuva heikennystä. Epäkohtaa vielä korostaa se, että hallituksen esitys ja valiokunnan enemmistön hyväksymä lakiehdotus suhtautuvat muutenkin nurjasti pitkäaikaistyttömiin. SKDL:n eduskuntaryhmä onkin hiljattain tehnyt ehdotuksen (ed. Männistön ym. lakialoite n:o 66) työttömyyseläkkeen ja sukupolvenvaihdoseläkkeen alaikärajan säättämisestä pysyvästi 55 vuodeksi. Valiokunnan mietintöön sisältyvää työttömyyseläke-ikärajan säilyttämistä nykytilanteessa merkitsevää kannanottoa on pidettävä myönteisenä ja hallituksen on huolehdittava sen noudattamisesta.

Työttömyysturvalaki

1. Valiokunnan enemmistön hyväksymän työttömyysturvalakiehdotuksen mukainen etuuksien taso on riittämätön. Se ei merkitse työttömyysturvassa vuonna 1972 voimaan tulleen työllisyyslain voimassaoloaikana tapahtuneen etuuksien reaaliarvon huomattavan jälkeenjääneisyyden korjaamista, vaan päinvastoin merkitsee jälkeenjääneisyyden vahvistamista ja mahdollistaa sen, että työttömyysturva jää nykytasoa heikommaksi.

Lakiehdotuksen mukainen perusturva merkitsee nettomääräisesti vain noin 1 200 markkaa kuukaudessa. Tämä on vähemmän kuin mitä sosiaalihuoltolain mukaisena toimeentulotukena on mahdollista saada. Näin lakiehdotus ei poista sitä epäkohtaa, että työttömät joutuvat työttömyysturvan riittämättömyyden vuoksi turvautumaan samanaikaisesti kunnan sosiaaliviranomaisen tukeen.

Valiokunnan enemmistön hyväksymät peruspäivärahan ja lapsikorotusten markkamäärät jäävät erittäin alhaisiksi, kun otetaan huomioon verotuksen vaikutus. Mielestämme etuuksia tulee korottaa niin paljon, että työttömyysturvan reaaliarvon jälkeenjääneisyys korjataan ja käteen jäävän tulon aleneminen estetään kaikissa tapauksissa. Tältä pohjalta peruspäivärahan suuruudeksi on ehdotettu 90 markkaa (17 §) ja lapsikorotukseksi ensimmäisestä lapsesta 20 markkaa ja kustakin seuraavasta 15 markkaa (19 §). Etenkin matalapalkkaisten työntekijöiden aseman parantamiseksi ehdotamme päivärahan ansio-osuuden korottamista 50 prosentiksi päiväpalkan ja peruspäivärahan erotuksesta. Ehdotamme myös selvän markkamääräisen katon asettamista etuuksille: noin 8 000 markan kuukausitulon jälkeen ei päiväraha enää kasvaisi, joten enimmäispäiväraha muodostuisi noin 250 markkaa (19 §). Etuuksien reaaliarvon turvaamiseksi ehdotamme peruspäivärahan ja lapsikorotusten sitomista palkansaajien yleiseen ansiotasoindeksiin.

Haluamme erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että verotus kohdistuu nykyisin kunnallisveron ja siihen sidoksissa olevien sosiaaliturvamaksujen jakoveroluonteeseen sekä valtionverotuksen varsin alhaisen tulorajan vuoksi ankarana melko pieniinkin tuloihin. Tästä syystä työttömyyspäivärahojen verotus monessa tapauksessa muodostuu kohtuuttomaksi. Jotta sosiaalivaliokunnan enemmistön hyväksymä työttömyysturvan alhainen taso ei korotuksen jälkeen johtaisi täysin riittämättömään työttömyysturvaan matalapalkkaisten ja perusturvan varassa olevien työttömien kohdalla, pidämmekin tarpeellisena verotettavan

tulon alarajan selvää korottamista, joka voitaisiin rahoittaa kiristämällä vastaavasti suurituloisten tuloveron progressiota.

2. Hallitusmuodon 7 §:n 1 momentti takaa kansalaisille oikeuden valita vapaasti asuinpaikkansa. Tämän oikeuden käyttäminen ei saa johtaa siihen, että kansalainen menettäisi samalla perusoikeuteen rinnastettavan oikeuden, työttömäksi joutuneelle kansalaiselle taatun toimeentuloturvan.

Alueelliseen liikkuvuuteen velvoittavaa säännöstä ei voida pitää ensisijaisesti liikkuvuutta edistävänä normina. Muualla sijaitseva avoin työpaikka voidaan osoittaa yhtä aikaa kymmenillekin työttömille ja asettaa rangaistuskarensi kaikille muuttamaan kieltäytyville. Säännöstä onkin pidettävä etupäässä karsintakriteerinä.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa työttömälle oikeutta kieltäytyä vastaanottamasta tarjottua työtä, jos työn vastaanottaminen edellyttää työviikon aikana asumista toisella paikkakunnalla (7 §:n 2 momentti).

3. Valiokunnan enemmistön hyväksymä lakiehdotus merkitsisi, että ammattisuoja poistuisi käytännöllisesti katsoen kokonaan. Lailla poistetaan ammattisuoja kolmen kuukauden jälkeen myös kassa-avustuksen saajilta, kun raja-aiemmin koski vain työttömyyskorvauksia.

Välttämätöntä työkokemusta koskeva lisäehto poistaa ammattisuojan ammatti- tai muusta koulutuksesta vastavalmistuneelta samoin kuin työllisyyskoulutuksesta valmistuneilta, jotka eivät ole saaneet koulutusta vastaavaa työtä.

Niiden osalta, joilla edellisen perusteella ammattisuoja vielä säilyisi, se poistuu siksi, että lain mukaan, jos henkilön työssäkäyntialueella ei työvoimaviranomaisen arvion mukaan ole kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana osoitettavissa hänen ammattitaitonsa huomioonottaen hänelle sopivaa työtä eikä hän ole halukas ottamaan vastaan sellaista työtä myöskään muualta eikä myöskään työkykynsä nähden sopivaa työtä työssäkäyntialueeltaan, katsotaan hänen kieltäytyneen työstä. Ilmeistä on, että mikäli työssäkäyntialueella olisi kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana hänen ammattitaitonsa huomioonottaen hänelle sopivaa työtä, hänen työttömyytensä päättyisi, eikä hän olisi työtön. Kun hän on työtön, tällaista työtä ei ole tarjolla, joten hänet voidaan osoittaa muuhun työhön. Näin tällä kohdalla kumotaan myös em. kolmen kuukauden ammattisuoja. Tulkinnan mennessä tiukaksi kolmen kuukauden suoja koski enää poikkeustapauksia eli tilanteita, joissa

esimerkiksi on tiedossa, että paikkakunnalle tulee kolmen kuukauden aikana uusi yritys, joka tarjoaa ammattia vastaavaa työtä. On hämmästyttävää, että hallituspuolueet eivät päässeet yksimielisyyteen edes tämän momentin poistamisesta.

Ammattisuojan purkamisen merkitys on erittäin suuri, koska se koskee suurta osaa työttömiä ja kohdistuu voimakkaimmin juuri kassojen jäseniin, jotka muutoin työttömyysturvauudistuksesta yleensä hyötyisivät. SKDL:n eduskuntaryhmä esittää poikkeuksetonta ammattisuoja (7 §:n 1 momentti).

4. Uutena ehtona lakiin on tuotu se, että työttömyyspäiväraha-oikeutta ei ole henkilöllä, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä. Käsite on hyvin epämääräinen ja sallii sen, että työttömyysturvan saantiin vaikuttavat erilaiset lisäehdot, kuten esimerkiksi se, onko sopivia liikenneyhteyksiä olemassa tai onko lasten päivähoido järjestetty.

Erityisesti työnantajapuolen aiemmin esittämät näkemykset siitä, ettei työttömyysturvaa tulisi maksaa niille, joilla on fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia tai muita rajoituksia, johtaisi uudistuksen sisällöltään sellaiseksi, ettei yleisestä työttömyysturvasta enää olisi kysymys, vaan eräänlaisesta työmarkkinoiden käytettävissäolorahan maksamisesta.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa työmarkkinoiden käytettävissäolovaatimuksen poistamista (4 § ja 5 §:n 3 kohta).

5. Lakiehdotuksen mukaan työttömyysturvan menettäisi myös se alle 50-vuotias työtön, joka toimeentulonsa turvaavaa työtä hakiessaan ei ota vastaan työvoimaviranomaisten osoittamaa koulutusta. Nykyisen käytännön mukaan kassan jäsenen velvollisuus on ottaa vastaan työllisyyskoulutusta ja korvauspuolella olevan ammatillista koulutusta, kun toimeentulo on turvattu. Myös uudessa laissa viitataan toimeentulon kohtuulliseen turvaamiseen, mutta palkkaa vastaavaahan se ei ole. Lisärajoituksena on myös se, että alle 50-vuotias menettää työttömyysturvansa, jos hän on ilman pätevää syytä eronnut tai muutoin omasta syystään joutunut eroamaan koulutuksesta. Kohdan soveltamisesta riippuu, kuinka ankaraksi se tulee muodostumaan.

Edelleen lisärajoituksena on, että 17-vuotiaan on otettava vastaan ammatillista koulutusta, jos oppilas saa koulutuksessa oleville kuuluvat sosiaaliset edut, joita laissa sanotaan kohtuullisiksi, ja jos lukukausimaksu ei ylitä yleisissä ammattikouluissa oppilaalta perittävää maksua. Tämä merkitsee sitä, että aiemmasta poiketen 17-vuotiaat

työttömyyskassan jäsenetkin joutuvat ottamaan vastaan koulutusta, jossa toimeentulo on huomppi kuin työllisyyskoulutuksessa.

Samoin myös alle 50-vuotias henkilö, vaikka hän olisi kassan jäsen, joutuu ottamaan vastaan koulutusta aiemmasta poiketen, vaikka etuus olisi työllisyyskoulutuksen etuutta huomppi.

Aikuisiässä olevien henkilöiden ammatillisen koulutuksen tulisi kuitenkin perustua vapaaehtoisuuteen sekä aikaisemmin hankitun ammattitaidon parantamiseen ja lisäämiseen.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa pakkokoulutuksen poistamista (7 §).

6. 16-vuotiailla ei ole esityksen mukaan oikeutta työttömyyspäivärahaan. Tämä on huomppi aiempaan käytäntöön työttömyyskorvauksen saajien osalta, koska oikeus ulottui aiemmin 16-vuotiaisiin. Tämän vuoden huhtikuusta voimassa ollutta heikennystä perusteltiin tasavertaisuudella eli sillä, että kassa-avustustakaan ei saa ennen kuin 17-vuotiaana. Tasa-arvoisuus tältä osin oli huomppi perusteltu. Ne, jotka kassa-avustusta eivät tästä syystä saaneet, saivat kuitenkin työttömyyskorvauksen, jota he eivät enää lakiehdotuksen mukaan siis saisi. Erityisen perusteeton heikennys on sen vuoksi että 16-vuotiaat työttömyyskorvauksen saajat tulivat kaikkein heikoimmista sosiaalisista oloista.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa työttömyyspäiväraha-oikeuden ulottamista 16-vuotiaisiin (5 §:n 1 kohta).

SKDL:n eduskuntaryhmä esittää myös tarpeettoman karenssin poistamista ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevalta (10 §).

7. Milloin yritys lomauttaa työntekijöitään lyhentämällä päivittäistä työaikaa, vaaditaan työsuhteelta vähintään 18 kuukauden kesto ennen lomautuksen alkamista. Vaikka aikaa on lyhennetty hallituksen esittämästä kolmesta vuodesta puoleentoista, merkitsee ehto sitä, että käytännössä vain harvat lyhennettyä työpäivää tekevät pääsevät osalliseksi työttömyysturvasta.

Uutena rajauksena myös on, että 75 päivän jälkeen lomautuskertaa kohden työttömyyspäivärahaa ei enää maksettaisi. Raja on huomppiavan tiukka, kun otetaan huomppi, että kokonaan työttömällä raja on 500 päivää.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa näiden perustelemattomien ja epäoikeudenmukaisten säännösten poistamista (13 §).

8. Lakiehdotuksessa 500 työttömyysturvapäivän raja on jatkettu kolmesta neljään vuoteen niin, että neljän vuoden takainen työttömyys rajoittaa oikeutta ansiosidonnaiseen etuuteen.

Näin esimerkiksi henkilö, joka on aiemmin ollut pitkäaikaistyötön ja työttömyys on kestänyt kaksi vuotta, ja joka on työttömyyden jälkeen ollut vuodesta kahteen työssä, menettää mahdollisuuden ansiosidonnaisen turvaan jäädessään uudelleen työttömäksi. Tällä hetkellä runsas 20 000 työtöntä kassan jäsentä on rajojen takia siirretty kassa-avustusten piiristä korvausten puolelle. Määrä kasvaa tuntuvasti, mikäli valiokunnan enemmistön hyväksymä lakiehdotus toteutuu tältä osin.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa kolmen vuoden rajan pitämistä ennallaan (22 §:n 1 ja 3 momentti).

9. Lakiehdotukseen sisältyvä etuuksien leikkaaminen 20 prosentilla sadan päivän jälkeen ei ole sosiaalipoliittisesti perusteltu. Valiokunnan toteuttama muutos 25 prosentista 20 prosenttiin ei oleellisesti paranna pitkäaikaisten työttömien asemaa. Päivärahan leikkauksen perusteena on keppilinja, jolla työttömiä yritetään painostaa itse aktiivisemmin hakeutumaan työhön. Suuryöttömyyden vallitessa mahdollisuudet siihen ovat heikot. Näin pitkäaikaistyöttömien suurta joukkoa rangaistaan ilman heidän omaa syytään.

LEL-aloilla sadan työttömyyspäivän jälkeen on vaikea hankkia sataa työssäolopäivää kahdeksan kuukauden aikana. Tämä on kuitenkin asetettu edellytykseksi sille, että voisi uudelleen saada täyden ansioturvan. Esim. Rakennustyöläisten Työttömyyskassassa on arvioitu, että työttömyyskassojen jäsenten keskimääräinen työttömyysaika vuonna 1983 oli 27,2 viikkoa (135 päivää), joten keskimääräistyötönkin menettää osan turvastaan 35 päivän ajalta.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa 20 prosentin leikkauksen hylkäämistä (21 §).

10. Uutena karenssina lakiehdotuksessa on, että henkilö, joka on ollut pitkähkön ajan poissa työmarkkinoilta eikä voi esittää hyväksyttävää syytä poissaololleen, ei ole oikeutettu työttömyyspäivärahaan ennen kuin hän on ollut työssä tai työnhakijana työvoimatoimistossa kuusi viikkoa. Lain perustelujen mukaan lainkohta vastaa nykyistä käytäntöä. Kuitenkaan nykyisissä laeissa ei tällaista kohtaa ole. Perustelujen mukaan epä-säännöllinen työhön hakeutuminen ja puutteellinen yhteistoiminta työvoimatoimiston kanssa ovat sellaisia henkilöistä itsestään johtuvia syitä, joihin tätä lain kohtaa voidaan soveltaa. Kohdan soveltamisesta luonnollisestikin riippuu vielä mil-laiseksi käytäntö muodostuu. Ongelma on kuitenkin siinä, että pitkään vaikeana jatkuva työllisyystilanne lisää aktiivisesta työhausta luopuvien

määrää. Samoin syksyisin tilanteen vaikeutuessa työhaun aktiivisuus vähenee.

Kohdan sisällyttämisessä lakiin onkin vaarana käytännön kiristyminen pinnallisen, virheellisen päättelyn pohjalta.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa kuuden viikon karenssin poistamista näiltä osin (8 §).

Samoin SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa, että työsopimuksen hylkääminen voi johtaa karenssiin vain, mikäli työsopimus olisi ollut työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin syntynyt (8 §).

11. Valiokunta päätyi esittämään tarveharkinnan arviointiperusteet lakiin. Tämä on periaatteessa parannus hallituksen esitykseen nähden, jonka mukaan perusteista olisi säädetty asetuksella.

Tarveharkinta on kuitenkin keskeisin tekijä, jonka takia työttömiä jää työttömyysturvan ulkopuolelle. Mm. perustuslakivaliokunta edellytti, että työttömyysturva tulee kehittää niin kattavaksi, ettei sen ulkopuolelle jää työntekijäryhmiä. Myös työttömyysturvakomitea (komiteanmietintö 1979:27) totesi yksimielisesti, ettei tarveharkinta ole työvoimapolitiittisesti perusteltavissa.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa tarveharkinnan poistamista.

12. Työttömyyspäivärahojen ostovoiman huomattava jälkeennjääneisyys nykyjärjestelmässä aiheutuu pääasiassa siitä, ettei niitä ole suoranaisesti sidottu ansioiden kehitykseen. Valtioneuvoston päätöksillä suoritettut päivärahojen yksikköarvojen korotukset ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Peruspäiväraha ja lapsikorotukset tulisikin sitoa täysimääräisesti ansiotason nousun huomioonottavaan indeksiin.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa markkamäärien sitomista palkansaajien yleiseen ansiotasoindeksiin (20 §).

13. Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi työttömyyskassoilta itsenäinen päättävältä työttömyysturvan myöntämisessä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että uudestakin ansioturvasta tulee vakuutusmuotoinen järjestelmä eli työläiset kustantavat siitä tietyn osan itse. Samalla se mahdollistaisi karenssien lisääntymisen.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa, että työvoimatoimisto tai työvoimatoimikunta voisi antaa työttömyyskassalle vain ohjeellisen lausunnon työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (3 §).

14. Esityksessä ehdotetaan muutoksenhakutien ensimmäiseksi asteeksi työttömyysturvalautakuntaa ja viimeiseksi asteeksi vakuutusosoikeutta. Kui-

tenkin normaali hallinnollinen muutoksenhakutie turvaa paremmin työttömyysturvan toteuttamisen.

SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa muutoksenhakutiekse normaalia, paikallistasolta läänioikeuteen ja sieltä korkeimpaan hallinto-oikeuteen kulkevaa tietä (35, 36, 38 ja 39 §).

Lisäksi SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa mm.:

- 24 kuukauden tarkastelujakson poistamista liittyen 6 kuukauden työssäoloahtoon (12 §),
- sovitellun työttömyyspäivärahan takarajan poistamista ja saamisen edellytysten lieventämistä (14 §),

- myös osa-aikatyössä olevalle maksettavan sovitellun päivärahan ylärajan nostamista 95 prosenttiin (15 §),

- lievennettäväksi sivutulojen vaikutusta ansioon suhteutetun päivärahan määrään (16 §),

- päätoimisen opiskelun poistamista työttömyyspäivärahan saamisen esteenä olevista kriteereistä (5 §), ja

- viiden päivän alkukarenssin poistamista (9 §).

Näiden muutosten jälkeen SKDL:n eduskuntaryhmä ehdottaa suojasäännöksen poistamista tarpeettomana (42 §).

Työttömyyskassalaki

Työttömyysturvalain voimaantulo merkitsee kovaa painetta työttömyyskassojen jäsenmaksujen korottamiseksi. Esimerkiksi rakennustyöläisten työttömyyskassassa on arvioitu korotustarpeeksi 5–6 miljoonaa markkaa. Ylimääräisten valtionapujen poisjäänti merkitsee lisärasituksia suurtyöttömyydestä kärsivillä aloilla.

Ehdotamme lakiehdotusta muutettavaksi siten, että työttömyyskassojen rahoitus turvataan hallituksen esityksen ja valiokunnan enemmistön kantaa paremmin. Työttömien aseman kannalta tällä on merkitystä sitä kautta, että turvattu rahoitusasema mahdollistaa työttömyyskassoille itsenäisen ja työttömien kannalta suojeleman linjan lain soveltamisessa. Tältä osin viittaamme siihen, että olemme ehdottaneet työttömyysturvalain 3 §:n 3 momentin muuttamista siten, että työvoimaviranomaisten lausunnot työttömyysturvan edellytyksistä eivät olisi työttömyyskassaa sitovia.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että työttömyysvakuutusmaksua koskeva säännös (HE:ssä 34 §) edellyttää hallituksen esi-

tyksen mukaisena valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaista käsittelyjärjestystä. Mielestämme valiokunnan enemmistön hyväksymä säännösehdotus ei myöskään täytä niitä vaatimuksia, joita verolaille on eduskuntakäytännössä asetettu. Mielestämme työttömyysvakuutusmaksun perusteet ja suuruus tulee säätää vuosittain lailla. Valiokunnassa saamamme selvitys ei ole antanut riittäviä edellytyksiä tehdä tässä vaiheessa ehdotusta vuoden 1985 työttömyysvakuutusmaksun osalta, mistä syystä asiasta olisi ehdotuksemme mukaan säädettävä erillislaki vielä kuluvan vuoden aikana. (32 §).

Ehdotus työllisyyslain muuttamiseksi

Hallituksen esitykseen n:o 94 sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen perusteella valiokunnan enemmistö on hyväksynyt ehdotuksen työllisyyslain muuttamiseksi tavalla, jota emme voi kaikilta osin hyväksyä.

Viitaten siihen, mitä edellä on työttömyysturvalain kohdalla sanottu, ehdotamme työmarkkinoiden käytettävissä oloa koskevan edellytyksen poistamista lakiehdotuksesta. Näin ollen työllisyyslain 8 §:ää ei tarvitse mielestämme lainkaan muuttaa.

Edellä sanotun perusteella ehdotamme,

Vastaavasti emme ole voineet hyväksyä työttömyysturvan alaikärajan korottamista 17 vuoteen.

Työllisyyslain kumottavien säännösten ja lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen osalta yhdyimme valiokunnan mietintöön.

Ehdotus työllisyyskoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamiseksi

Hallituksen esityksen mukaisesti on valiokunnan enemmistö hyväksynyt työllisyyskoulutuksesta annetussa laissa (31/76) tarkoitetun koulutustuen muuttamisen veronalaiseksi tuloksi.

Emme pidä tätä tarkoituksenmukaisena. Koulutustuen muuttaminen veronalaiseksi merkitsisi uutta yksipuolista heikennystä työllisyyskoulutuksessa olevien asemaan, kun vielä ei ole tehty edes esitystä siitä miten koulutustuki vastaisuudessa järjestetään. Jos koulutustuki jää perusturvan tasolle, merkitsee se tuhansien nykyisin kassaavustuksen suuruista koulutustukea saavien toimeentulon romahdusmaista heikentymistä.

Ehdotamme edellä sanotun johdosta valiokunnan enemmistön kannasta poikkeavasti lakiehdotuksen hylkäämistä.

että eduskunta hylkäisi valiokunnan mietintöön sisältyvän hallituksen esityksen n:o 94 toisen lakiehdotuksen ja hyväksyisi hallituksen esityksen n:o 38 ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen sekä hallituksen esityksen n:o 94 ensimmäisen lakiehdotuksen näin kuuluvina:

1.

Työttömyysturvalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 §

Toimeenpanoelimet

Työttömyysturvan yleinen johto, valvonta ja kehittäminen kuuluvat toimeentuloturvan osalta

sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle ja työvoimapolitiittisten asioiden osalta työvoimaministeriölle.

Työttömyysturvan hoitamisesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, jollei tässä laissa toisin säädetä, perusturva koskevien etuuksien hoitamisen osalta mitä kansaneläkelaitoksen alue- ja paikallistoimistoista ja sosiaalivakuutustoimikunnasta on erikseen säädetty, ja ansioturvan osalta, mitä työttömyyskassalaissa on säädetty.

Työvoimatoimikunta tai työvoimatoimisto antaa työttömyysturvan saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä, joista säädetään 4 §:ssä, 5 §:n 1 momentin (poist.) 8 (poist.) kohdassa sekä 7 ja 8 §:ssä (poist.), sosiaalivakuutustoimikuntaa sitovan ja työttömyyskassalle ohjeellisen lausunnon siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston tulee työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan pyynnöstä täydentää lausuntoaan viipymättä.

2 luku

Työttömyyspäivärahan saamisen yleiset edellytykset

4 §

Oikeus työttömyyspäivärahaan

Työttömyyspäivärahaan on oikeus työvoimatoimistoon ilmoittautuneella (poist.), työkykyisellä työttömällä henkilöllä, (poist.) jolle ei ole voitu osoittaa työtä tai jota ei ole voitu osoittaa koulutukseen.

5 §

Työttömyyspäiväraha-oikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöillä:

- 1) joka ei ole täyttänyt 16 vuotta;
- (2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)
- (3 kohta poist.)
- (3—8 kohta kuten valiokunnan mietinnön 4—9 kohta)
- (10 kohta poist.).
- (2 mom. poist.)

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuna työkyvyttömänä pidetään henkilöä, joka saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai kansaneläkelain (347/56) mukaista työkyvyttömyyseläkettä taikka täyden työkyvyttömyyden perus-

teella maksettavaa etuutta jonkin muun lain nojalla. Jos kuitenkin henkilö saa kansaneläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella tai kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen kanssa samanaikaisesti osaeläkkeenä myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä jonkin muun lain perusteella, hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan edellyttäen, että hän muutoin täyttää tässä laissa työttömyyspäivärahan saamiselle asetetut edellytykset. Työkyvyttömänä pidetään myös henkilöä, joka on todettu sairausvakuutuslain tai kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömäksi, vaikka etuuksia ei ole hänelle myönnetty.

6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 §

Velvollisuus ottaa vastaan työtä

Henkilö joka ilman pätevää syytä kieltäytyy vastaanottamasta hänelle tarjona olevaa lakon, työsulun tai saarron piiriin kuulumatonta työtä, jota hänen ammattitaitonsa ja työkykynsä huomioon ottaen voidaan pitää hänelle sopivana ja josta maksetaan työehtosopimuksen mukainen palkka tai, jollei työehtosopimusta ole, työpaikkakunnalla sellaisesta työstä maksettava käypä palkka, ei ole oikeutettu työttömyyspäivärahaan ennen kuin hän on ollut työssä tai työnhakijana työvoimatoimistossa kuusi viikkoa työstä kieltäytymisestä lukien. Jos työ olisi kestänyt enintään kymmenen päivää, oikeus työttömyyspäivärahaan alkaa vastaavasti kolmen viikon kuluttua.

(2—4 mom. poist.)

Työkyvyttömällä hakijalla on oikeus päiväraha-oikeuttaan menettämättä kieltäytyä vastaanottamasta tarjottua työtä, jos työn vastaanottaminen edellyttää työviikon aikana asumista toisella paikkakunnalla.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 6 mom.)

8—10 §

(Poist.)

8 (11) §

Omasta menettelystään työttömän oikeus työttömyyspäivärahaan

Henkilöllä, joka ilman pätevää syytä on eronnut työstään tai on omalla menettelyllään aiheutanut sen, ettei työehtosopimusta ole työmarkkinoilla

yleisesti sovellettavin ehdoin syntynyt, tai on itse aiheuttanut työsuhteen päättymisen (*poist.*), ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan ennen kuin hän on ollut työssä tai työnhakijana työvoimatoimistossa kuusi viikkoa.

9 (12) §

Työttömyyspäivärahan alkaminen

Työttömyyspäivärahaa maksetaan välittömästi sitä päivää, jolloin henkilö on työttömäksi joututtuaan ilmoittautunut työvoimatoimistoon työttömäksi työnhakijaksi, seuraavasta ensimmäisestä arkipäivästä lukien.

(2—5 mom. *poist.*)

3 luku

Peruspäivärahan saamisen erityisedellytykset

10 (13) §

Oikeus peruspäivärahaan

Peruspäivärahaan on oikeus henkilöllä, joka täyttää 2 luvun mukaiset työttömyysturvan saamisen yleiset edellytykset (*poist.*).

(2 mom. *poist.*)

14 §

(*Poist.*)

11 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 15 §)

4 luku

Ansioon suhteutetun päivärahan saamisen erityisedellytykset

12 (16) §

Oikeus ansioon suhteutettuun päivärahaan

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 16 §:n 1 mom.)

Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on (*poist.*) ollut 26 viikkoa sellaisessa työssä, jossa työaika kunakin viikkona on ollut vähintään 18 tuntia tai jonka työsopimuksen mukainen säännöllinen työaika on tasoittumisjakson aikana ollut keskimäärin vähintään 18 tuntia viikossa ja palkka työehtosopimuksen mukainen, tai ellei työalalla ole työehtosopimusta, paikkakunnalla maksettavan käyvän palkan mukainen.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 16 §:n 3 mom.)

(4 ja 5 mom. *poist.*)

5 luku

Lyhennetty työaika sekä osa-aika- ja sivutyö

13 (17) §

Lyhennetty työviikko

Työntekijällä, jonka työaikaa on lyhennetty (*poist.*) työnantajan tuotannollisista tai taloudellisista syistä suorittaman lomautuksen johdosta yhdellä tai useammalla päivällä viikossa ja palkkaa vähennetty vastaavasti, on oikeus työttömyyspäivärahaan näiltä työttömyyspäiviltä (*poist.*).

Jos kokoaikatyötä tehneen henkilön työajan lyhennys toteutetaan 1 momentissa tarkoitetusta syyistä lyhentämällä päivittäistä työaikaa, on hänellä oikeus työttömyyspäivärahaan työajan lyhennystä vastaavilta täysiltä työttömyyspäiviltä edellyttäen, että keskimääräinen työaika viikossa lyhentyy vähintään viidenneksellä.

18 §

(*Poist.*)

14 (19) §

Osa-aikatyön vastaanottaminen

Kun työtön henkilö ottaa vastaan osa-aikatyötä, hänellä on oikeus soviteltuun työttömyyspäivärahaan siten, että se ja 50 prosenttia osa-aikatyön viisi kertaa peruspäivärahan ylittävästä palkasta yhteensä nousevat siihen määrään, johon hänellä olisi oikeus, mikäli hän olisi ollut kokonaan työtön.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 19 §:n 2 mom.)

(3—5 mom. *poist.*)

15 (20) §

Lomautetun ja osa-aikatyötä tekevän ansioon suhteutetun päivärahan enimmäissuuruus

Ansioon suhteutettua päivärahaa voidaan maksaa 13 ja 14 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa niin paljon, että se mahdollisine lapsikorotuksineen ja työstä saatu palkka yhteensä ovat enintään 95 prosenttia ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevasta palkasta.

16 (21) §

Sivutyö

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 21 §:n 1 mom.)

Työttömyyspäivärahaa maksettaessa otetaan sivutyöstä saatu palkka ja muu työtulo huomioon siten, että päiväraha ja 50 prosenttia palkka- tai muun työtulon viisi kertaa peruspäivärahan ylittävistä osasta voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka päivärahana olisi voitu maksaa.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 21 §:n 3 mom.)

6 luku

Työttömyyspäivärahojen suuruus ja päivärahakauden kesto

17 (22) §

Peruspäivärahan suuruus

Peruspäivärahan täysi määrä on 90 markkaa päivältä.

Peruspäivärahan määrä lasketaan ottaen huomioon, mitä 13, 14, 16 ja 22 §:ssä on säädetty.

18 (23) §

Ansioon suhteutetun päivärahän suuruus

Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuu täyden peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Ansio-osan suuruus on 50 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 70-kertainen perusosa, on ansio-osa tämän ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, ei ansio-osa tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta kasva. Ansioon suhteutetun päivärahän suuruus lapsikorotuksineen voi olla enintään 95 prosenttia vakuutetun päiväpalkasta, kuitenkin vähintään mahdollisilla lapsikorotuksilla korotetun perusosan suuruinen.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 23 §:n 2 mom.)

Ansioon suhteutettu päiväraha lasketaan henkilön vakiintuneen palkan pohjalta tai, mikäli palkkatulo on ollut kausiluontoista tai epäsäännöllistä, vuositulon työpäivää kohti lasketusta määrästä. Asetuksella säädetään tarkemmin ansioon suhteutetun päivärahän perusteena olevan palkan määrittämisestä.

19 (24) §

Lapsikorotus

Työttömyyspäivärahan saajalle, jolla on huollettavanaan 18 vuotta nuorempi lapsi, maksetaan päiväraha korotettuna lapsikorotuksella, jonka suuruus yhdestä lapsesta on 20 markkaa ja jokaisesta seuraavasta lapsesta 15 markkaa.

20 (25) §

Etuuksien korotus

Tämän lain 18 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin työttömyyspäivärahan maksuvuodelle vahvistettu palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin luku poikkeaa edellisen kalenterivuoden vastaavasta indeksiluvusta.

Tämän lain 17 ja 19 §:ssä säädettyjä markkamääriä tarkistetaan vähintään kerran vuodessa maan yleisessä ansiotasossa tapahtuneiden muutosten johdosta palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin muutosten mukaisesti.

21 (26) §

Päivärahakauden kesto

Peruspäivärahaa maksetaan ajallisesti rajoittamattomana ja ansioon suhteutettua päivärahaa enintään 500 työttömyyspäivältä kolmen peräkkäisen kalenterivuoden aikana. Työ- (poist.) ja korvauspäivien lukumäärä kunakin kalenteriviikkona saa olla yhteensä enintään viisi. (Poist.)

(2 mom. poist.)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty kolmen peräkkäisen kalenterivuoden aikana maksettavasta enimmäismäärästä, voidaan henkilölle, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen enimmäisajan täyttymistä, maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa lisäksi enintään 250 päivältä.

Henkilölle, joka on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa 1 momentissa mainitun enimmäismäärän, voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa sen jälkeen, kun hän on ollut työssä tai työttömänä vähintään kuuden kuukauden ajan.

(5 mom. poist.)

22 (27) §

Sosiaalietuuksien vaikutus työttömyyspäivärahaan

Jos henkilö saa muuta kuin 5 §:ssä tarkoitettua lakisäätteistä etuutta, tai osaeläkkeenä myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, hänelle maksettavaa

työttömyyspäivärahaa vähennetään etuuden määrällä. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon seuraavia eläkkeitä ja sosiaalietuuksia:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnön 27 §:n 1 momentin 1 kohta)

2) rintamasotilaseläkelain (119/77) mukainen rintamasotilaseläke;

(3—14 kohta kuten valiokunnan mietinnön 27 §:n 1 momentin 2—13 kohta)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 27 §:n 2 mom.)

7 luku

Työttömyyspäivärahan hakeminen ja hakemusten käsittely

23 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 28 §)

24 (29) §

Oikeus saada eräitä tietoja

Työnantaja sekä valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö sekä työttömyyskassa ovat velvolliset pyynnöstä antamaan työvoimatoimistolle, työvoimatoimikunnalle, sosiaalivakuutustoimikunnalle, kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassalle sekä tässä laissa tarkoitettuille muutoksenhakuviranomaisille maksutta työttömyyspäivärahan hakijan työttömyyspäivärahaoikeuden ratkaisemisessa tarvittavia tietoja sekä asianomaiselle hakijalle maksutta häntä itseään koskevat tiedot, jollei yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) säännöksistä muuta johdu.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 29 §:n 2 mom.)

30 § (Poist.)

25 (31) §

Takaisinperintä

Jos henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, voidaan aiheettomasti maksettu päiväraha periä takaisin.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnön 31 §:n 2—4 mom.)

26 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 32 §)

8 luku

Toimeenpano ja hallinto

27 (33) §

Sosiaali- ja terveysministeriön ja kansaneläkelaitoksen välinen tehtäväjako

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 33 §:n 1 mom.)

Kansaneläkelaitos huolehtii tämän lain mukaisten perusturva koskevien etuuksien maksamisesta paikallistoimistojen välityksellä. Niin ikään kansaneläkelaitos huolehtii 31 §:ssä tarkoitettujen perusturva varten suoritettujen varojen hoidosta, mitä varten laitoksessa on työttömyysurvarahasto.

Perusturva koskevat etuusasiat ratkaisee sosiaalivakuutustoimikunta kokouksessaan, jollei asiaa ole uskottu paikallistoimiston johtajalle tai toimiston muulle toimihenkilölle ratkaistavaksi toimikunnan puolesta. Kansaneläkelaitos määrää asioiden siirtämisestä toimiston johtajan tai muun toimihenkilön ratkaistavaksi.

28—30 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 34—36 §)

9 luku

Työttömyysturvan rahoitus

31 (37) §

Rahoitus

Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus maksetaan valtion varoista. Valtion on suoritettava kansaneläkelaitokselle kuukausittain ennakkoa siten, että vuotuisen ennakon määrästä maksetaan tammikuussa neljännes ja sen jälkeen kuukausittain jäljellä oleva määrä tasasuuruksina erinä. Valtion osuuden suorittamisesta säädetään tarkemmin asetuksella. Tämän lain mukaisesta toiminnasta (poist.) aiheutuvat hallintokulut luetaan kansaneläkelaitoksen hallintokustannuksiksi. (Poist.)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 37 §:n 2 mom.)

10 luku

Muutoksenhaku

32 (38) §

Sosiaalivakuutustoimikunnan ja työttömyyskassan päätös ja muutoksenhaku siihen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 38 §:n 1 mom.)

(2 mom. poist.)

33 (39) §

Muutoksenhakuelimet

Työttömyysturvaa koskeissa asioissa ovat muutoksenhakueliminä ensimmäisenä asteena *läänin-oikeus ja ylimpänä asteena korkein hallinto-oikeus*.

(2—7 mom. poist.)

34 (40) §

Valitus aika ja valitus kirjelmän toimittaminen

Joka on tyytymätön työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan päätökseen, saa hakea siihen muutosta *lääninoikeudelta* kirjallisella valituksella viimeistään 30 päivänä sen jälkeen, kun valittaja sai tiedon sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan kirjallisesta päätöksestä.

Perusturvaa koskeva valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon ja ansioturvaa koskeva valitus asianomaiseen työttömyyskassaan, jonka on viipymättä lähetettävä valitus kirjelmä ja asian käsittelystä kertyneet asiakirjat lausuntoineen *lääninoikeudelle*.

35 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 41 §)

36 (42) §

Muutoksenhaku lääninoikeuden päätökseen

Lääninoikeuden päätökseen tyytymätön saa hakea muutosta *korkeimmalta hallinto-oikeudelta* 34 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädetyssä ajassa *lääninoikeuden* päätöksestä tiedon saatuaan.

(2—5 mom. poist.)

37 (43) §

Lainvoimaisen päätöksen poistaminen

Jos sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttö-

myyskassan tämän lain mukaista etuutta koskeva lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tahi on ilmeisesti lain vastainen, voi *korkein hallinto-oikeus* asianomaisen hakemuksesta tai sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Sama oikeus on *korkeimmalla hallinto-oikeudella* myös *lääninoikeuden* etuutta koskevassa asiassa antaman päätöksen osalta.

Korkeimmalla hallinto-oikeudella on oikeus myös asianomaisen hakemuksesta poistaa aikaisempi päätöksensä sekä ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi.

Jos sosiaali- ja terveysministeriö katsoo työttömyyskassan tai *lääninoikeuden* ja kansaneläkelaitos vastaavasti sosiaalivakuutustoimikunnan tai *lääninoikeuden* päätöksen olevan 1 momentissa mainitulla tavalla virheellinen, on ministeriöllä ja vastaavasti kansaneläkelaitoksella oikeus saattaa asia *korkeimman hallinto-oikeuden* ratkaistavaksi. *Korkeimmalla hallinto-oikeudella* on oikeus asianomaista kuultuaan oikaista aikaisempi päätös tai poistaa se ja määrätä asia uudelleen käsiteltäväksi.

Tehtyään 1 momentissa mainitun esityksen sosiaalivakuutustoimikunta tai työttömyyskassa voi, kunnes *korkein hallinto-oikeus* on asian ratkaissut, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai suorittaa sen esityksensä mukaisin määrin. Niin ikään voi sosiaali- ja terveysministeriö ja kansaneläkelaitos 3 momentissa mainitussa tapauksessa, kunnes *korkein hallinto-oikeus* on asian ratkaissut, väliaikaisesti määrätä etuuden maksamisen keskeytettäväksi tai sen maksettavaksi esityksensä mukaisin määrin.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, sosiaalivakuutustoimikunta, työttömyyskassa ja *lääninoikeus* voi aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä käsitellä asian uudestaan.

(6 mom. kuten valiokunnan mietinnön 43 §:n 6 mom.)

11 luku

Erinäisiä säännöksiä

38 (44) §

Työttömyyspäivärahan maksaminen

Työttömyyspäivärahat maksetaan jälkikäteen (poist.) kerran *kahdessa viikossa*.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 44 §:n
2 mom.)
(3 mom. *poist.*)

39—41 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 45—47 §)

42 (48) §

Voimaantulo

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 48 §:n
1 mom.)

Laskettaessa 12 §:ssä tarkoitettuja määräaikoja otetaan huomioon myös tämän lain voimaantuloa edeltänyt aika.

(3 mom. *poist.*)

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 48 §:n
4 mom.)

Mitä muualla lainsäädännössä on säädetty työttömyyskorvauksesta tai päivävastuksesta, on soveltuvin osin voimassa tämän lain mukaisesta työttömyyspäivärahasta.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnön 48 §:n
5 mom.)

2.

Työttömyyskassalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 luku

Jäsenyys

3 ja 4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Kassan kokous ja edustajisto

5—10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Hallitus ja valtuuskunta

11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 §

Hallituksen tehtävät ja toiminta

Työttömyyskassan hallitus edustaa kassaa ja hoitaa ne kassan asiat, joita laissa tai kassan säännöissä ei ole määrätty kassan muiden hallintoelinten hoidettavaksi. Kassalla tulee olla vastuunalainen toimihenkilö. Lisäksi kassan säännöissä voidaan määrätä, saadaanko ja miten laajalti hallituksen tehtäviä antaa yhdelle tai useammalle hallituksen jäsenelle taikka hallitukseen kuulumattomalle kassan palveluksessa olevalle muulle toimihenkilölle. Säännöillä ei voida siirtää 13 §:n eikä 39 §:n 2 momentin mukaisia velvollisuuksia kassan toimihenkilöille.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

13—15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 luku

Hallinnon ja tilien tarkastaminen

16 §

Tilintarkastajat

Työttömyyskassan hallintoa ja tilejä tarkastamaan on kassan kokouksessa valittava vähintään

kaksi tilintarkastajaa ja heille varamiehet. Tilintarkastajalla tulee olla sellainen laskentataito ja taloudellisten asioiden tuntemus ja kokemus kuin kassan toiminnan laajuuteen katsoen on tarpeen tehtävän suorittamiseksi. Tilintarkastajaksi voidaan valita Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Jos tilintarkastajaksi on valittu edellä mainittu yhteisö, ei tilintarkastajien varamiehiä tarvitse valita. (Poist.) Tilintarkastajan toimikausi jatkuu, kunnes uusi vaali on toimitettu.

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

17 ja 18 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

6 luku

Rahoitus

19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

20 §

Tasotusrahasto

Työttömyyskassalla tulee olla tasotusrahasto. Vuotuinen ylijäämä siirretään tasotusrahastoon, kunnes sen määrä on sosiaali- ja terveysministeriön *kassan esityksen pohjalta* vahvistaman tällaisen määrän suuruinen.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

21 §

Tukikassa

Eri aloilla vallitsevan työttömyysrasituksen taustoitamiseksi toimii keskinäisen vastuun pohjalta työttömyyskassojen tukikassa, johon kaikki kassat kuuluvat. Kassat suorittavat jäsenmaksuna tukikassalle sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman markkamäärän jäsentä kohti vuodessa siten, että tukikassan varat riittävät 19 §:n vaatimaan ja 22 §:n 2 momentin mukaiseen tasotukseen. Tukikassan jäsenmaksu voidaan vahvistaa enintään *kahdeskymmenesosaksi* kassojen jäsenten keskimääräisestä jäsenmaksusta ja se on vahvistettava enimmäismääräiseksi aina, milloin valtion 22 §:n mukaista lisäosuutta joudutaan käyttämään tai ilmeinen vaara siihen on olemassa.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

22 ja 23 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 luku

Valtionosuus

24 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

25 §

Valtionosuus päivärahoista ja hallintokuluista

Valtionosuus on 48 prosenttia sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymistä työttömyyskassan maksamista päivärahoista sekä 40 prosenttia hyväksytyistä hallintokuluista,

26 §

(Poist.)

26 ja 27 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 27 ja 28 §)

8 luku

Työttömyyskassojen keskuskassa ja tukimaksu

28 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 29 §)

29 (30) §

Keskuskassan osuus (poist.)

Keskuskassa maksaa työttömyyskassalle, jolla on oikeus saada (poist.) valtionosuutta, 49 prosenttia työttömyyskassan maksamista työttömyyspäivärahoista ja 40 prosenttia hallintokuluista. Tukimaksua ei kuitenkaan suoriteta sellaisista päivärahoista ja hallintokuluista, joiden osalta työttömyyskassalla ei ole oikeutta valtionosuuteen. (Poist.)

31 §

(Poist.)

30 (32) §

Tukimaksun maksuajankohta

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnön 32 §:n 1 mom.)

Tukimaksua voidaan suorittaa etukäteen 1 momentissa sanotun ajan kuluessa soveltaen vastavasti mitä 27 §:ssä on säädetty valtionosuuden etukäteen suorittamisesta.

9 luku

Työttömyysvakuutusmaksu

31 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 33 §)

32 (34) §

Työttömyysvakuutusmaksun suuruus

Työttömyysvakuutusmaksu määräytyy sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy siten, että keskuskassa voi suoriutua (poist.) tämän lain mukaisista velvoitteista. Maksun suuruus säädetään vuosittain lailla seuraavaa kalenterivuotta varten.

33 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 35 §)

34 (36) §

Valitus

Edellä 31 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta työttömyysvakuutusmaksun ja sen ennakon maksuunpanosta voidaan valittaa noudattaen, mitä tapaturmavakuutuslain 53 a §:n 3 momentissa ja 53 b §:n 1 momentissa on säädetty.

10 luku

Työttömyyskassan rekisteröiminen

35—38 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 37—40 §)

39 (41) §

Muutosten rekisteröinti

Jos 38 §:ssä sanotuissa tiedoissa tapahtuu muutos, on siitä viipymättä tehtävä sosiaali- ja terveysministeriön määräämällä tavalla ilmoitus työttömyyskassarekisteriin. Jos rekisteriin tehtävän muutoksen perusteena on sosiaali- ja terveysministeriön vahvistama sääntöjen muutos, on sosiaali- ja terveysministeriön viran puolesta merkittävä se rekisteriin ilman eri ilmoitusta.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnön 41 §:n 2 ja 3 mom.)

11 luku

Työttömyyskassan selvitys- ja konkurssitila sekä purkaminen

40—50 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 42—52 §)

12 luku

Työttömyyskassan sulautuminen

51 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 53 §)

52 (54) §

Kassojen yhtyminen

Mitä 51 §:ssä on sulautumisesta sanottu, on soveltuvin osin noudatettava myös sellaisesta sulautumisesta, jossa kaksi tai useampia työttömyyskassoja yhtyy perustamalla uuden työttömyyskassan.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 54 §:n 2 mom.)

53 (55) §

Lupa sulautumiseen

Kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kassat ovat hyväksyneet sulautumista koskevan sopimuksen, niiden on haettava sosiaali- ja terveysministeriön suostumus sopimukseen ja vahvistus sulautumisen vaatimalle kassan sääntöjen muutokselle sekä, jos kysymys on 52 §:ssä tarkoitettua sulautumisesta, uuden kassan säännöille.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnön 55 §:n 2—4 mom.)

54 (56) §

Sulautumisen rekisteröinti

Kuukauden kuluessa siitä, kun sosiaali- ja terveysministeriö on antanut suostumuksensa sulautumiseen ja 52 §:ssä tarkoitettua sulautumisessa vahvistanut uuden kassan säännöt, kassojen on tehtävä tästä ilmoitus rekisteröimistä varten. Jollei ilmoitusta ole määräajassa tehty tai jos rekisteröiminen on evätty, on sulautuminen rauennut.

55 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 57 §)

13 luku

Työttömyyskassojen valvonta

56 ja 57 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 58 ja 59 §)

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

58—60 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 60—62 §)

1.

Laki

työllisyyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 23 päivänä joulukuuta 1971 annetun työllisyyslain (946/71) 17—20 §, 4 luku, 24—25 a ja 27—28 §,

sellaisina kuin niistä ovat 17 § muutettuna 23 päivänä helmikuuta 1979 ja 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetuilla laeilla (206/79 ja 490/82), 24 § osittain muutettuna 29 päivänä heinäkuuta 1976 annetulla lailla (654/76), 25 a § viimeksi mainitussa laissa, 27 ja 27 b § mainitussa 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa sekä 27 a § muutettuna mainituilla 29 päivänä heinäkuuta 1976 ja 24 päivänä kesäkuuta 1982 annetuilla laeilla, *sekä*

muutetaan 3 luvun otsikko ja 16 §,

sellaisina kuin niistä on 16 § 20 päivänä tammikuuta 1984 annetussa laissa (69/84), (*poist.*), seuraavasti:

8 §

(*Poist.*)

jolle ei voida järjestää työtä tai jota ei ole voitu osoittaa koulutukseen, on oikeus työttömyysturvaan siten kuin työttömyysturvalaissa (/) säädetään.

3 luku

Työttömyysturva

16 §

Edellä 8 §:ssä tarkoitettulla (*poist.*) henkilöllä,

(Voimaantulosäännös kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 20 päivänä kesäkuuta 1984

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä,
31 päivänä toukokuuta 1984
Lausunto n:o 4

Sosiaalivaliokunnalle

Sosiaalivaliokunta on kirjeellään 12 päivästä huhtikuuta 1984 eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 38 työttömyysturvalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina hallitusneuvos Matti Ilonen työvoimaministeriöstä, neuvotteleva virkamies Pekka Tuomisto valtiovarainministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Tuulikki Haikarainen, vanhempi hallitussihteeri Sakari Heikkilä ja vt. ylitarkastaja Kari Välimäki sosiaali- ja terveysministeriöstä, vakuutusylituomari Juha-Veikko Hiekkaranta vakuutusosiksesta, professori Mikael Hidén, professori Ilkka Saraviita, professori Antero Jyränki, oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen, oikeustieteen tohtori Matti Mikkola, toimitusjohtaja Matti Pekkanen Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitosta, johtaja Seppo Riski Suomen Työnantajain Keskusliitosta, sosiaalisuhteeri Lauri Kaarisalo Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, toiminnanjohtaja Juhani Talonen Työttömyyskassojen Yhteisjärjestöstä, osastopäällikkö Martti Virtanen Liiketyönantajain Keskusliitosta, sosiaaliasiainsuhteeri Kai Libäck AKAV:sta ja osastonjohtaja Ilkko B. Voipio Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta. Käsiteltävään asiaan lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Lakiehdotukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyen toteutettavaksi työttömien toimeentuloturva koskeva kokonais-uudistus, jonka tarkoituksena on parantaa erityisesti pitkäaikaistyöttömien asemaa työttömyys-etuuksien tasoa korottamalla ja saattamalla etuudet veronalaisiksi. Esitykseen sisältyy myös päivärahan saamisen edellytysten yhtenäistäminen, hallinnon uudistaminen sekä muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen. Esitys on jatkoa niille sosiaaliturva koskeville muutoksille, jotka toteu-

tettiin sairausvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja liikennevakuutuslainsäädäntöä uudistettaessa vuoden 1982 alusta.

Hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset työttömyysturvalaiksi, työttömyyskassalaiksi sekä laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta. Työttömyysturvana maksettava etuus olisi työttömyyspäiväraha, jota voisi saada Suomessa asuva työtön työnhakija, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan toiselle tehtävästä työstä saatavaan palkkatuloon. Yleisenä edellytyksenä päivärahan saamiselle ei siten olisi Suomen kansalaisuus. Perusturva muodostuisi tasasuuruudesta tarveharkintaisesta peruspäivärahasta. Perusturvan toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaisivat kansaneläkelaitoksen sosiaalivakuustustoimikunnat. Ansioiturvan eli vakuutusmuotoisen, ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan toimeenpanosta huolehtisivat edelleen työttömyyskassat, joista säädettäisiin työttömyyskassalaissa.

Työttömyysturvan toimeenpanoa johtaisi, valvoisi ja kehittäisi ylimpänä viranomaisena toimeentuloturvaan liittyvien asioiden osalta sosiaali- ja terveysministeriö sekä työvoimapolitiittisten asioiden osalta työvoimaministeriö. Muutoksenhakuelimiä olisivat työttömyysturvalautakunta ja vakuutusosikeus. Uudistukset on tarkoitus toteuttaa 1 päivästä tammikuuta 1985 lukien.

Valtiosääntöoikeudellinen arviointi

Perustuslakivaliokunta on tarkastellut hallituksen esitystä erityisesti hallitusmuodon 2 §:n 4 momentin sekä 5, 6 ja 7 §:n valossa.

Oikeus työhön

Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin mukaan kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty. Vuoden 1980 valtiopäivillä antamassaan mietin-

nössä n:o 10 perustuslakivaliokunta viitaten vuoden 1970 valtiopäivillä antamaansa mietintöön n:o 16 lausui, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännös ilmaisee kansalaisten keskeisen perusoikeuden, joka muiden perusoikeuksien tavoin omaa erityisen pysyvyyden ja velvoittavuuden. Perusoikeuksien toteuttamiseksi tarpeelliset oikeusohjeet on sisällytetty näiden oikeuksien säätelystä annettuihin lakeihin.

Valiokunnan mietinnössä todetaan edelleen, että kysymys työnteon mahdollisuuden turvaamisesta kaikille työtä tarvitseville on niin laajakantoinen ja monitahoinen, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin asettaman velvollisuuden toteuttaminen on mahdollista vain valtiovalan kaikkien elinten — ennen muuta eduskunnan ja hallituksen — laaja-alaisella yhteistyöllä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännös edellyttää, että valtiovalta on velvollinen yhteiskunnallisessa toiminnassa ja lainsäädännön kehittämisessä edistämään täystyöllisyyden saavuttamista ja ylläpitämistä sekä lailla säädettävien tavoin tarvittaessa huolehtimaan työttömyyden aikaisen toimeentulon turvasta. Samalla tästä seuraa, että valtiovalan päätöksiä toimeenpantaessa viranomaiset ovat velvollisia toimimaan edellä lausutun tavoitteen hengessä. Täten on katsottava, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännös on sen erityisluonteen huomioon ottaen velvoittavuudeltaan verrattavissa muihin hallitusmuodon perusoikeuksiin. Perustuslakivaliokunta katsoo, että työttömyysturva tulee työnteolla järjestettävän toimeentulon tilalle silloin, kun valtiovalta ei kykene työnteon mahdollisuutta järjestämään. Työnteon järjestäminen säilyy näin ollen hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa säädettynä valtiovalan ensisijaisena velvoitteena.

Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä kansalaisten oikeusturvan kannalta, ettei työttömyysturvajärjestelmään anneta syntyä joitakin ryhmiä, esim. pakkolomautettuja, osa-aikatyötä tekeviä taikka eräitä ammattiryhmiä työttömyysturvan ulkopuolelle jättäviä säännöstöjä. Valiokunta on kiinnittänyt tässä yhteydessä huomiota siihen, että merkittävä osa työttömistä jää tällä hetkellä työttömyysturvan ulkopuolelle. Perustuslakivaliokunnan mielestä työttömyysturva tulee kehittää niin kattavaksi, ettei sen ulkopuolelle jää työnteokijäryhmiä.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainotumista eri aloilla ja alueilla säätelevä työllisyyslaki on vuodelta 1971. Työllisyyslain uudistamisen osalta perustuslakivaliokunta viittaa edellä maini-

tussa mietinnössään n:o 10 (1980 vp.) lausumaansa kannanottoon. Valiokunta pitää edelleen kiireellisenä tehtävänä uuden työllisyyslain säätämistä. Lain lähtökohdaksi on otettava hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin säännös valtiolle asetetusta ensisijaisesta velvollisuudesta saavuttaa ja ylläpitää täystyöllisyys.

Hallituksen esityksessä ovat laskelmat nykyisen korvausjärjestelmän ja uuden perusturvan mukaisen järjestelmän välisistä kansalaisten toimeentuloon vaikuttavista eroista. Esityksen perusteluista saa sen käsityksen, että kansalaisten taloudelliset edut eivät ehdotetun uuden järjestelmän johdosta heikkene. Esitys sisältää kuitenkin laskelmia esimerkkitapauksista, joissa uusi nettoetuus jää keskimäärin hieman pienemmäksi kuin nykyinen korvaus. Tältä osin perustuslakivaliokunta ei pidä hallituksen esitystä työttömän oikeusturvan kannalta tyydyttävänä, vaan edellyttää suoja-säännösten korjaamista kattaviksi.

Oikeus valita asuinpaikka

Hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella on oikeus oleskella omassa maassa, vapaasti täällä valita asuinpaikkansa ja kulkea paikkakunnasta toiseen, mikäli laissa ei ole toisin säädetty. Työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 5 momentin mukaan alle 50-vuotias yksinäinen henkilö ei voi päivärahaoikeuttaan menettämättä kieltäytyä hänen työssäkäyntialueensa ulkopuolelta tarjotusta sopivana pidettävästä työstä, jos työpaikkakunnalla on kohtuullisin ehdoin saatavissa asunto ja milloin kysymys on yksinhuoltajasta, jos työ lisäksi on pysyväisluontoista.

Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että kansalaisilla tulee olla yhdenvertaisina pidettävät oikeudet ja oikeudellinen asema riippumatta asuinpaikasta (PeVL n:o 5/1972 vp. ja PeVL n:o 1/1973 vp.).

Hallitusmuodossa säädetty perusoikeuden suoja merkitsee, että tavallisissa laissa ei voida sen käyttöä rajoittaa millä tavoin tahansa. Perusoikeuden käyttämisestä ei voida esim. rajoitusta tehdä maksulliseksi tai liittää siihen jotain verorasitusta. Perusoikeuden käyttämiseen voidaan liittää korkeintaan hyvin rajoitetusti kansalaiselle muutoin kuuluvan oikeuden menetyksiä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan työttömyyspäivärahaa ei voida pitää julkisen vallan taholta tulevana harkinnanvaraisena edunsaomismahdollisuutena, vaan työttömyystilanteeseen

joutuneille kansalaisille yleisesti taattuna, hallitusmuodon 6 §:n 2 momentista johtuvana oikeutena. Tällaisen oikeuden epäämistä, jos se liittyy hallitusmuodon jonkin perusoikeuden käyttämiseen, on pidettävä hallitusmuodossa säädettyyn perusoikeuteen kajoamisena. Tällöin joudutaan harkitsemaan, onko perusoikeuteen kajoaminen laajuudeltaan ja laadultaan sellaista, että sen on katsottava merkitsevän poikkeusta hallitusmuodon asianomaisesta säännöksestä.

Työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 5 momentin mukaan henkilö saattaa joutua siirtymään paikkakunnalta toiselle. Pykälän säännös jakaa kansalaiset muuttovelvollisuuden suhteen kyseenalaisin perustein erilaisiin ryhmiin eikä säännöksistä käy yksiselitteisesti selville, millainen muuttovelvollisuus eri ryhmiä koskee. Henkilöllä, johon muuttovelvoite kohdistuu, ei olisi edes painavasta henkilökohtaisesta syystä oikeutta kieltäytyä muuttamasta asuinpaikkakunnaltaan eikä päätöstä tehtäessä asianomaisella olisi mahdollisuutta aina tulla kuulluksi. Lakiehdotuksen 7 §:ää sovellettaessa saattaa syntyä ristiriitaa hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin kanssa. Jos asianomainen kieltäytyy muuttamasta, hän menettää työttömyyspäivärahan. Hallituksen esittämässä muodossa työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 5 momentti olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n säättämässä järjestyksessä.

Jotta työttömyysturvaa koskevan lakiehdotuksen 7 § ei olisi ristiriidassa hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin kanssa, valiokunta edellyttää työttömyysturvalain 7 §:n 5 momentin korjaamista seuraavalla tavalla: Henkilölle tarjolla olevan työpaikan on oltava pysyväisluontoinen toimeentulon turvaava kokopäivätyö. Hänen on kohtuullisin edellytyksin voitava hankkia perheelleen ja itselleen sopiva asunto uudelta paikkakunnalta. Lisäksi työttömällä tulee olla oikeus työttömyysturvaetuksiinsa menettämättä painavasta henkilökohtaisesta syystä kieltäytyä hänelle työssäkäyntialueensa ulkopuolelta tarjotusta hänelle sopivana pidettävästä työstä. Valiokunta katsoo, että edellä lueteltujen ehtojen tulee toteutua kaikkien lakiehdotuksessa tarkoitettujen muuttovelvollisten piiriin kuuluvien osalta. Asianomaista on myös aina kuultava asiassa.

Työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 4 ja 5 momenteissa käytetään käsitettä työssäkäyntialue. Lain perustelujen mukaan työssäkäyntialueeksi katsotaan yleensä henkilön asuinpaikan alue. Jos seudulta, jossa hän asuu, yleisesti käytetään työssä toisen kunnan alueella olevissa työpaikoissa, kuuluvat myös nämä hänen työssä-

käyntialueeseensa. Kun työssäkäyntialueen määrittämisellä tosiasiaa vaikutetaan työttömyysturvan saantiin, tulee työssäkäyntialue perustuslakivaliokunnan mielestä määritellä riittävän selvästi.

Perustuslakivaliokunta toteaa vielä, että vaikka henkilölle osoitetaankin uusi työpaikka hänen normaalin työssäkäyntialueensa ulkopuolelta, ei työttömyysturvalain soveltaminen saa käytännössä johtaa maan tasapainoiseen alueelliseen kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden vaikeutumiseen taikka henkilön määräämiseen vieraskieliselle paikkakunnalle.

Kansalaisten yhdenvertaisuus

Hallitusmuodon 5 §:n mukaan Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Säännöksen tarkoituksena on estää mielivallan käyttäminen kansalaisia kohtaan sekä kansalaisten yhdenvertaisuutta loukkaavien perusteettomien etuuskien antaminen. Työttömyysturvalakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa esitetään säädettäväksi, että työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä. Perustuslakivaliokunta katsoo, että tämän säännöksen soveltamiskäytäntö tulisi saada samanlaiseksi ja kansalaiset samanlaisen kohtelun alaiseksi kaikkialla maassa.

Muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen

Hallitusmuodon 2 §:n 4 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Hallitusmuodon 55 ja 60 §:n mukaan yleisistä yli- ja alioikeuksista sekä erikoistuomioistuinten säädetään lailla. Työttömyysturvalakiehdotuksen 35 §:n mukaan työttömyysturvaa koskevista asioista ovat muutoksenhakueliminä ensimmäisenä asteena työttömyysturvalautakunta ja ylimpänä asteena vakuutusosasto. Pykälässä ovat säännökset työttömyysturvalautakunnan kokoonpanosta, jäsenten nimittämisestä, lautakunnan päätöksen täytäntöönpanosta sekä lautakunnan toimimisesta sosiaali- ja terveysministeriön alaisena. Lisäksi pykälässä säädetään, että lautakunta voi toimia jaostoihin jakautuneena. Lautakunnasta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Työttömyysturvalautakunta tulee toimimaan laissa säädettyinä muutoksenhakueliminä. Siihen

nähdessä, mitä työttömyysturvalautakunnasta ehdotetaan laissa säädettäväksi, perustuslakivaliokunta katsoo, ettei lakiehdotus ole ristiriidassa hallitusmuodon kanssa. Kansalaisen oikeusturvan kannalta perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin tarpeellisenä, että työttömyysturvalautakunnan ja sen jaoston kokoonpanosta säädetään lailla eikä asetuksella. Laissa tulee niin ikään säätää työttömyysturvalautakunnan jäsenten oikeus pysyä tehtävässään, jäsenten vapauttaminen tehtävästä sekä lautakunnan jaostoihin jakautuminen. Perustuslakivaliokunta pitää myös tarpeellisenä, että lakiin otetaan säännös, jonka mukaan työttömyysturvalautakunnan on varattava muutoksenhakijalle tilaisuus tulla kuulluksi muutoksenhaun yhteydessä esille tulleista uusista selvityksistä.

Työttömyysturvaa koskevan lakiehdotuksen 38 §:n mukaan työttömyysturvalautakunnan päätöksen saadaan hakea muutosta vakuutusosikelta 36 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla. Vakuutusosikkeen kokoonpano työttömyysturvalautakunnasta tulleita valituksia käsiteltäessä tulisi — asioiden erityisluonne huomioon ottaen — olla sellainen, että myös maallikkojäsenet ottaisivat osaa asioiden ratkaisuun. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että 38 §:ään tulisi lisätä uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin vakuutusosikkeen kokoonpano sekä maallikkojäsenien osallistuminen muutoksenhakemusten ratkaisuun.

Työttömyysturvalakiehdotuksen 39 §:n 1 momentin mukaan, jos sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan tämän lain mukaista etuutta koskeva lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tahi on ilmeisesti lain vastainen, voi työttömyysturvalautakunta asianomaisen hakemuksesta tahi sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Säännöksessä on näin ollen annettu työttömyysturvalautakunnalle itseoikeus tilanteet ylittävää purkamisvaltaa. Näin laaja purkamisvalta voidaan antaa vain ylimmille tuomioistuimille. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta katsoo, että työttömyysturvalautakunnalle ei voida antaa momentissa esitetyn kaltaista purkamisvaltaa, vaan se tulee antaa vakuutusosikelle.

Verolainsäätämisyjärjestys

Työttömyyskassalakiehdotuksen 33 ja 34 §:n mukaan tapaturmavakuutusvelvollinen työnanta-

ja joutuu suorittamaan työttömyysvakuutusmaksun tapaturmavakuutusmaksun yhteydessä. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain työttömyysvakuutusmaksun siten, että keskuskassa voi suorittaa työttömyyskassalain mukaisista velvoitteista. Maksu määrätään sen työpalkkojen määrän perusteella, jonka mukaan työnantajan tapaturmavakuutusmaksu määräytyy.

Perustuslakivaliokunta on vuonna 1959 antamassaan lausunnossa n:o 5 hallituksen esityksestä ehdotukseksi työttömyysvakuutuslaiksi käsitellyt työttömyysvakuutuksen lainsäätämisyjärjestystä. Seuraavan kerran vastaavan tyyppinen asia oli esillä perustuslakivaliokunnassa vuonna 1960 säädettäessä nykyistä lakia valtakunnallisista työttömyyskassoista. Myös tuolloin hallitus ehdotti ensiksi, että työttömyysvakuutusmaksua perittäisiin tapaturmavakuutusmaksun lisämaksuna, jonka suuruuden vahvistaisi sosiaaliministeriö vuodeksi kerrallaan. Perustuslakivaliokunta totesi tuolloin suurelle valiokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL n:o 2/1960 vp.) viitaten samalla edellä mainittuun, vuonna 1959 antamaansa lausuntoon, että nyt säädettäväksi ehdotettu työttömyysvakuutusmaksu on niin ikään veronluontoinen. Valiokunta totesi aikaisemmin eräissä yhteydessä lisäksi lausuneensa, ettei lakisäätöisten, valtion tarkoituksien toteuttamiseksi kerättävien rahasuoritusten oikeudellista luonnetta voi muuttaa se, millä tavoin lainsäätäjä on katsonut parhaaksi järjestää tarkoitetun päämäärän saavuttamiseksi tarpeellisten tehtävien hoitamisen ja kerättyjen varojen välittömän käyttämisen (PeVL 3.12.1958 n:o 12/1957 vp.). Näin ollen ei valiokunnan mielestä sekään, että työttömyysvakuutusmaksuista kertyneet varat annetaan keskuskassan käyttöön, voinut poistaa työttömyysvakuutusmaksulta sen veronluonteisuutta. Todettuaan lakiehdotuksen valtiosääntöoikeudellisesti veroa koskevaksi laiksi perustuslakivaliokunta katsoi sen olevan hallitusmuodon 61 §:n kannalta aukollinen mm. työttömyysvakuutusmaksun suuruuden määrittämisen osalta. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti muutettiin sittemmin suuressa valiokunnassa maksun suuruuden määräytymisen siten, että laissa säädettiin työnantajan suoritettavien maksujen suuruudeksi 1/4 % työnantajan suorittamien palkkojen määrästä. Tämä koski vuosia 1961 ja 1962, minkä jälkeen suoritettavan maksun suuruus edellytettiin erikseen vahvistettavaksi lailla. Näin on myös menetelty sittemmin vuosittain.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan n:o 9 (1981 vp.) ja lausunnossaan n:o 8 (1982 vp.)

arvioinut lakiehdotuksen säätämisyjärjestystä hallitusmuodon 61 §:n ja valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin kannalta. Tällöin valiokunta on todennut, että hallitusmuodon 61 §:n mukaan verosta on säädettävä lailla. Lainsäädäntökäytännössä tämän säännöksen on vakiintuneesti katsottu edellyttävän, että ns. aineellisen verolainsäädännön alaan kuuluvalla lailla ei voida siirtää valtaa määrätä verovelvollisuudesta ja veron suuruudesta tapahtuvaksi lakia alemman tasoilla säännöksillä tai hallintopäätöksillä. Verolaissa on ainakin vahvistettava muun muassa verovelvollisuuden ja veron suuruuden määräytymisperusteet siten, että lain soveltajalle jää enintään sidottua harkintavaltaa. Jos näistä edellytyksistä poiketaan, on asianomainen laki käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Aineelliseen verolainsäädäntöön kuuluvat säännökset, jotka sisältävät verovelvollisuuden syntymistä, muuttamista tai lakkaamista, veron määrän lisäämistä tai vähentämistä, veron määrittämisperusteita tai verovelvollisen henkilöä koskevia oikeusnormeja. Käsiteltävänä olevan työttömyyskassalakiehdotuksen 34 § koskee veroon rinnastettavan työttömyysvakuutusmaksun määräytymistä tavalla, joka vaikuttaa asianomaisilta maksuvelvollisilta lopullisesti kannettavan maksun määrään. Tämän vuoksi säännöstä on pidettävä aineellisen verolainsäädännön piiriin kuuluvana.

Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on siten muotoiltu, että työttömyysvakuutusmaksun lopullisen suuruuden määräytyminen jää valtioneuvoston harkintaan siten, ettei valtioneuvoston harkintavalta ole riittävästi sidottua. Säännöksen puitteissa valtioneuvosto voi päättää tarkistuksen suorittamisesta tai suorittamatta jättämisestä. Valtioneuvoston harkintavallan rajausta tarkistuksen suuruuteen nähden ei ole myöskään tarpeeksi yksityiskohtainen, koska säännöksen sanamuodon ei voida katsoa edellyttävän jo todettua ja tosiasialista muutosta tarkistuksen perusteena. Tämän vuoksi lakiehdotuksen hyväksyminen hallituksen esittämässä muodossa edellyttää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyä käsittelyjärjestystä. Jos säännöstä sen sijaan muutetaan siten, että valtioneuvoston harkintavalta on edellä kerrotussa suhteessa sidottua, ei valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyä käsittelyjärjestystä ole tarpeen ottaa huomioon edellyttäen, että maksuvelvollisten oikeusturvasta on laissa huolehdittu. Tämä muutos edellyttää lainkohdassa säädettäväksi, että valtioneuvoston on vahvistamisen yhteydessä tarkistet-

tava työttömyysvakuutusmaksun markkamäärät vuosittain siten kuin keskuskassan suoriutuminen sille lain mukaan kuuluvista tehtävistä edellyttää.

Lainsäädäntövallan delegointi

Lakiehdotusten valtiosäädäntöoikeudellisessa tarkastelussa perustuslakivaliokunta on todennut lisäksi, että ehdotukset sisältävät lainsäädäntövallan delegointiin kuuluvia säännöksiä. Tarkastelun kohteena ovat työttömyysturvalakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin, 11 §:n 2 momentin, 18, 20, 21, 29 ja 43 §:n säännökset.

Työttömyysturvaa koskevan lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin mukaan on asetuksella tarkoitettu tarkemmin säätää työvoimatoimikunnan sitovasta lausunnosta. Samoin lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin mukaan tulojen huomioon ottamisesta peruspäivärahaa myönnettäessä ja tulojen määrittämisestä säädettäisiin erikseen asetuksella. Perustuslakivaliokunta ei pidä asianmukaisena, että näissä tapauksissa delegoitaisiin valtaa valtioneuvostolle, vaan kummassakin tapauksessa on asiasta säädettävä laissa.

Työttömyysturvalakiehdotuksen 18 ja 20 §:ssä on säädetty peruspäivärahan sekä korotetun peruspäivärahan suuruus markkamääräisenä. Työttömyysturvalakiehdotuksen 21 §:n mukaan valtioneuvoston päätöksellä voitaisiin poiketa ehdotuksen 18 ja 20 §:n säännöksistä. Valtioneuvosto voisi näin ollen tietyin edellytyksin muuttaa sen asiantilan, joka on kirjoitettu poikkeuksettomaan muotoon lakitekstiin. Tarkistus voisi tapahtua lisäksi vapaaharkintaisesti, koska se voitaisiin suorittaa enintään palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa. On hyvin erikoista, että poikkeuksettomasta lakitason säännöksestä sallitaan poikkeamisvalta valtioneuvoston päätöksen tasoisella säädöksellä, jonka käyttöalue lisäksi jää valtioneuvoston itsensä harkittavaksi. Valtioneuvosto voisi jättää olennaisenkin palkkatason muutoksen huomioon ottamatta, mutta voisi muuttaa peruspäivärahaa ja lapsikorotuksia täysimääräisestikin.

Työttömyysturvaa koskevan lakiehdotuksen 29 §:n mukaan asetuksella säädetään sosiaali- ja terveysministeriön sekä kansaneläkelaitoksen tehtävien jaosta perusturvan yleisessä toimeenpanossa. Kun lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin mukaan työttömyysturvan yleinen johto, valvonta ja kehittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle toimentuloturvan osalta, tulee lakiin ottaa myös säännös siitä, että sama ministeriö antaa asiassa yleiset ohjeet. Perustavaa laatua olevana

kysymyksenä tätä ei voida jättää asetuksessa ratkaistavaksi. Samoin ministeriön ja kansaneläkelaitoksen välinen tehtävien jako perusturvan toimeenpanon osalta on sillä tavoin periaatteellinen lainsäädäntöasia, että jako tulee toteuttaa lailla. Perustuslakivaliokunta ei tämän vuoksi pidä lakiehdotuksen 29 §:ää hallituksen esittämässä muodossa riittävänä.

Varsin merkittävä delegointisäännös sisältyy niin ikään työttömyysturvalakiehdotuksen 43 §:ään, jonka mukaan pelkällä asetuksella voitaisiin säätää työttömyyskassojen noudatettavaksi sellaisia avustusoikeuden saamista koskevia ehtoja, jotka perustuvat kansainväliseen sopimukseen. Tämä merkitsee sitä, että asetusteitse voitaisiin hyväksyä sopimus jonkun vieraan valtion kanssa siitä, että vieraan maan kansalaiset ovat oikeutettuja kassa-avustuksiin vastoin Suomen kansallisia säännöksiä. Perustuslakivaliokunta ei pidä asianmukaisena näin laajaa lainsäädäntövalan delegointia.

Tietojen antaminen

Edellä olevien, lähinnä valtiosääntöoikeudellisten seikkojen lisäksi perustuslakivaliokunta on käsitellyt myös työttömyysturvalakiehdotuksen 25 §:ää, jonka mukaan työnantaja, valtion ja kunnan viranomaiset, vakuutus- ja eläkelaitokset sekä eläkesäätiöt ovat velvolliset pyynnöstä antamaan työvoimaviranomaisille, sosiaalivakuutus-toimikunnalle ja työttömyyskassalle sekä laissa tarkoitetuille muutoksenhakuviranomaisille maksutta työttömyyspäivärahan hakijan työttömyyspäivärahaoikeuden ratkaisemisessa tarvittavia tietoja sekä asianomaiselle hakijalle maksutta häntä

itseään koskevia tietoja. Perustuslakivaliokunta katsoo, että kaikki hakijaa koskevat tiedot tulee, mikäli yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) säännöksistä ei muuta johdu, pyynnöstä antaa hakijalle itselleen maksutta. Tällä järjestelyllä hakijalle turvattaisiin oikeus tarkistaa häntä itseään koskevat tiedot ja tarpeen vaatiessa hänellä olisi mahdollisuus tehdä niihin muutokset.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten johdosta, kunnioittavasti lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus työttömyysturvalaiksi tulee käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, mutta voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n säätämässä järjestyksessä edellyttäen, että perustuslakivaliokunnan edellä esittämät työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 5 momenttia koskevat valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon; sekä

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus työttömyyskassalaiksi tulee käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, mutta voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n säätämässä järjestyksessä edellyttäen, että perustuslakivaliokunnan edellä esittämät työttömyyskassalakiehdotuksen 34 §:ää koskevat valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Pekka Löyttyniemi

Ilkka O. Jumppanen

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Löyttyniemi, varapuheenjohtaja A. Kempainen, jäsenet Al-

ho, Anttila, Eenilä, Enävaara, Hämäläinen, Jansson, Kivistö, Kärhä, Louekoski, Muroma, Nieminen, Pokka, Skinnari, Viinanen ja Zyskowitz.

Eriävä mielipide

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota suurimpaan osaan hallituksen esitykseen sisältyvistä valtiosääntöoikeudellisista ja työttömyysturvan saajien oikeusturvaan liittyvistä ongelmista. Olemme suurimmalta osalta voineet yhtyä valiokunnan kantaan, mutta haluamme eriävänä mielipiteenämme tuoda esille seuraavaa:

1. Valiokunta lähtee siitä, että työttömyyspäivärahaa on pidettävä työttömyystilanteeseen joutuneille kansalaisille yleisesti taattuna, hallitusmuodon 6 §:n 2 momentista johtuvana oikeutena, jonka epäämistä on pidettävä hallitusmuodossa säädettyyn perusoikeuteen kajoamisena, mikäli se liittyy hallitusmuodon jonkin perusoikeuden käyttämiseen. Valiokunta on tästä syystä rajannut niiden tapausten piiriä, joissa työtön työnhakija voitaisiin velvoittaa muuttamaan paikkakunnalta työttömyysturvan menettämisen uhalla.

Hallitusmuodon 7 §:n 1 momentti takaa kansalaisille oikeuden valita vapaasti asuinpaikkansa. Tämän oikeuden käyttäminen ei saa johtaa siihen, että kansalainen menettäisi samalla perusoikeuteen rinnastettavan oikeuden, työttömyystilanteeseen joutuneelle kansalaiselle taatun toimeentuloturvan. Jotta työttömyysturvaa koskevan lakiehdotuksen 7 § olisi sopusoinnussa hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin kanssa, olisi lakiehdotuksen 7 §:n 5 momentti kirjoitettava seuraavasti: "Työttömällä työnhakijalla on oikeus päivärahoikeuttaan menettämättä kieltäytyä vastaanottamasta tarjottua työtä, jos työn vastaanottaminen edellyttää työviikon aikana asumista toisella paikkakunnalla."

2. Perustuslakivaliokunnan aikaisemmin ottaman kannan (PeVM n:o 10/1980 vp.) mukaan valtiovalta on velvollinen järjestämään kansalaiselle työtä sekä "lailla säädettyin tavoin tarvittaessa huolehtimaan työttömyyden aikaisen toimeentulon turvasta". Valiokunnan tuolloin omaksuman käsityksen mukaan säännös on velvoittavuudeltaan verrattavissa muihin hallitusmuodon perusoikeuksiin. Perusoikeussäännöksen velvoittavuus estää uudella lailla heikentämästä aiemmin lailla voimaansaatettuja työttömyysturvan ehtoja.

Valiokunta on aiemmin katsonut, että vain julkisoikeudellisten erääntyneiden saatavien kohdalla voidaan puhua saavutetuista eduista, jotka nauttivat perustuslain suojaa. Koska julkisoikeudelliset etuudet, kuten työttömyysturva, ovat käymässä suurille ihmisryhmille vähintään yhtä tärkeiksi kuin yksityisoikeudellisten oikeussuhteiden ja niistä riippuvien varallisuusarvoisten etuuksien pysyvyys, tulisi myös niiden nauttia perustuslain suojaa. Uudella lailla tapahtuvaa tällaisen etuuden heikennystä on näin ollen pidettävä puuttumisena perustuslain suojaamaan etuuteen. Tällaisia epäkohtia aiheutuu ainakin työttömyysturvalakiehdotuksen säädöksistä, jotka johtavat työttömän ammattisuojan purkautumiseen kolmen kuukauden työttömänä olon jälkeen (7 §:n 4 momentti) sekä työttömyysturvan alenemiseen työttömyyden kestänyt 100 päivää (22 §:n 2 momentti). Tämä saattaa johtaa siihen, että lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevien työttömyysturvan taso voi pysyvästi jäädä muita alhaisemmaksi.

Mainitut epäkohdat ovat ongelmallisia myös kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta niiden asettaessa työttömät keskenään eriarvoiseen asemaan työttömyyden keston perusteella. Yhdenvertaisuuden kannalta on erityisen ongelmallista — kuten valiokuntakin lausunnossaan toteaa — että kokonaan työttömyysturvan ulkopuolelle jää huomattavia ryhmiä. Mm. lomautettujen ja osapäivätyöntekijöiden etuudet heikentyvät merkittävästi. Valiokunnan lausunnossa todettu suoja-säännöksen kattavaksi saamisen velvoite tuleekin käsityksemme mukaan merkitä mm. näiden epäkohtien korjaamista lakiehdotusta käsiteltäessä.

Edellä lausuttuun viitaten ja sen lisäksi, mitä perustuslakivaliokunta lausunnossaan on todennut, esitämme kantanamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus työttömyysturvalaiksi voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n säätämässä järjestyksessä edellyttäen, että edellä esitetyt työttömyysturvalakiehdotuksen 7 §:n 4 ja 5 momenttia ja 22 §:n 2 momenttia koskevat huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 1984

Arvo Kempainen

Kalevi Kivistö

EDUSKUNNAN
VALTIOVARAINVALIOKUNTA

Liite 2

Helsingissä,

22 päivänä toukokuuta 1984

Lausunto n:o 3

Sosiaalivaliokunnalle

Sosiaalivaliokunta on 12 päivänä huhtikuuta 1984 eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt valtiovarainvaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 38 työttömyysturvalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Valtiovarainvaliokunta on perehtynyt hallituksen esitykseen lähinnä siltä osin kuin sillä katsotaan olevan välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia ja käsitellyt ensisijaisesti hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta. Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallitus ehdottaa, että tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyen toteutettaisiin työttömien toimeentuloturva koskeva kokonaisuudistus, jonka tarkoituksena on parantaa erityisesti pitkäaikaistyöttömien asemaa työttömyysetuuksien tasoa korottamalla ja saattamalla etuudet veronalaisiksi, päivärahan saamisen edellytysten yhtenäistäminen, hallinnon uudistaminen sekä muutoksenhaikujärjestelmän kehittäminen.

Ehdotuksen mukaan työttömyysturvana maksettava etuus olisi työttömyyspäiväraha. Päivärahaa voisi saada Suomessa asuva työtön työnhakija, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan toiselle tehtävästä työstä saatavaan palkkatuloon.

Perusturva muodostuisi tasasuuruudesta tarveharkintaisesta peruspäivärahasta. Sen toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaisivat kansaneläkelaitoksen sosiaalivakuustoitimikunnat. Peruspäiväraha olisi kuntaryhmästä riippumatta 70 markkaa päivässä. Peruspäivärahan saajalle, jolla olisi huolettavanaan 18 vuotta nuorempi lapsi, maksettaisiin päivärahaa korotettuna lapsikorotuksella, jonka suuruus yhdestä lapsesta olisi 12 markkaa ja kahdesta tai useammasta lapsesta yhteensä 20 markkaa. Hallitus ilmoittaa lisäksi erikseen selvitettävän perusturvan tarveharkinnan tarpeellisuuden ja kehittämistarpeet.

Työttömyysturvauudistukseen sisältyvän ansio-
turvan eli vakuutusmuotoisen, ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan toimeenpanosta huolehtisivat edelleen työttömyyskassat, joista säädetäisiin työttömyyskassalaissa. Ansioon suhteutettu päiväraha muodostuisi peruspäivärahan suuruudesta perusosasta, joka olisi 70 markkaa, lisätynä ansio-osalla. Tämän suuruus olisi 45 prosenttia päiväpalkan ja peruspäivärahan erotuksesta 6 300 markan taitekohtaan saakka. Tulojen mukaan asteittain alenevan korvausasteen toteuttamiseksi otettaisiin taitekohdan ylittävistä lisätuloista huomioon 20 prosenttia. Ylikompensoitumisen välttämiseksi päiväraha saisi kuitenkin olla enintään 90 prosenttia päiväpalkasta mahdollisine lapsikorotuksineen. Ansioon suhteutettu päiväraha alenisi esityksen mukaan 100 työttömyyspäivän jälkeen 25 prosenttia, ei kuitenkaan perusosaa ja mahdollisia lapsikorotuksia alemmaksi.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan työttömyysavustukset ja -korvaukset ovat verovapaita. Sairaus-, tapaturma- ja liikennevakuutuslakien nojalla suoritettavat etuudet, jotka ovat korvausta ansiotulon vähentymisestä, on saatettu veronalaiseksi tuloksi vuoden 1982 alusta. Tällöin etuudet saatettiin samaan verotusasemaan kuin niiden korvaama ansiotulo ja nettokorvaustaso saatiin näin riippumattomaksi korvausajasta ja muista tuloista. Yhdenmukaisesti tämän kanssa olisi myös työttömyysturvalain nojalla maksettava työttömyyspäiväraha saatettava veronalaiseksi tuloksi. Hallituksen esitykseen sisältyy tätä koskeva tulo- ja varallisuusverolain muutosehdotus.

Suoritettaessa veronalaista työttömyysetuutta vakuutetulle toimitettaisiin ennakonpidätys verohallituksen erikseen vahvistamien laskentaperusteiden mukaan. Ennakonpidätyksen suorittaisi perusturvan osalta kansaneläkelaitos ja ansioturvan osalta työttömyyskassa tai etuuden välittävä

rahalaitos. Hallituksen tarkoituksena on tarvittaessa antaa erikseen ennakkoperintää koskevia säännösehdotuksia.

Työttömyysturvauudistus on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1985.

Valiokunta on käsitellyt asian ja todennut hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset valtiovarainvaliokunnan toimialaan kuuluvilta osiltaan tarkoituksenmukaisiksi. Hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta on päättänyt omalta osaltaan asettua puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten tältä osin hyväksymistä. Samalla valiokunta toteaa, että eräiden edunsaajien nettotulotaso saattaa eräissä tapauksissa alentua aikaisemman lainsäädännön mukaisesta korvaustasosta, minkä vuoksi valiokunta edellyttää, että lainsäädännön soveltamisen vaikutuksia selvitetään ja tarvittaessa ryhdytään ilmenevien epäkohtien poistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtiovarainvaliokunta viitaten hallituksen esityksen perusteluissa olevaan ilmoitukseen, jonka mukaan hallituksen tarkoituksena on tarvittaessa antaa erikseen ennakkoperintää koskevia säännös-

ehdotuksia, korostaa sen tärkeyttä, että työttömyysturvauudistuksen astuessa voimaan ennakkoperintäjärjestelmä välittömästi toimii siten, että kaikkien työttömyysturvaetujen saajien ennakonpidätys mahdollisimman tarkasti vastaa asianomaisen lopullista verotusta. Valiokunta edellyttää, että tarvittavat lainsäädännön muuttamista tarkoittavat esitykset annetaan pikaisesti eduskunnalle ja että eri viranomaiset tiedottavat tehokkaasti uudistuksen sisällöstä ja ennakonpidätysjärjestelmästä kansalaisille. Hallituksen esitykseen ei sisälly ehdotusta siitä, miten valtion, kuntien ja seurakuntien välinen verotulojen lisäyksen jakaminen oikeudenmukaisesti eri veron-
saajille käytännössä toteutetaan, minkä vuoksi valiokunta ei tässä vaiheessa ota kantaa uudistuksen rahoitukseen.

Valiokunta pyydettyinä lausuntonaan kunnioittaen esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset olisi valtiovarainvaliokunnan toimialaan kuuluvilta osiltaan hyväksyttävä muuttamattomina.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

Pertti Salolainen

Arvo J. Kämppi

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Salolainen, varapuheenjohtaja Muurman, jäsenet Alppi, Joutsenlahti, Linna, Malm, Martikainen, Mäki-Hakola, Poutanen, Rosnell, Rönnholm, Surakka, Suti-

nen, Tenhiälä (osittain), Tuovinen (osittain) ja Vainio sekä varajäsenet Lahti-Nuuttila (osittain), Pekkarinen (osittain), Piipari, Rusanen, Sasi, Savolainen ja Vepsäläinen.

Eriävä mielipide

Valiokunnan lausunnossa on jätetty lausumatta monista oleellisista puutteista, joita hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyy.

Hallituksen esityksessä ei ole selvitetty, mikä vaikutus sillä olisi esimerkiksi moniin muihin ansiosidonnaisiin etuuksiin. Valtiontaloudellisia vaikutuksia laskettaessa ei ole esitetty, miten vaikuttaa toisaalta työttömyyseläkeikärajan nostaminen 60 vuoteen muina kuin ensimmäisenä vuotena ja miten toisaalta vaikuttaa esitystä väistämättömästi seuraava valtion työvoimaviranomaisten hallintokulujen kasvu.

Esityksessä laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta lasketaan veronalaiseksi tuloksi muun ohessa työllisyyskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu koulutustuki. Esitykseen ei ole kuitenkaan liitetty ehdotusta kyseisen lain muut-

tamiseksi, joten hallituksen esityksen vaikutuksia ei voida näiltä osin arvioida.

Hallituksen esitys lisäisi kuntien verotuloja; tämä lisäys on esityksen mukaan tarkoitus ohjata takaisin valtiolle korottamalla julkisen sektorin ja kirkon työnantajien sosiaaliturvamaksua. Tästäkin ovat lopulliset arviot tehtävissä vasta hallituksen asiaa koskevan lakiehdotuksen tullessa eduskunnalle. Valiokunnan lausunnossa ei ole selvitetty työttömyysturvana maksettavan etuuden verollepanon vaikutusta mahdollisiin nettoetuuksien alenemisiin siltä osin, kuin lakiin esitetty suojasäännös ei niitä poista.

Näillä perusteilla katsomme, että sosiaalivaliokunnan tulee mietinnössään poistaa hallituksen esitykseen sisältyvät epäkohdat ja estää etuuksien aleneminen.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 1984

Osmo Vepsäläinen

Irma Rosnell

Ulla-Leena Alppi

